

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti
Smjer: Informatika (istraživačka)

Računalna tehnologija kao pokretač novih modela poslovanja i usluga u baštinskim institucijama

DIPLOMSKI RAD

Mentor:
Dr.sc. Vedran Juričić

Studentica:
Silvija Kušanić

lipanj, 2015.

Ključne riječi:

računalna tehnologija, baštinske institucije, Narodna knjižnica i čitaonica "Vlado Gotovac" Sisak, Državni arhiv Sisak, Gradski muzej Sisak, baze podataka, informacijski sustavi, Crolist, ARHiNET, M++, S++, on-line usluge, on-line katalogi, digitalizacija, virtualne zbirke, live stream predavanja

Sažetak:

Ovaj diplomski rad temelji se na terenskom istraživanju provedenom u baštinskim institucijama u gradu Sisku, pokrenutom s ciljem pronalaska informacija o tome u kojoj mjeri i na koje načine računalna tehnologija utječe na njihovo svakodnevno poslovanje te pojavu novih usluga namijenjenih korisnicima. Detaljno su opisani i analizirani informacijski sustavi ARHiNET, Crolist, M++ i S++ te su za svaku pojedinu baštinsku instituciju predstavljene zanimljive korisničke usluge potpomognute suvremenom tehnologijom. Dio istraživanja obuhvaća i nove segmente rada te marketinškog pristupa kroz web stranice i društvene mreže putem kojih je većina on-line usluga i dostupna korisnicima.

Sadržaj:

1. Uvod	4
2. Poslovanje Narodne knjižnice i čitaonice "Vlado Gotovac" Sisak potpomognuto računalnom tehnologijom.....	6
2.1. Web stranice Narodne knjižnice i čitaonice "Vlado Gotovac"	6
2.2. Zbirke neknjižne građe nastale kao produkt utjecaja računalne tehnologije	11
2.2.1. Glazbena zbirka i Zbirka DVD-a.....	12
2.2.2. Digitalizirana knjižnična građa.....	13
2.3. Računalna oprema, radionice i tečajevi za knjižnične korisnike	17
2.4. Knjižnično poslovanje u informacijskom sustavu Crolist.....	18
2.5. Slobodan pristup knjižničnom on-line katalogu	23
2.5.1. Korisničko sučelje on-line kataloga sisačke narodne knjižnice	24
2.5.2. Korisničko sučelje klasičnog skupnog kataloga u sustavu Crolist	29
2.5.3. Korisničko sučelje skupnog kataloga Vero	31
3. Poslovanje Državnog arhiva Sisak potpomognuto računalnom tehnologijom.....	33
3.1. Web stranice Državnog arhiva Sisak.....	34
3.2. Mikrofilmiranje, digitalizacija i stvaranje računalne baze matičnih knjiga	36
3.3. Digitalizacija arhivskog gradiva.....	40
3.4. Poslovanje u informacijskom sustavu ARHiNET	45
3.4.1. Sučelje arhivskog informacijskog sustava ARHiNET	47
4. Poslovanje Gradskog muzeja Sisak potpomognuto računalnom tehnologijom	51
4.1. Web stranice Gradskog muzeja Sisak	52
4.2. Gradski muzej Sisak na društvenim mrežama.....	55
4.3. Live stream predavanja i otvorenja izložbi	55
4.4. Poslovanje kroz baze M++ i S++ muzejskog informacijskog sustava	56
4.4.1. M++	57
4.4.2. S++	62
5. Usporedba poslovanja baštinskih institucija pod utjecajem razvoja računalne tehnologije	64
6. Zaključak	66
7. Literatura: citirani izvori	69
8. Slikovni prilozi	71

1. Uvod

„Globalne komunikacije, ponajprije Internet, i elektroničko poslovanje donose razvijenom svijetu sve više dobiti, bolji plasman na tržištu te, naposljetku, izgradnju informacijskog društva. "Mreža" postaje središnji oblik i medij svih vrsta djelovanja.“¹Iako je u ovom radu riječ, u prvom planu, o neprofitnim institucijama, gore navedene prednosti elektroničkog poslovanja prepoznale su i mnogobrojne baštinske institucije koje primjenom suvremene tehnologije i novih modela komunikacije nastoje poboljšati svoje usluge, te ih istovremeno iskoristiti za vlastitu promidžbu i približavanje svojim korisnicima. Upravo je iz tog razloga prisutnost pojedinih knjižnica, arhiva i muzeja u web prostoru postala njihovom svakodnevnicom.

Sve baštinske institucije bave se „prikupljanjem, obrađivanjem, istraživanjem, pohranjivanjem, zaštitom i komunikacijom naslijeđenog iskustva i imaju isti zajednički nazivnik – baštinu.“²Danas, u svrhu uspješnijeg provođenja navedenih postupaka upravljanja baštinom, svoje mjesto i ulogu u cjelokupnom poslovanju arhiva, muzeja i knjižnica pronasla su raznovrsna hardverska i softverska rješenja, zastupljena u većoj ili manjoj mjeri, ovisno o financijskim mogućnostima, ali bitno je pritom naglasiti, i želji, odnosno interesu djelatnika i voditelja navedenih institucija.

Osim što računalnu tehnologiju koriste kao svojevrsni alat za rad, na temelju iste, oni stvaraju i nove oblike donedavno nepoznatih kulturnih sadržaja. Naime, „u današnjem informacijskom okruženju, svi su oni proizvođači "digitalne" baštine i digitalnih kulturnih sadržaja“³, čime, između ostaloga, samostalno stvaraju i otvaraju novu, bogatiju ponudu sadržaja i usluga svojim korisnicima.

Dakle, bez obzira na činjenicu da je riječ o neprofitnim organizacijama, baštinske institucije su postale svjesne važnosti vlastite promidžbe putem Interneta, pri čemu je mogućnost razvoja različitih oblika elektroničkog poslovanja, koja im se u tom slučaju otvara, također poticajna i samim time i vrlo brzo prepoznata.

Sve češćom uporabom informacijskih sustava, njihovi svakodnevni radni procesi postaju automatizirani, obavljaju se brže, jednostavnije i točnije, pa tako ostatak vremena mogu

---

¹ Ružić, Drago. Marketinške mogućnosti Interneta. Osijek: Ekonomski fakultet, 2000., str.3.

² Seiter-Šverko, Dunja; Križaj, Lana. Digitalizacije kulturne baštine u Republici Hrvatskoj: od trenutne situacije prema nacionalnoj strategiji. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str.32.

³ Ibidem

posvetiti razvijanju i provođenju novih usluga, te oblikovanju, organizaciji i plasiranju novih informacija namijenjenih korisnicima.

Sve izraženiji fenomen sveprisutnosti suvremene tehnologije, kao i njezin osjetan utjecaj na različite grane ljudskoga djelovanja, potaknuo nas je da provedemo istraživanje u kojem bismo ispitali kako i u kojoj mjeri danas Internet i računalna tehnologija utječu na poslovanje ustanova koje ne ovise i nisu izravno u svezi s njom, a čijom primjenom im se ipak otvaraju raznovrsne mogućnosti i prednosti koje mogu potom iskoristi za vlastiti napredak te ponudu boljih usluga društvu u kojemu djeluju. U ovom radu dati će se pregled i analiza stupnja informatizacije baštinskih institucija, pri čemu će se pažnja posvetiti konkretno institucijama na sisačkom području, i to trima najznačajnijima: Narodnoj knjižnici i čitaonici "Vlado Gotovac", Državnom arhivu u Sisku te Gradskom muzeju Sisak.

Kroz tri sljedeća poglavlja opisati će se poslovanje spomenute tri baštinske institucije na temelju informacija prikupljenih tokom terenskog istraživanja provedenog u istima, u periodu od ožujka do lipnja 2015. godine. Poslovanje potpomognuto računalnom tehnologijom za svaku baštinsku instituciju biti će prezentirano po sljedećem principu: za početak će se dati opis web stranica analizirane institucije, predstavljen kao potpuno nov, zanimljiv, multimedijски pristup baštinskim institucijama, sa svim pripadajućim sadržajima, uslugama, ali i vizualnim identitetom kojeg ustanova na taj način oblikuje u virtualnom okruženju. Potom se posebna pažnja posvećuje specifičnim uslugama potpomognutim računalnom tehnologijom koje ustanova pruža korisnicima kako on-line, tako i u svom fizičkom prostoru. Na kraju svakog poglavlja slijedi detaljan opis informacijskih sustava i pojedinih modula programa koje djelatnici baštinskih institucija obuhvaćenih ovim istraživanjem redovito koriste te im isti značajno olakšavaju i automatiziraju njihovo regularno svakodnevno poslovanje.

2. Poslovanje Narodne knjižnice i čitaonice "Vlado Gotovac" Sisak potpomognuto računalnom tehnologijom

Informatizacija i modernizacija poslovanja mnogobrojnih narodnih knjižnica u Hrvatskoj svjedoči o sve većoj tehnološkoj osviještenosti kako njihovih voditelja/ravnatelja, tako i zaposlenika, koji u suvremenim softverskim i hardverskim rješenjima prepoznaju potencijal koji je moguće iskoristiti u svrhu bržeg i efikasnijeg obavljanja svakodnevnih radnih zadataka, ali i pružanju novih usluga svim zainteresiranim knjižničnim korisnicima. Jedna od takvih knjižnica je i Narodna knjižnica i čitaonica "Vlado Gotovac" u Sisku čije će poslovanje biti predmet daljnjeg istraživanja.

Današnje generacije korisnika naviknule su se da gotovo sve potrebne informacije, ili barem one osnovne, vezane uz bilo koji aspekt života mogu pronaći na globalnoj mreži – Internetu. Osluškujući potrebe korisnika, i sisačka knjižnica prepoznala je potrebu oblikovanja vlastitih web stranica⁴ i ostvarivanja kontakta sa svim postojećim i eventualno budućim korisnicima knjižnice na taj način. Web stranice prva su slika s kojom se korisnik susreće i putem koje upoznaje knjižnicu, u kojoj do tada možda fizički nije ni bio. Iz toga možemo zaključiti da su one ključan element za izradu vizualnog identiteta svake ustanove, koji utječe na kvalitetu njezine promidžbe. Prema tome, iznimno je važno na koji način će web stranice biti oblikovane, kakve informacije će ponuditi korisniku i na koji način će svoj sadržaj organizirati i prezentirati. Upravo iz tog razloga, u ovom radu, za početak će se predstaviti web stranice Narodne knjižnice i čitaonice "Vlado Gotovac" kao ključan i u potpunosti nov oblik pristupa knjižnicama, a nakon toga dati će se i detaljan opis samog poslovanje knjižnice kao i usluga na koje je također primjena suvremene tehnologije vidljivo utjecala.

2.1. Web stranice Narodne knjižnice i čitaonice "Vlado Gotovac"

O pitanju o tome u kojoj mjeri web stranice mogu pomoći ili odmoći u promidžbi i poslovanju knjižnica govori i Lazzarich Lea koja navodi kako „brzina kojom će knjižnice svoje promjene iznositi na webu, odgovarati na korisničke upite i ažurirati zbirke i biltene

---

⁴ <http://www.nkc-sisak.hr/>

prinova, bit će preduvjet njihova korištenja i uspješnosti poslovanja(...)“⁵. Zastarjele i neinformativne stranice zasigurno nikome ne mogu pomoći, stoga je redovito osuvremenjivanje i nadopunjavanje sadržaja istih, uz kvalitetan knjižnični fond, stručno osoblje i aktualne informacije, ključno za uspješan rad i pozitivan imidž među krajnjim korisnicima. Važnosti redovitog ažuriranja informacija na web stranicama svjesni su i djelatnici sisačke knjižnice, koji su za taj dio svojega poslovanja angažirali vlastite informatičare koji su izradili stranice, a sada ih redovito i osvježavaju, najčešće novim obavijestima i najavama kulturnih događanja u prostoru i organizaciji Knjižnice.

U nastavku teksta slijedi detaljan opis grafičkog dizajna web stranica, kao i sadržaja te on-line usluga koje sisačka narodna knjižnica nudi korisnicima na svojim stranicama.

Svi elementi i sadržaji sučelja jasno te vrlo pregledno su organizirani. U svrhu što bolje grafičke prezentacije korisničkog sučelja korištene su oku ugodne boje. Na svim stranicama osnovnim poveznicama kao i pozadini istaknutih sadržaja pridružene su ugodne nijanse plave boje, dok je zaglavlje obilježeno oker-žutom.

Prevladavajuću plavu boju oživljavaju diskretne slike koje su navedene uz tekstualni opis izdvojenih novosti i događanja u NKČ Sisak na početnoj stranici. Isto postižu i grafičke ikone koje su uvijek prisutne u desnom i lijevom stupcu, bez obzira na sadržaj koji se mijenja u središnjem dijelu sučelja, ovisno o korisnikovu kretanju kroz web stranice. Riječ je o grafičkim ikonama koje su vrlo često logotipi pojedinih književnih, knjižničnih i sličnih portala, a postavljene su prvenstveno u svrhu pružanja poveznica prema istima, ali i dodatnog obogaćivanja kako sadržajne, tako i vizualne ponude.

Zaglavlje web stranica sisačke narodne knjižnice sadrži točan naziv knjižnice te osnovne podatke o adresi i kontaktima u obliku e-mail adrese i telefonskog broja. Ispod toga slijedi horizontalni izbornik s poveznicama koje vode prema različitim sadržajima koji su vezani uz cjelokupnu sisačku knjižnicu uključujući sve njezine odjele i ogranke, dok su u lijevom stupcu kroz tri osnovne poveznice istaknute informacije posebno za Odjel za odrasle, potom Dječji odjel i naposljetku za Ogranak Caprag. Putem istaknutih poveznica korisnik može pristupiti informacijama o radu i uslugama pojedinog odjela, najavama kulturnih događanja u istima, književnim preporukama i kritikama novih izdanja, listama popularnih naslova i mnogim drugim korisnim i zanimljivim informacijama.

---

⁵Lazzarich, Lea. Koliko mrežne stranice knjižnica mogu pomoći ili odmoći u promidžbi? // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3-4-(2003), str.123.

Unutar glavnog izbornika koji je organiziran u sklopu zaglavlja stranice, od strane knjižničnih korisnika zasigurno je najposjećenija poveznica Katalog koja omogućava pristup Katalogu Narodne knjižnice i čitaonice "Vlado Gotovac" u Sisku, potom Skupnom katalogu Crolist te Podacima za korisnika. Svoje mjesto u glavnom izborniku zauzimaju i knjižnične zbirke među kojima se posebno ističu poveznice prema osnovnim podacima o DVD zbirci i Glazbenoj zbirci, koje su za ovaj rad posebno zanimljive jer u svojem fondu sadrže bogatstvo raznolikih multimedijских zapisa pohranjenih na DVD i CD-ROMovima, što predstavlja očit primjer odmaka od tradicionalne knjižnične građe nastao pod utjecajem razvoja računalne tehnologije. Vrlo korisna i često posjećivana poveznica jest i ona koja vodi prema uslugama koje knjižnica nudi, zajedno s pripadajućim cjenikom, potom pravilima posudbe knjižne i neknjižne građe, predstavljanjem usluga informacijsko-referalne službe, mogućnosti međuknjižnične posudbe, rada na računalu unutar prostorija knjižnice te ukratko navođenja kulturno-promotivnih aktivnosti koje se provode u organizaciji i pod vodstvom knjižničara sisačke narodne knjižnice.

Naime, kako ističu i u sisačkoj narodnoj knjižnici, „uz osnovnu knjižničarsku, informacijsku, matičnu, edukacijsku djelatnost Knjižnica promiče svoju djelatnost kroz predavanja, izložbe, radio emisije, članke u novinama, izdaje knjige“⁶ i sl., a upravo web stranice odlično su mjesto za predstavljanje i najavljivanje istih njihovim stalnim, ali i mogućim budućim korisnicima. U predstavljanju knjižničnih novosti i događanja korisnicima se prvenstveno nude kratke obavijesti na početnoj, naslovnoj stranici. Međutim, dodatni sadržaji kao i usluge dostupne su i putem poveznica koje su jasno istaknute na web stranicama Knjižnice.

Kao dobar primjer možemo istaknuti poveznicu *Nakladnička djelatnost* ponuđenu u glavnom izborniku. U njezinu sadržaju prezentiraju se naslovi izdani u nakladi sisačke narodne knjižnice. Osim ove vrlo mudre uporabe stranica u marketinške svrhe te promociju vlastite nakladničke djelatnosti, putem istih, preuzimanjem, popunjavanjem i slanjem narudžbenice oblikovane kao Word dokument, posjetiteljima web stranice omogućena je i usluga brze narudžbe željene publikacije bez obaveznog odlaska u same prostorije Knjižnice. Za pojedine naslove postavljene su i posebno istaknute samostalne poveznice prema narudžbenicama u desnoj koloni sučelja stranica, kao što je to trenutačno učinjeno za brzu i jednostavnu narudžbu zbornika radova 'Knjižnice u procjepu'. Njezinim odabirom korisnik pristupa on-

---

⁶ O knjižnici. URL: <http://www.nkc-sisak.hr/o-nama/> (5.3.2015.)

line obrascu kojeg popunjava kroz nekoliko polja sa osobnim i drugim osnovnim podacima te vrši narudžbu zbornika.

U svrhu bržeg i kvalitetnijeg pružanja informacija o različitim kulturnim događanjima, kao i informacijama o rezerviranim naslovima, informacijsko-referalna služba na knjižničnim web stranicama svim zainteresiranim korisnicima prezentira mogućnost pružanja navedenih usluga putem SMS poruka i e-maila. Osim što se za iste mogu obratiti na pultu knjižnice, pri čemu trebaju ostaviti svoje kontakt podatke, uslugu narudžbe željenih naslova, kao i primanja informacija o svim događanjima u prostorijama Knjižnice moguće je ostvariti i putem poveznica jasno istaknutih na knjižničnim web stranicama. Odmah ispod izbornika u lijevom stupcu web sučelja, koji korisnike vodi kroz pojedine knjižnične odjele, istaknuta je on-line usluga primanja novih vijesti i informacija iz Narodne knjižnice i čitaonice "Vlado Gotovac". Dakle, bez obaveznog odlaska u zgradu knjižnice, korisnici mogu zahvaljujući ovoj usluzi, sa svojih računala pristupiti popunjavanju tražene informacije i slanju iste u obliku e-mail adrese putem koje će ih potom djelatnici knjižnice moći kontaktirati sa svim novim vijestima. Također, u lijevom stupcu web stranice NKČ Sisak navedena je i poveznica prema obrascu za on-line rezervaciju knjiga, pri čemu je nužno jednostavno popuniti svega nekoliko polja sa podacima vezanim kako za korisnika tako i ključnim za traženi naslov. Riječ je o usluzi koja je vrlo popularna među knjižničnim korisnicima, u svrhu ostvarenja skorog pristupa novim hit naslovima, ali i publikacijama koje knjižnica posjeduje u nešto manjem broju primjeraka.

Narodna knjižnica i čitaonica "Vlado Gotovac" u Sisku prepoznala je također i vrijednosti zajedničkih projekata pokrenutih od strane drugih knjižnica, a potaknutih prvenstveno razvojem informacijske i komunikacijske tehnologije i shodno tome pojavom novih potreba knjižničnih korisnika te nove palete mogućih usluga koje im stručno osoblje narodnih knjižnica može pružiti. Jedan od takvih projekata, u kojemu je više narodnih knjižnica udružilo svoje snage s ciljem otvaranja nove usluge visoke kvalitete, je i projekt popularnog naziva 'Pitajte knjižničare', koordiniran prvenstveno od strane djelatnika Knjižnica Grada Zagreba. Pilot-projekt pokrenut je 2004. godine, kada je u njemu sudjelovalo dvadeset djelatnika iz petnaest hrvatskih narodnih knjižnica, a financiran je isključivo od strane samih knjižnica sudionica. Danas u njemu sudjeluje devetnaest knjižnica, među kojima je i NKČ Sisak. Svaka knjižnica osigurava najmanje jednog diplomiranog knjižničara koji aktivno sudjeluje i dio svojega radnoga vremena odvaja za uspješnu provođenje navedenog projekta. Prepoznavši potencijal i kvalitetu ovoga projekta, od 2005. godine isti financiraju Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Grad Zagreb u jednakim iznosima, dok preostali

dio troškova snose knjižnice. Projekt se sastoji od on-line informacijske i komunikacijske usluge. U sklopu prve, informacijske usluge, stvorena je „baza podataka anotiranih i klasificiranih odabranih kvalitetnih izvora informacija“⁷ kojom knjižničari kao informacijski specijalisti pomažu „svim korisnicima u bržem dolaženju do vrijednih i provjerenih izvora informacija na internetu.“⁸ Druga, komunikacijska usluga u sklopu projekta 'Pitajte knjižničara' namijenjena je korisnicima koji ne uspiju pronaći relevantne odgovore na svoje upite u navedenim odabranim izvorima. Naime, oni svoj upit potom mogu poslati putem on-line obrasca i odgovor knjižničara očekivati kroz sljedeća dva dana. Također, u sklopu ove usluge organizirana je i svojevrsna baza, odnosno, arhiva ranije postavljenih pitanja i pripadajućih odgovora, koja isto tako može korisnicima dati tražene informacije, ukoliko je netko prije njih već postavio isto ili vrlo slično pitanje.

Osim usluge 'Pitajte knjižničare', informacijsko-referalna služba na web stranica NKČ Sisak pruža još jednu on-line uslugu koja je na raspolaganju svim knjižničnim korisnicima, a osobito popularna među učenicima i studentima. Već iz samog naziva usluge, 'Referati, seminari, diplomski radovi,...', jasno je da je usluga zamišljena kao pomoć korisnicima, od strane stručnog knjižničnog osoblja, oko pronalaska relevantne literature za pisanje seminarskih radova i slično. Nakon popunjavanja on-line obrasca sa podacima koji sadrže ime korisnika, njegov upit i e-mail adresu, na istu će dobiti u najbržem mogućem roku i odgovor u obliku „iscrpne obavijesti o informacijskim izvorima (knjigama, člancima u periodici, elektroničkim izvorima i sl.) o određenoj temi, kao i podatak o mogućnostima njihova korištenja u Knjižnici, izvan nje ili putem usluge međuknjižnične posudbe.“⁹

Prateći trendove i pojavu novih internetskih servisa i platformi, djelatnicima sisačke narodne knjižnice posebnu pažnju privukle su mnogobrojne, trenutačno vrlo popularne, društvene mreže, u kojima su prepoznali nove mogućnosti uspostavljanja komunikacije sa svojim korisnicima te prezentacije knjižničnih usluga. Iz toga je razloga NKČ Sisak 2013. godine otvorila svoju stranicu na društvenoj mreži Facebook, koju danas vrlo aktivno koristi. Sve novosti, najave skorih događanja u knjižničnim odjelima, te široka ponuda usluga, svakodnevno se predstavljaju i objavljuju, a uspješna komunikacija kroz ovu društvenu mrežu jasno se očitava kroz broj korisnika koji prate objave i sudjeluju u interakciji na spomenutoj stranici. Dakle, korištenje ove društvene mreže znatno doprinosi povećanju broja knjižničnih

⁷ O projektu 'Pitajte knjižničare'. URL: <http://www.knjiznica.hr/pitajte-knjiznicare/projekt/> (11.3.2015.)

⁸ Ibidem

⁹ Usluge. URL: <http://www.nkc-sisak.hr/usluge/> (11.3.2015.)

korisnika te njihovu boljem informiranju o djelatnosti Knjižnice, a činjenica da je ono vrlo jednostavno, svima pristupačno i besplatno svakako ide u prilog kao razlog njegovu korištenju u marketinške svrhe. Podatak o tome da NKČ Sisak posjeduje svoju Facebook stranicu istaknut je i na službenim web stranicama, gdje postoji i direktna poveznica prema istoj.

U nizu zanimljivih i vrlo korisnih sadržaja i usluga postavljenih na različitim portalima i servisnim platformama prema kojima vode poveznice jasno istaknute na web stranicama sisačke narodne knjižnice, posebno zanimanje pobuđuje i ona koja vodi prema ArhivPRO portalu. Navedeni portal Knjižnica koristi za prezentaciju i osiguravanje slobodnog pristupa digitaliziranoj građi, čiji se izvornici ubrajaju u jedne od najstarijih jedinica knjižnične građe. Riječ je o digitaliziranim primjercima tjednih novina Jedinstvo, koje su započele izlaziti 1953.godine za područje grada i nekadašnjeg kotara Sisak.

Iz svega navedenoga, jasno je da NKČ Sisak ima raznoliku ponudu sadržaja na svojim web stranicama, no pritom je bitno napomenuti da je on korisnicima prezentiran na vrlo dobar, pregledan i sistematičan način, tako da posjetitelji mogu lako i brzo pronaći potrebne informacije, bez da previše vremena potroše na pronalazak istih. Dakle, snalaženje na samim web stranicama ne bi im trebalo predstavljati problem, a u prilog tome ide i činjenica da stranice niti na jednom mjestu nisu preopterećene tekстом ili zatrpane nepotrebnim informacijama.

2.2. Zbirke neknjižne građe nastale kao produkt utjecaja računalne tehnologije

Osim tradicionalne knjižne građe, Narodna knjižnica i čitaonica "Vlado Gotovac", potaknuta razvojem tehnologije i pojavom novih medija, prateći potrebe knjižničnih korisnika, u svoju građu uvrštava i mnoge primjerke neknjižne građe, audiovizualne i digitalizirane zapise. Naime, slobodnim pristupom kombinaciji tradicionalnih i suvremenih multimedijjskih te hipertekstualnih izvora znanja i informacija u današnjim knjižnicama kroz uspješno „međusobno nadopunjavanje vizualne predodžbe i verbalne apstrakcije svakako se može

lakše doći do nekih bitnih svojstava proučavanog predmeta¹⁰, a samim time i do novih oblika lakšeg, odnosno, pristupačnijeg stjecanja znanja, osobito mlađim generacijama. Upravo su to ključni razlozi koji su potaknuli NKČ Sisak na oblikovanje vlastite DVD zbirke, potom Glazbene zbirke koja predstavlja bogat opus kako domaćih tako i stranih izvođača različitih glazbenih žanrova, smještenih u Odjelu za odrasle te Odjelu Caprag, kao i formiranje posebnog Multimedijskog odjela unutar Dječjeg odjela Knjižnice. Uz to, postupak digitalizacije, prepoznat je kao vrlo dobro rješenje za očuvanje tradicionalne vrijedne knjižnične građe, njezine zaštite, ali i istovremeno otvaranje iste većem broju korisnika, koji joj zahvaljujući već spomenutom procesu mogu pristupiti u novom, digitalnom, formatu. Osim očuvanja izvornika te oblikovanja novih knjižničnih usluga, digitalizacijom pojedine građe sisačka knjižnica potiče obrazovanje, istraživanje te cjeloživotno učenje među svojim korisnicima.

2.2.1. Glazbena zbirka i Zbirka DVD-a

Glazbena zbirka prvotno je osnovana u Capraškom odjelu NKČ Sisak, a potom je 2011. godine¹¹, u svrhu osiguranja dostupnosti iste većem broju korisnika, preseljena u Odjel za odrasle. Uz klasičnu knjižnu građu iz područja glazbene teorije, biografija glazbenika te notnih zapisa, posebnu pažnju korisnika privlači zbirka glazbenih CD-a. Sadržaju glazbenih CD-a moguće je pristupiti na dva načina. Prvi je unutar prostorija Knjižnice, pri čemu su u tom slučaju korisnicima na raspolaganju knjižnična računala, a drugi je putem usluge posudbe AVM građe, no tada se ista mora vratiti u roku od sedam dana. Osim klasične glazbe, korisnicima se na glazbenim CD-ima nude i mnogi zapisi duhovne, etno, klapske, filmske, ali i popularne, pop, rock, jazz, rap i druge glazbe, kao i dječje pjesme i priče.

Zbirka DVD-a obuhvaća mnoge dokumentarne filmove, filmske klasike i igrane filmove, ekranizirane knjige te edukativne CD-ROMove. Građu DVD zbirke moguće je, kao i onu iz Zbirke glazbenih CD-a, koristiti u prostorijama Knjižnice ili posuditi na tjedan dana.

---

¹⁰ Šabić, Marijan. Računalo u suradničkom aspektu rada školske knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 45, 1-2(2002), str.63.

¹¹ Podatak preuzet sa službenih web stranica NKČ Sisak

Dječji odjel sisačke narodne knjižnice još 1991. godine započeo je s nabavom audio i video kaseti. Zatim 1997., prateći pojavu novih tehnologija i medija, u svoje zbirke uvodi i raznovrsnu građu edukativnog i zabavnog sadržaja zabilježenu na CD-ROMovima i DVD-ima, a iste godine, na Dječjem odjelu osniva se i poseban Odjel multimedije.¹² Danas je ovaj odjel opremljen suvremenim računalima, audio-vizualnim uređajima i bogatom CD/DVD zbirkom.

2.2.2. Digitalizirana knjižnična građa

U Narodnoj knjižnici i čitaonici "Vlado Gotovac" u Sisku provedena su dva projekta digitalizacije. Prvi obuhvaća digitalizaciju vrijedne knjižnične građe, konkretno, najstarijih brojeva sisačkog tjednika Jedinstvo, dok su drugim projektom digitalizirani produkti knjižnične izložbene djelatnosti. Detalji o svakom projektu slijede u nastavku teksta.

Prethodno predstavljene zbirke neknjižne građe NKČ Sisak dodatno su obogaćene jedinicama nastalim kroz projekte digitalizacije knjižnične građe. Jedan od takvih projekata je i onaj predstavljan na ArhivPro portalu, kroz koji se nastoje prezentirati i knjižničnim korisnicima približiti digitalizirani primjerci tjednih novina koje od 1953. do 1992. u Sisku izlaze pod nazivom Jedinstvo, potom 1992. mijenjaju ime u Sisački tjednik, a 1998. u Novi sisački tjednik.¹³ Tekstualni i slikovni sadržaji svih brojeva ovoga tjednika daju jasnu povijesnu sliku Siska i njegove okolice od 1953. godine do danas u raznovrsnim segmentima svakodnevnog života, kulture, gospodarstva, ekonomije i politike, a osobito su vrijedni oni sa samih početaka tiska ovih novina, jer je do danas preostao vrlo malen broj očuvanih primjeraka istih. Na portalu ArhivPRO ističu kako „budući da je Narodna knjižnica i čitaonica Sisak jedna od rijetkih ustanova koja čuva ovu građu, a u želji da se ona sačuva i učini što dostupnijom korisnicima Knjižnice, istraživačima i djelatnicima srodnih ustanova, Narodna knjižnica i čitaonica Sisak pokrenula je projekt digitalizacije kojim će obuhvatiti sva godišta ovog tjednika“¹⁴, međutim, projekt zbog financijskih problema nije u potpunosti realiziran,

¹² Podaci preuzeti iz članka: Osnivanje DVD-teke u Dječjem odjelu Narodne knjižnice i čitaonice Sisak.

¹³ Podaci preuzeti sa portala ArhivPRO

¹⁴ ArhivPRO: Jedinstvo. URL: <http://sisak.arhivpro.hr/index.php> (18.3.2015.)

pa je tako trenutačno korisnicima on-line dostupno svega nekoliko najstarijih, a samim time i najvrjednijih brojeva Jedinstva koje NKČ Sisak posjeduje.

Građa za ovaj projekt odabrana je od strane stručnog osoblja sisačke narodne knjižnice, dok je za sam proces digitalizacije korištena tehnologija protočnih skenera, u suradnji s poduzećem koje iza sebe ima dugogodišnje iskustvo u postupcima digitalizacije, koje provode u skladu s međunarodnim preporukama koje se odnose na digitalizaciju rijetke građe te preporukama Ministarstva kulture i Ureda za digitalizaciju hrvatske kulturne baštine. Digitalizirani primjerci tjednika Jedinstvo smješteni su u digitalni repozitorij koji osim što osigurava pohranu, daje i mogućnost pregledavanja i pretraživanja građe on-line, odnosno, putem portala koji je jedinstven i dizajniran upravo za ovaj projekt NKČ Sisak.

Početna stranica portala ArhivPRO osmišljenom za sisačke tjedne novine Jedinstvo, u svojem centralnom dijelu nudi kratak opis sadržaja digitalizirane građe te nekoliko poveznica u glavnom izborniku od kojih dvije vode prema konkretnim informacijama. Poveznica imenovana kao Pomoć, daje korisniku portala kratke upute za pristup, kao i lakše pregledavanje i pretraživanje digitalizirane građe, a poveznica Kontakt vodi do općih podataka, adrese Narodne knjižnice i čitaonice "Vlado Gotovac" u Sisku, kao i podataka o osobama odgovornim i nadležnim za provođenje navedenog projekta. Ispod glavnog izbornika smješteno je polje za pretraživanje prema metapodacima pridruženim digitaliziranim djelima. Međutim, u ovom slučaju, zbog nedostatka metapodataka, ovaj oblik pretraživanja nije moguć, no osigurano je pretraživanje punog teksta o čemu će se govoriti nešto više u tekstu koji slijedi.

Lijevo od središnjeg dijela početne stranice, u zasebnom stupcu, istaknuta je poveznica prema digitaliziranim brojevima tjednika Jedinstvo. Njezinim odabirom, otvara se novo sučelje sa prikazom svih naslovnih stranica te dvije ponuđene mogućnosti za navedenu građu: odabir prikaza digitaliziranog dokumenta ili preuzimanja istoga u PDF formatu, klikom miša na za to oblikovane poveznice u obliku jednostavnih i grafički razumljivih ikona. Ukoliko se korisnik odluči za prvu mogućnost, samo prikaz digitaliziranog broja, otvorit će mu se vrlo pregledno sučelje sa jednostavnim i intuitivnim kontrolama za pregled sadržaja. U kontrolnoj traci na samom početku sučelja, prve četiri grafičke ikone daju korisniku mogućnost odabira načina na koji će se građa prikazati na sučelju, hoće li sve digitalizirane stranice odabranog broja tjednika biti istovremeno prikazane na sučelju u obliku manjih sličica, hoće li se prikazivati samo trenutačna stranica koju korisnik pregledava u obliku velike slike preko cijeloga sučelja

ili će se sve stranice i ona koja se trenutačno pregledava prikazati na sučelju istovremeno u odnosu 50:50 ili 25:75 što je ujedno i početna automatska postavka. U nastavku kontrolne trake slijede navigacijske strelice putem kojih korisnik može 'listati' digitalizirane novine, odnosno, prelaziti na sljedeću ili se vraćati na prethodnu stranicu, kao i napraviti skok na prvu ili posljednju stranicu. Unutar polja u kojem je naveden broj trenutačne od ukupnog broja stranica, moguće je i samostalno upisati odgovarajući broj i na taj način pristupiti digitaliziranom primjerku željene stranice. U nastavku slijedi niz kontrola koje imaju funkciju spremanja datoteke, njezina ispisa te prikaza teksta slike. Posljednja navedena vrlo korisna i zanimljiva mogućnost prikaza punog teksta osigurana je unutar samog procesa digitalizacije u kojem se skeniranje novina provelo u kombinaciji s OCR¹⁵ programom koji automatski pretvara sliku teksta u obradivi tekst. „Optički čitač podatke tiskane na papiru ili nekom sličnom mediju pretvara u digitalni oblik koji se zatim obrađuje programskom opremom za raspoznavanje znakova; ta programska oprema sadrži pohranjene podatke o oblicima znakova koje koristi za pretvorbu analognih veličina u digitalne oblike koje, zatim, prikazuje na zaslonu; današnja tehnološka razina omogućuje i raspoznavanje rukopisa.“¹⁶ Klikom miša na grafičku ikonu za prikaz teksta slike, korisniku se u novom prozoru otvara ispis teksta koji osim pregledavanja, olakšava i raspoznavanje pojedinih znakova koji su na izvorniku eventualno teško čitljivi, kao i pretraživanje punog teksta izvornika.

Osim gore opisane mogućnosti prikaza, pregledavanja, on-line 'listanja' i pretraživanja teksta digitaliziranih tjednih novina na ArhivPro portalu, korisniku se kao druga mogućnost nudi preuzimanje skenirane građe, u PDF formatu. Međutim, u tom slučaju na raspolaganju mu nisu sve kontrole za pregled sadržaja, kao što je to bilo opisano u prethodnom slučaju, već se digitalizirane novine pregledavaju list po list, kao i svaki drugi klasični PDF dokument, pomicanjem pomične trake gore-dolje, prema potrebi, putem miša. Pregledavanje se eventualno može olakšati zahvaljujući Zoom alatu koji osigurava povećanje digitalizirane građe do najsitnijih detalja, zahvaljujući činjenici da je prikaz građe vrlo kvalitetan, odnosno, visoke rezolucije. Mogućnost pretraživanja punoga teksta u ovom slučaju ne postoji. Uz klasično pregledavanje, korisnicima se nudi jedino još mogućnost preuzimanja te ispisa preuzetog broja digitaliziranih novina.

---

¹⁵ OCR = eng. Optical Character Recognition

¹⁶ Optical Character Recognition. // Kiš, Miroslav. Englesko-hrvatski i hrvatsko-engleski informatički rječnik. Zagreb: Naklada Ljevak, 2000., str. 682.

Drugi projekt digitalizacije unutar sisačke narodne knjižnice obuhvaća digitalizaciju materijala nastalih pri oblikovanju i postavljanju izložbi. Naime, izložbena djelatnost vrlo je važan segment poslovanja knjižnica putem kojega se ista otvara javnosti i time proširuje krug potencijalnih budućih korisnika. Kako nakon svake izložbe ostaje mnogo materijala koji je korišten za pripremanje i postav iste, s obzir da je riječ o sadržajima koji nude korisne i relevantne informacije o pojedinoj temi, djelatnici sisačke narodne knjižnice odlučili su sačuvati prikupljene materijale te istima i nakon izložbe osigurati pristup svim zainteresiranim korisnicima. Budući da se pohrana materijala na papiru, nastalih kao produkt izložbi, unutar knjižničnih spremišta u obliku velikih fascikla nije pokazala kao dobrim rješenjem zbog zauzimanja previše prostora, ali i brzog oštećenja materijala pri njihovu korištenju, djelatnici Dječjeg odjela potražili su alternativu. Potaknuti informatičkom revolucijom, bolje rješenje pronašli su u digitalizaciji produkata knjižnične izložbene djelatnosti i njihovoj pohrani na CD-ROMovima. Tekstualnim i slikovnim materijalima digitaliziranim plošnim skenerom, pridruženi su vrlo često i skenirani novinski članci koji su popratili izložbu, potom fotografije događanja zabilježene tijekom izložbe, plakat izložbe koji djelatnici Knjižnice najčešće izrađuju i uređuju u Adobe Photoshopu, a u pojedinim slučajevima i odgovarajuća prateća glazba, kvizovi znanja i drugi multimedijски sadržaji. Tako oblikovane edukativne CD-ROMove djeca mogu pregledavati u prostoru Knjižnice na za to predviđenim računalima u Multimedijском odjelu.

Iako je ovo po malo neobičan i nesvakidašnji primjer primjene digitalizacije u knjižnicama, vrlo je kreativan i zanimljiv kako korisnicima, tako i knjižničarima. U Dječjem odjelu Narodne knjižnice i čitaonice "Vlado Gotovac" Sisak ističu kako je „rezultat ovakve obrade i pohranjivanja produkata izložbene djelatnosti u isto vrijeme i arhivski zapis o događanjima u knjižnici koji ima (relativno) dugi vijek trajanja, a jednostavan je za korištenje, i multimedijalni edukativni proizvod koji na jednom mjestu sadrži mnoštvo relevantnih i točnih informacija, slike, glazbu, kvizove kojima djeca mogu provjeriti stečeno znanje i sl., a koji dajemo na korištenje svim korisnicima koji imaju potrebe za informacijama o određenoj temi. Osim toga, takav je proizvod i dobra prezentacija vlastitog rada.“¹⁷

---

¹⁷ Holcer, Dunja. Digitalizacija u Dječjoj knjižnici. // Godišnjak Knjižničarskog društva Sisačko-moslavačke županije 1, 1 (2007), str.13.

2.3. Računalna oprema, radionice i tečajevi za knjižnične korisnike

Dužnost svake narodne knjižnice jest da omogućiti i osigurati svojim korisnicima slobodan pristup informacijama. Pojavom novih oblika informacijsko-komunikacijske tehnologije, stvorene su i nove korisničke potrebe koje sisačka knjižnica svakodnevno osluškuje i nastoji popratiti odgovarajućim uslugama, ulažući pritom sva sredstva koja su im na raspolaganju s ciljem njihova ostvarenja i zadovoljstva knjižničnih korisnika.

U svrhu poticanja sve veće informacijske pismenosti te uporabe suvremene tehnologije za pronalazak željenih informacija dostupnih on-line, NKČ Sisak osigurala je svojim korisnicima pristup Internetu i korištenje računala na svim svojim odjelima. Korištenje osnovnog MS-Office paketa programa besplatno je za sve knjižnične korisnike, kao i usluga pomoći knjižničnih informatičara za osnovno snalaženje na računalu, dok se pristup Internetu posebno naplaćuje prema unaprijed definiranom cjeniku. Usluge skeniranja, printanja, i fotokopiranja (crno-bijelo i u boji) također su na raspolaganju korisnicima uz odgovarajuću novčanu naknadu. U slučaju da korisnik u Odjel za odrasle sisačke narodne knjižnice dođe sa svojim prijenosnim računalom, tabletom ili bilo kojim drugim uređajem putem kojega ima mogućnost wireless povezivanja s modemom Knjižnice, na raspolaganju mu je besplatna upotreba Interneta. Za spajanje na Internet, u tom slučaju, nije mu potrebna nikakva lozinka, kao niti prijava na info-pultu, kao što je to slučaj kod korištenja Interneta sa računala Knjižnice.

Ovisno o interesu korisnika, knjižnični informatičari povremeno organiziraju računalne tečajeve za djecu, ali i odrasle. U tečajevima za članove Dječjeg odjela u trajanju od deset sati, polaznicima se nastoje približiti osnove PC računala i rada u Windows okruženju. Djeca se upoznaju sa osnovanom izradom tekstualnih dokumenata u MS Wordu te prezentacija u MS Powerpointu. Jedan dio tečaja, također, posvećen je i radu u mrežnom okruženju, odnosno na Internetu. Ovisno o željama korisnika te kvaliteti i brzini savladavanja prethodnih stavaka u sklopu tečaja, postoji i dodatna mogućnost, a to je upoznavanja sa osnovama izrade web stranica.

Osim računalnih tečajeva za djecu, organiziraju se i posebni tečajevi za odrasle knjižnične korisnike, a među njima osobito se ističe onaj pod nazivom 'Informatika 50+' za nešto starije knjižnične članove i umirovljenike. Navedeni tečaj također se održava kroz deset sati, kroz koje se sudionike tečaja upoznaje sa radom u Windows okruženju, savladavaju se tehnike

izrade i obrade tekstualnih dokumenata MS Worda, multimedijских prezentacija u MS Powepointu i tabličnih kalkulacija u sklopu MS Excella. Dio tečaja vezan je uz rad na Internetu, te uspješno pregledavanje, pretraživanje i pronalazak traženih informacija u e-okruženju. Bitno je pritom naglasiti da termini i dinamika tečaja nisu fiksno određeni, već se prema afinitetima i željama korisnika mogu posebno prilagoditi za svaku grupu. Tečaj je besplatan, a na raspolaganju je svakom zainteresiranom korisniku uz predočenje članske iskaznice NKČ Sisak.

2.4. Knjižnično poslovanje u informacijskom sustavu Crolist

U sisačkoj narodnoj knjižnici svi radni procesi unutar knjižničnog sustava ostali su isti. Dakle, osnovno, odnosno, tradicionalno knjižnično poslovanje još uvijek obuhvaća nabavu, obradu, pohranu i posudbu knjižne građe. Međutim, sada, svi ti procesi modernizirani su i automatizirani, a u određenoj mjeri i obogaćeni dodatnim sadržajima i mogućnostima primjenom računalnih sustava.

Knjižnično-informacijski sustav Crolist početkom 90-ih godina 20.stoljeća oblikovan je prvotno za Nacionalnu u sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu. Međutim, ubrzo, prednosti računalnog poslovanja prepoznaju i mnoge druge knjižnice koje se potom postepeno uključuju u Crolistovu mrežu knjižnica. Narodna knjižnica i čitaonica "Vlado Gotovac" u Sisku i danas koristi ovaj knjižnično-informacijski sustav. Svakoj radnoj stanici koju Knjižnica iznajmljuje uz odgovarajuću mjesečnu naknadu pridružena je jedinstvena lozinka. Ovlašteni djelatnici NKČ Sisak tek prijavom sa vlastitim korisničkim imenom i odgovarajućom lozinkom mogu pristupiti sustavu i započeti rad u istome.

Od postojećih sedam modula iz glavnog početnog izbornika djelatnici NKČ Sisak koriste njih pet: Pretraživanje, Nabava, Katalogiziranje, Posudba i Tiskanje. Modul Pretraživanje knjižničari svakodnevno koriste u svrhu pružanja pomoći knjižničnim korisnicima oko pronalaženja specifičnih traženih naslova ili literature koja se tiče određenog područja interesa korisnika. Naime, iako Knjižnica u sklopu svojih usluga na vlastitim web stranicama korisnicima nudi i mogućnost samostalnog pretraživanja Crolistovog on-line kataloga, korisnici još uvijek za pomoć oko pronalaska, osobito stručne literature traže pomoć

knjižničara. To istovremeno savjetuju i sami djelatnici NKČ Sisak, osobito ukoliko korisnik pri samostalnom pretraživanju kataloga nije dobio relevantne rezultate za svoj postavljeni upit. U nekim slučajevima razlog tomu ne mora nužno biti činjenica da traženi naslov u Knjižnici ne postoji, već se može kriti u korisnikovu nesnalaženja na sučelju on-line kataloga, dok drugi razlog tomu može biti i činjenica da sva polja unutar upisanog kataložnog zapisa nisu u sustavu Crolist pretraživa, pa tako iako traženi element unutar zapisa postoji, sustav ga neće pronaći. Međutim, pojedina polja koja korisnici sa svojih sučelja ne mogu pretraživati, sa sučelja knjižničara su vidljiva i pretraživa, zbog čega je u pojedinim slučajevima pretraživanje uz pomoć knjižničara kroz njihovo sučelje neophodno.

Prema vlastitoj nabavnoj politici, sisačka narodna knjižnica povećava i proširuje svoj knjižnični fond, a prije no što pojedina jedinica građe zauzme svoje mjesto na odgovarajućoj polici Knjižnice te se otvori mogućnost njezine posudbe, uvodi se u knjigu inventara. Donedavno su se nove jedinice upisivale ručno u klasičnu knjigu inventara, dok se danas za to koristi modul Nabava knjižnično-informacijskog sustava Crolist. Knjige se unose točno onim redom kako stoje na računu, svakoj od njih se dodjeljuje novi inventarni broj koji u tom trenutku slijedi, s obzirom na posljednji upisani. U ovom modulu, baš kao i u klasičnim inventarnim knjigama, svakoj novopristigloj knjizi bez obzira na oblik njezine nabave dodjeljuje se inventarni broj uz koji se pridružuju ključni podaci o samoj knjizi, kao što su ime i prezime pisca, njezin naslov, mjesto i godinu izdavanja, potom se upisuju i podaci o dobavljaču, naziv nakladnika, zatim procijenjena vrijednost knjige, signatura te ostale napomene. Tako oblikovane e-inventarne knjige na kraju godine obično se ispišu, kako bi osim zapisa u sustavu Crolist postojala i ona tiskana verzija istih. Za njihov ispis koristi se modul Tiskanje koji nudi i mnoge druge oblike ispisa podataka upisanih u Crolist. Donedavno se tako npr. ovaj modul koristio i za ispis kataložnih listića, no to više nije praksa u NKČ Sisak.

Modul Posudba jedan je od najčešće korištenih modula ovoga knjižnično-informacijskog sustava. Naime, riječ je o modulu koji je svakodnevno u funkciji, pri svakom zaduživanju ili povratu knjige. Knjižničar bar-kod čitačem očitava bar-kod naljepnicu na poledini knjige i otvara ovaj modul kako bi pridružio podatke o knjizi podacima korisnika koji želi posuditi određeni naslov, ili u suprotnom smjeru, razdužiti knjigu. U slučaju povrata knjige, na temelju očitane koda, knjižničaru se na sučelju prikazuje naslov očitane knjige, kao i svojevrсни profil korisnika koji je posudio konkretno taj primjerak knjige, sa svim njegovim osnovnim osobnim podacima. Uz to, izlistavaju se i svi naslovi knjiga koje korisnik trenutačno ima

zadužene, a u vlasništvu su sisačke narodne knjižnice, uz koje su navedene i napomene ukoliko ih je korisnik zadržao dulje od predviđenog vremenskog roka. Ovisno o tome zadužuje li knjižnični korisnik ili razdužuje pojedini primjerak određenog naslova, automatski se u realnom vremenu mijenja i stanje u knjižničnom on-line katalogu s kojim je modul Posudba povezan. Na temelju toga svi korisnici koji pristupaju usluzi on-line kataloga mogu u svakom trenutku znati točno stanje, odnosno status (zadužen/slobodan) pojedinih naslova koje bi željeli posuditi i prema tome planirati svoj odlazak u knjižnicu.

Modul Katalogiziranje ovlašteni djelatnici NKČ Sisak koriste za izradu kataložnih opisa i njihove pohrane u Crolistov on-line katalog. Promjenom tehnike izrade kataloga te materijalnog nositelja podataka (medija) tako više nema potrebe za izradom i održavanjem više samostalnih vrsta kataloga, kao što je to bio slučaj dok su se kataložni zapisi ručno ispisivali na kataložne listiće i ulagali u kataloge. U to vrijeme, NKČ Sisak posjedovala je više kataloga: matični, abecedni te predmetni, a danas je sve objedinjeno u jednom strojno čitljivom koji je moguće pregledavati i pretraživati kroz različite kriterije.

U segmentu informatizacije knjižnične djelatnosti značajno mjesto zauzima projekt kooperativne katalogizacije, koji je pokrenut na inicijativu Nacionalne i sveučilišne knjižnice 1999.godine, a danas u njemu sudjeluju mnogobrojne narodne knjižnice umrežene u knjižnično-informacijski sustav Crolist, među kojima je i Narodna knjižnica i čitaonica "Vlado Gotovac" Sisak. Cilj projekta jest oblikovanje i održavanje skupnog kataloga svih knjižnica umreženih u već spomenutom sustavu Crolist. Navedeni sustav kooperativne katalogizacije omogućava svim uključenim knjižnicama suradnju kroz međusobno preuzimanje gotovih kataložnih zapisa i njihovu pohranu u katalog svoje matične knjižnice. Dakle, svaki knjižničar koji radi u segmentu katalogizacije ne mora nužno samostalno izraditi kataložni zapis za baš svaku novu jedinicu građe, već, ukoliko je netko drugi prije njega izradio zapis za istu, slobodno ga preuzeti iz skupnog kataloga. Osim što je na ovaj način olakšan rad katalogizatorima, i za knjižnične korisnike otvorila se nova usluga, a to je mogućnost istovremenog pregledavanja i pretraživanja kataloga više knjižnica sa jednog korisničkog sučelja kroz, ovim projektom oblikovani, skupni katalog.

Dakle, ulaskom u sustav Crolist, Narodna knjižnica i čitaonica "Vlado Gotovac" Sisak uključila se u jedinstvenu mrežu Crolist koja omogućuje kooperativnu katalogizaciju i preuzimanje podataka iz baze podataka skupnog kataloga Crolist. Pritom se kao format za

strojno čitljivo katalogiziranje primjenjuje UNIMARC¹⁸ format, koji određuje kako kataložne zapise razmjenjivati između više računalnih sustava. Prema već spomenutom standardu UNIMARC, podaci o svoj knjižničnoj građi unose se u Oracleove baze, jedinice knjižnične građe se katalogiziraju te su potom pretražive kroz Crolistove on-line pretraživače.

Sam postupak katalogizacije u sustavu Crolist započinje odabirom modula Katalogiziranje unutar glavnog izbornika ovoga knjižnično-informacijskog sustava. Nakon toga slijedi odabir između katalogizacije unutar kataloga sisačke narodne knjižnice ili kooperativne katalogizacije, pri čemu će se izrađeni kataložni zapis automatski pohraniti u Crolistov skupni katalog. Potom se automatski otvara sučelje koje ne bismo mogli ni po čemu opisati kao user-friendly sučelje, dapače, naprotiv, za osobu koja mu po prvi puta pristupa može djelovati vrlo zbunjujuće i nerazumljivo. Naime, sučeljem dominira crna boja, nema nikakvih grafičkih ikona niti bilo kojih drugih oblika grafički oku ugodnih rješenja, na cijelom sučelju nema niti jedne naznake o bilo kojem obliku uputa ili pomoći oko korištenja navedenog modula, nije jasno naznačeno u kojem dijelu programa se trenutačno korisnik nalazi, kao niti što se od njega točno u tom trenutku očekuje, kakve podatke bi na tom mjestu trebao upisati i slično. Razlog tomu djelomično leži u činjenici da je sustav Crolist izrađen u operacijskom sustavu MS-DOS¹⁹, pa se tako sučelje temelji isključivo na tekstu, bez ikakvih grafičkih elemenata te se sve naredbe unutar sustava obavljaju putem tipkovnice. Međutim, opravdanje za nedostatak uputa za korištenje te jasno istaknute navigacije i podatka o trenutačnoj poziciji korisnika ne postoji, jer je to moguće ostvariti i odgovarajućim tekstom, odnosno, ne mora nužno biti popraćeno i grafičkim ikonama. Ukratko, sučelje koje koriste knjižničari za izradu novih kataložnih zapisa unutar sustava Crolist izgleda kao da nije mijenjano niti razvijano od osamdesetih godina 20. st. kada je prvotno sustav dizajniran. Kako unutar sustava nisu implementirane nikakve upute koje bi korisnicima početnicima olakšale korištenje ovim sustavom te ga učinilo razumljivim, knjižničari koji se bave ovim poslom obično uče od svojih starijih kolega koji su to već savladali kroz dugogodišnju praksu. Pošto u ovom sustavu ne postoji nikakav predložak po kojemu bi se vršila katalogizacija, već se sam postupak temelji na samostalnom unosu UNIMARC oznaka (tagova), odnosno, polja i odgovarajućih potpolja, priručnik sa popisom svih UNIMARC tagova knjižničaru uvijek mora biti na dohvat ruke. Zbog složenosti sustava pridruživanja oznaka pojedinim elementima kataložnog opisa, bez korištenja i konzultacije tiskanih priručnika, osobito u nekim specifičnim slučajevima,

---

¹⁸ UNIMARC = Universal Machine-Readable Cataloging

¹⁹ MS-DOS = Micro Soft Disk Operating System

točna i potpuna katalogizacija gotovo je pa nemoguća. Sve navedeno čini katalogizaciju u sustavu Crolist vrlo složenim i zahtjevnim procesom koji može oduzeti dosta vremena knjižničarima, iako je isti na prvi pogled informatiziran. Svakom novom kataložnom zapisu sustav samostalno dodjeljuje jedinstveni identifikator (numeričku oznaku jedinstvenu za taj kataložni zapis), nakon čega upis oznaka polja i željenih potpolja mora katalogizator sam ručno unositi. Naime, tek nakon što katalogizator upiše putem tipkovnice numeričku oznaku za odgovarajući tag koji želi upisati, na sučelju će se ispisati naziv kataložnog elementa koji je vezan uz tu UNIMARC oznaku, nakon čega se potom treba upisati pripadajući sadržaj za željeno polje. Važno je pritom napomenuti da u ovom slučaju redoslijed otvaranja i unosa polja, a potom i pripadajućih podataka nije strogo određen. Kako u sustavu ne postoji shema ili redoslijed po kojoj bi se provodila katalogizacija, katalogizator prema vlastitom nađenju može upisivati tagove. Također, u bilo kojem trenutku može se vratiti na neko već prethodno otvoreno polje i dodati mu nove ili izmijeniti prethodno upisane podatke. (Vidi: *Slika 1, Sučelje sustava Crolist unutar modula Katalogiziranje*, Slikovni prilozi str.71.)

Kako je „za kvalitetu i učinkovitost pretraživanja velike bibliografske baze podataka presudna uporaba (...) normativne kontrole pri unosu odrednica“²⁰, a standard u kojem su podatci pohranjeni u bazi također igra veliku ulogu, programeri sustava Crolist odlučili su za normativne podatke za sve vrste odrednica, bilo da je riječ o autorskim ili predmetnim odrednicama, koristiti UNIMARC format. Tako je „model podataka normativne baze podataka identičan bibliografskome modelu jer je sam UNIMARC standard jednako strukturiran za obje vrste podataka.“²¹ Prilikom normiranja odrednice, nakon što se odabere određeni oblik odrednice koji će predstavljati jedinstvenu odrednicu u normativnoj bazi podataka, ona se kopira u bibliografsku bazu i povezuje identifikatorom zapisa. Dakle, ukoliko se tijekom postupka katalogizacije u normativnoj bazi ne pronade jedinstvena odrednica koja bi se pridružila kataložnom zapisu, katalogizatoru se nudi mogućnost otvaranja novog prozora u sustavu Crolist, u kojem može paralelno katalogizirati novu normativnu jedinicu koja još ne postoji u bazi, pohraniti ju u bazu, i potom ju u prvom prozoru odabrati i povezati sa kataložnim zapisom. Unutar normativne baze oblikuje se jedinstvena odrednica na temelju koje možemo nekog autora razlikovati od drugih. Upotrebom normativne baze osiguran je brži pristup traženim podacima jer normativni zapis pokazuje na sve kataložne koji su na njega povezani, čime korisnik dolazi puno brže do zapisa

²⁰ Rajter, Željko. CROLIST WWW OPAC. // Vjesnik bibliotekara hrvatske 43, 1-2 (2000), str.108.

²¹ Ibidem

nego kada bi se pretraživala sama bibliografska baza podataka. Ukoliko dođe do nekih izmjena u normativnom zapisu, automatski će se obnoviti i kataložni zapisi koji su povezani na njega, čime je katalogizatoru osigurano lako održavanje, aktualiziranje te nadopunjavanje baza.

Dok djelatnici sisačke narodne knjižnice pretraživanje kataloga najčešće vrše kroz vlastito sučelje sustava Crolist, unutar već spomenutog modula Pretraživanje, knjižničnim korisnicima na raspolaganju je on-line katalog dostupan na web stranicama Knjižnice. Osim kataloga NKČ Sisak na raspolaganju im je i skupni katalog. Opis sučelja i mogućnosti koja ona nude korisnicima u sklopu navedenih kataloga, kao i načini pretraživanja opisani su u sljedećim poglavljima.

2.5. Slobodan pristup knjižničnom on-line katalogu

Bez obzira na to gdje se nalazili, u koliko imaju osiguran pristup Internetu, korisnici sisačke knjižnice mogu u bilo kojem trenutku pristupiti on-line katalogu knjižnice te slobodno pregledavati i pretraživati knjižnični fond. Pritom, kao najjednostavniji način pristupa katalogu nudi se odlazak na web stranice²² Narodne knjižnice i čitaonice "Vlado Gotovac" s čije se početne stranice već u sklopu samog zaglavlja nalazi, između ostaloga, i poveznica *Katalog* u sklopu koje se otvara padajući izbornik putem kojega korisnik može pristupiti katalogu već spomenute knjižnice. Pretraživanjem navedenog kataloga obuhvatiti će građu kako Centralne knjižnice, tako i njezina dva ogranka: Dječjeg odjela te Ogranka u Capragu. Najvažnija prednost ovakvog tipa kataloge krije se u činjenici da korisnici neovisno o radnom vremenu knjižnice, u bilo koje doba mogu pristupiti i pretraživati knjižničnu građu. Također, pritom im nije neophodan odlazak u same prostorije knjižnice, već to mogu učiniti iz udobnosti svojega doma ili bilo kojeg drugog udaljenog mjesta već kroz nekoliko jednostavnih koraka i klikova mišem putem osobnog računala ili bilo kojeg drugog uređaja na kojem imaju pristup Internetu.

Uz katalog NKČ Sisak, sa knjižničnih web stranica omogućen je pristup i Crolistovom skupnom katalogu. Riječ je, naime, o jedinstvenom sučelju koje povezuje sve knjižnice u

---

²²<http://www.nkc-sisak.hr/>

sustavu Crolist, zahvaljujući kojemu korisnici mogu istovremenu pretraživati fondove svih knjižnica koje on obuhvaća.

U nastavku teksta slijedi opis grafičkog rješenja, kao i osnovnih elemenata sučelja kataloga sisačke knjižnice, sa svim funkcijama koje ono nudi. Zatim ćemo u svrhu usporedbe i prikaza razvoja on-line kataloga dati detaljan opis Crolistovog skupnog kataloga Vero koji ima odlike novije generacije kataloga i koji je po svim kriterijima bolji od knjižničnih kataloga koje koriste pojedinačne knjižnice u sustavu Crolist, kao što je slučaj i kod knjižnice "Vlado Gotovac".

2.5.1. Korisničko sučelje on-line kataloga sisačke narodne knjižnice

Već kroz prvi pogled na početnu stranicu kataloga sisačke narodne knjižnice, jasno je da je njezin sadržaj vrlo pregledno organiziran zbog čega korisnik neće morati utrošiti previše vremena i truda kako bi se snašao i uspješno započeo sa pretraživanjem. Naime, središnji dio sučelja zauzimaju ključna polja za upis korisničkih upita te odabir kriterija prema kojima će se pretraživanje vršiti. Tri dodatna sadržaja u obliku biltena prinova, podataka za korisnika te statistika, posebno su istaknuti lijevo od središnjem sadržaju početnog sučelja kataloga. Na samom dnu stranice smještene su poveznice prema složenom pretraživanju, potom nekim konkretnim primjerima pretraživanja, dok posljednja poveznica vodi korisnika na početnu stranicu sustava Crolist. (Vidi: *Slika 2: Početno korisničko sučelje knjižničkog kataloga Crolist*, Slikovni prilozi str.71.)

Preglednosti sadržaja, osim njegove vrlo jednostavne ali dobre organizacije, znatno pridonosi i upotreba minimalne palete boja u svjetlijoj i tamnijoj nijansi plave te prevladavajućoj bijeloj i crnoj boji što svakako stranice čini korisnicima oku ugodnim. Boje ne odvlače pažnju korisnika od samoga sadržaja, a ipak ističu ono bitno i pomažu u orijentaciji. Tome doprinosi i činjenica da na svim stranicama kataloga boje imaju isto značenje.

Prije nego što unese svoj upit u za to predviđeno polje, korisnik mora odabrati jedan od ponuđenih kriterija (ključne riječi, autori, naslov, riječi iz naslova i jezik, predmet, UDK, ISBN/ISSN/ISMN/UNIN) po kojemu želi provesti pretraživanje. Potom slijedi upisivanje samog teksta korisničkog upita u polje koje je odmah ispod jasno istaknuto. Ukoliko je

korisnik zadovoljan tako oblikovanim upitom, klikom miša na gumb *Pretraži* pokreće proces pretraživanja u sustavu Crolist. Međutim, ukoliko opseg svojeg pretraživanja želi dodatno suziti, na raspolaganju su mu dodatna polja s padajućim izbornicima putem kojih može svoj upit učiniti specifičnijim i konkretnijim. Tako korisnici kroz padajuće izbornike mogu odabrati jezik, bibliografsku razinu te vrstu zapisa koju traže, kao i oblik sadržaja i godinu izdavanja.

S obzirom da se u ovom knjižnično-informacijskom sustavu rezultati kataložnog pretraživanja prikazuju u obliku listi, odnosno blokova zapisa, korisniku je dana mogućnost odabira broja kataložnih zapisa po ekranu, također kroz padajući izbornik, u svrhu lakšeg snalaženja i preglednosti dobivenih rezultata.

Kako bi korisnik na zadovoljavajući način oblikovao svoj upit, uzimajući u obzir pravila po kojima sustav vrši pretraživanje, na početnoj stranici kataloga dani su primjeri navođenja upita prema već spomenutim osnovnim kriterijima pretraživanja koji su ponuđeni u izborniku jednostavnog pretraživanja (ključne riječi, autori, naslov,.. itd.). Uz svaki navedeni primjer priloženo je i pojašnjenje, odnosno, njegovo značenje. Dodatnim primjerima korisnik može pristupiti kroz poveznicu *Primjeri* na dnu sučelja. Pregledom istih moguće je zaključiti da ovaj sustav pretraživanja nije osjetljiv na velika i mala slova, što je svakako njegova prednost. Dakle, bez obzira na to hoće li se upit napisati velikim ili malim slovima, namjerno ili u slučaju zabune, rezultat pretraživanja biti će isti. U navedenim primjerima savjetuje se uporaba znakova +, - i (razmak) u svrhu povezivanja riječi unutar upita prema Bool-u, kao i upotreba zamjenskih znakova kao što je npr. znak * na kraju riječi koji pronalazi pojmove koji sadrže riječ lijevo od navedenog zamjenskog znaka te bilo koja dodatna slova koja slijede. Također, zanimljivo je kako sustav ne tolerira pogreške u pisanju, kao što je npr. izostavljanje slova, upis pogrešnog izraza i slično. U tom slučaju korisnik samo dobiva obavijest o tome da u bazi podataka nije pronađena niti jedna jedinica u okviru upisanih riječi i zadanog opsega pretraživanja, međutim, ne sugerira mu na koji način bi trebao promijeniti upit niti mu nudi upit koji bi bio najsličniji njegovu, a koji bi ipak dao neke kataložne jedinice kao rezultate pretraživanja, kao što to rade suvremeni sustavi on-line kataloga izrazima 'Jeste li mislili: ...', 'Jeste li tražili:...' i slično. Isto tako, redoslijed riječi u upitu iznimno je bitan, pa tako u slučaju da korisnik odluči pretraživati prema autoru i u polje za unos upita upiše prvo ime, a zatim prezime autora, neće dobiti željene rezultate, jer je sustav oblikovan na taj način da korisnik mora prvo navesti prezime, a tek nakon toga ime autora.

Osim već spomenute poveznice (*Primjeri*) prema nekim konkretnim primjerima za pretraživanje po ključnim riječima, ne postoji nikakav drugi oblik pomoći ili uputa korisniku. S obzirom na specifične karakteristike svakog sustava, načine pretraživanja, kao i činjenicu da nisu svi korisnici u potpunosti upoznati sa stručnim bibliotekarskim pojmovima, bilo bi poželjno da je i u ovom Crolistovom sustavu na svakoj stranici kataloga postavljen kontakt u obliku e-mail adrese, svojevrsnog on-line obrasca ili telefonskog broja na kojem bi korisnici mogli ostavljati svoja pitanja i zatražiti pomoć knjižničnog osoblja. Na žalost, u ovom slučaju, ne postoji niti hiperveza prema web stranici knjižnice čiji se katalog pretražuje. Iz tog razloga, manjak uputa i različitih oblika pomoći svakako se ističu kao još jedan nedostatak ovog kataloga.

Uzimajući u obzir gore navedene činjenice, možemo zaključiti da je Crolistov sustav primjer starije generacija on-line kataloga koji današnjim korisnicima, koji su naviknuli na 'Google like' pretraživanje, upravo zbog svojih već spomenutih karakteristika može znatno otežati i oduljiti proces uspješnog pregledavanja i pretraživanja baze kataložnih zapisa.

Od dodatnih sadržaja, kao vrlo koristan sadržaj ističu se *Podaci za korisnika* ponuđeni također na početnom sučelju kataloga. Podaci do kojih vodi navedena poveznica dostupni su isključivo evidentiranim korisnicima Narodne knjižnice i čitaonice "Vlado Gotovac" u Sisku, odnosno korisnicima koji posjeduju člansku iskaznicu spomenute knjižnice. Naime, kako bi pristupili osobnim podacima, sustav prethodno od korisnika traži unos broja iskaznice te JMBG-a nakon čije se verifikacije otvara svojevrsni profil korisnika. Sa vlastitog profila korisnik može pristupiti popisu svih naslova koje je posuđivao te vidjeti točne datume kada su isti zaduženi, razduženi, i u slučaju kasnijeg povratka, kolika zakasnina mu je naplaćena. Također jasno su mu predloženi i podatci koji govore o tome koje naslove korisnik trenutačno ima zadužene. Osim liste zaduživanih primjeraka, korisniku je omogućen i pristup popisu naslova koje je rezervirao. Iako je, dakle, u ovom dijelu kao sadržaj ponuđen popis posuđivanih i rezerviranih knjiga pojedinog knjižničnog korisnika, istome se niti u ovome, niti u jednom drugom dijelu kataloga ne nudi mogućnost on-line rezervacije ili produljenja već posuđene publikacije. Kao posljednja, odnosno treća stavka u korisničkom profilu dan je popis 100 najposuđivanijih naslova u knjižnici, što je svakako zanimljiv podatak svakom korisniku, a također može poslužiti i kao svojevrsna preporuka koja bi ga mogla usmjeriti na to što bi mogao kao sljedeći naslov posuditi i pročitati.

Osim *Podataka za korisnika* u dodatnim sadržajima nalazi se i poveznica *Bilteni prinova*. Sama ideja o otvaranju ovakvog sadržaja knjižničnim korisnicima jako je dobra, međutim, u ovom slučaju, ona nije ispunjena. Naime, iako za postavljanje ovakvog sadržaja postoji mogućnost, sisačka knjižnica ne ažurira redovito ove podatke. Tako su trenutačno on-line dostupni samo bilteni prinova knjiga iz 2001. i 2005.godine. Nakon odabira željene vrste, godine i sveska biltena, sam sadržaj biltena moguće je pretraživati putem kazala, prema UDK/autoru/naslovu/predmetnici.

Kao treći i ujedno posljednji dodatni sadržaj na početnoj stranici on-line Crolist kataloga navedene su WebPAC statistike, organizirane u dvije tabele. Prva tabela daje uvid u statističke podatke o broju korisničkih upita po mjesecima u tekućoj godini, dok druga tabela daje pregled statističkih podataka i odnosa u upitima prema različitim kriterijima pretraživanja (autor, naslov, ključna riječ, itd.) kroz godine, od 2002., pa sve do danas.

Nakon detaljnog opisa svih sadržaja i mogućnosti koje pruža početno sučelje kataloga Crolist, koje smo iznesli u ovom poglavlju, na njegovu kraju dati ćemo i kratak opis kako grafičkih karakteristika, tako i načina prezentacije sadržaja na sljedećim stranicama kataloga, kojima korisnik automatski pristupa prilikom postupka pretraživanja. Dakle, odabirom kriterija prema kojima se vrši pretraživanje te unosom korisničkog upita, rezultati tako izvršenog pretraživanja prikazuju se u obliku listi zapisa na novoj stranici, pri čemu je svaki zapis broјčano označen, odnosno, numeriran. S obzirom na vlastite potrebe i interes, korisnik iz te liste klikom miša odabire onaj koji najbolje odgovara njegovoj potrebi.

Izabrana kataložna jedinica prezentira se na novoj stranici u obliku kataložnog zapisa ispod kojega potom slijedi tablični prikaz u kojem su pregledno navedeni podaci o svim primjercima odabrane jedinice koje knjižnica posjeduje, potom pripadajući inventarni brojevi navedenih primjeraka, kao i njihova točna lokacija. U produžetku slijede pripadajuće signature, putem kojih i sami korisnici mogu pronaći željene primjerke na policama knjižnice, pod uvjetom, naravno, da su isti u tom trenutku dostupni. Podatke o tome da li je traženi primjeran dostupan u tom trenutku moguće je pronaći u posljednja dva stupca već spomenute tabele. Naime predzadnji stupac sadrži podatak o statusu primjerka, koji može biti ili zadužen ili dostupan u knjižnici. U slučaju da je riječ o već zaduženom primjerku od strane nekog drugog člana knjižnice, u posljednjem stupcu tabele biti će naveden datum kada ga isti treba vratiti. Ova informacija može biti od velike pomoći svim korisnicima koji su zainteresirani za iste naslove i koji zahvaljujući tome mogu bez osobnog odlaska u prostorije knjižnice ili

nekog drugog oblika kontaktiranja knjižnice i djelatnika knjižnice (telefonski ili nekim drugim putem) saznati sve potrebne informacije o traženoj publikaciji. (Vidi: *Slika 3: Prikaz rezultata pretraživanja u on-line katalogu Crolist*, Slikovni prilozi str.72)

Prilikom prezentacije odabrane kataložne jedinice, kao vrlo korisni elementi ističu se poveznice istaknute plavom bojom unutar kataložnih zapisa. Najčešće se takve poveznice nalaze na imenu autora, na nakladničkoj cjelini te predmetnicama. Putem istaknutih poveznica korisnik može doći npr. do svih djela koja potječu od istog autora, a dio su knjižničnog kataloga, potom do podatka o pojedinoj nakladničkoj cjelini i njezinim pripadajućim naslovima, kao i do jedinica koje se bave istim predmetom.

Osim spomenutog kataložnog zapisa u ISBD formatu, kataložne jedinice moguće je pregledavati u još jednom obliku, a to je UNIMARC format. Riječ je o standardu koji omogućava strojno čitljivo katalogiziranje različitih vrsta zapisa kroz odgovarajuća propisana polja i potpolja. S obzirom da je ISBD oblik puno bliži i razumljiviji knjižničnim korisnicima koji ne posjeduju znanja bibliotekarske struke, upravo je taj oblik postavljen kao početni pri prezentaciji kataložnih zapisa. Ukoliko korisnik kao željeni prikaz odabere UNIMARC, identičan sadržaj će mu biti prezentiran, kao i u slučaju ISBD formata, samo na malo drugačiji način. Naime, svaki element kataložnog zapisa biti će označen odgovarajućim poljem i potpoljem u produžetku kojega slijedi njegov konkretan sadržaj.

Važno je istaknuti kako je na svim stranicama Crolistovog kataloga sve vrlo jasno i pregledno organizirano, baš kao i na ranije opisanoj početnoj stranici kataloga. Sadržaj je jasno ispisan crnim slovima na bijeloj pozadini, dok su pojedini važniji elementi, naslovi, podnaslovi, poveznice i slično istaknuti kroz nekoliko nijansi plave boje, pri čemu je upotreba grafičkih ikona svedena na minimum.

Navigacija unutar kataloga dobro i funkcionalno je oblikovana. Naime, sa svake stranice kataloga korisnik uvijek ima mogućnost povrata korak unatrag. Također, na svakoj stranici, na njezinom dnu istaknute su poveznice putem kojih korisnik direktno može pristupiti jednostavnom pretraživanju, potom složenom pretraživanju, primjerima te početnoj Crolistovoj stranici. Sa stranica na kojima su ispisani rezultati pretraživanja postoji i poveznica koja vodi do popisa mreže knjižnica na teritoriju Republike Hrvatske koje koriste sustav Crolist, putem koje zatim korisnici mogu pristupiti on-line katalogima istih, ukoliko su još uvijek dio spomenute mreže. Naime, valja napomenuti da popis knjižnica ne odgovara u potpunosti trenutačnom točnom stanju, pa postoji mogućnost da odabirom poveznice neke od

knjižnice korisnik dođe do informacije da pretraživač u Crolist katalogu odabrane knjižnice više nije u funkciji.

2.5.2. Korisničko sučelje klasičnog skupnog kataloga u sustavu Crolist

Sa početne web stranice sisačke knjižnice osim njezinom on-line katalogu, korisnici mogu pristupiti i skupnom katalogu putem kojega mogu istovremeno pretraživati građu svih knjižnica koje su uključene u Crolistovu mrežu. U ovom slučaju riječ je o klasičnoj verziji Crolist WebOPAC-a koja je u funkciji još od 1996.²³ godine.

Organizacija ključnih elemenata kao i grafički dizajn sučelja vrlo je sličan vizualnom rješenju sučelja koje koriste knjižnice za vlastite kataloge (kao što je npr. katalog sisačke knjižnice) u sustavu Crolist (Vidi: *Slika 4: Sučelje skupnog kataloga Crolist*, Slikovni prilozi, str.72). Dakle, sve je pregledno, nema previše elemenata, a oni koji postoje dobro su organizirani i raspoređeni. Na početnoj stranici skupnog kataloga polje za unos upita te polja koja omogućavaju odabir kriterija po kojima će se pretraživanje vršiti zauzimaju centralni dio stranice. Baš kao i u katalogu sisačke knjižnice i ovdje su u nastavku navedena dodatna polja za sužavanje opsega pretraživanja koja nisu obavezna i korisnik ih ispunjava prema vlastitim potrebama. Za pretraživanje su također na raspolaganju dvije opcije: jednostavno pretraživanje koje je automatski ponuđeno na početnoj stranici i složeno do kojega vodi istoimena poveznica. Tipfeleri u pisanju upita, pogrešan odabir kriterija po kojemu se vrši upit ovisno o izrazima upisanima u polje za unos upita, pogrešan redoslijed pojmova u upitu te sve ostale situacije izazvane ljudskom greškom ili jednostavno neznanjem i neupućenošću u pravila rada ovog sustava, skupni katalog također baš kao niti katalog sisačke knjižnice ne tolerira. Iako je sučelje klasičnog skupnog kataloga jako slično onima kojima raspolažu pojedine knjižnice u sustavu Crolist, bitno je napomenuti da je u ovom slučaju količina uputa i primjera pretraživanja još skromnija, a raznovrsni oblici pomoći koje bi trebali biti korisnicima na raspolaganju u potpunosti su zanemareni, odnosno izuzeti iz ovog kataloga. Navedeni nedostaci svakako vrlo često mogu biti uzrokom neuspješnog pretraživanja te

---

²³ Informacija o godini početka rada klasičnog skupnog kataloga u sustavu Crolist preuzeta sa stranice: <http://www.unibis.hr/FRBROPAC.html>

dobivanja obavijesti da u sustavu nije pronađena niti jedna jedinica koja zadovoljava postavljeni upit.

Na početnoj stranici kataloga postoje i posebno istaknuti dodatni sadržaji, u ovom slučaju u obliku dvije izdvojene cjeline. Prvu čine svojevrsne zbirke organizirane prema vrsti građe, vrsti medija na kojima je pohranjena građa, vrsti zapisa, te raznovrsnim tematskim područjima. Odabirom pojedine zbirke, a potom i određene jedinice pristupa se potpunom kataložno zapisu ispod kojega slijedi informacija o tome u kojim su sve knjižnicama Crolistove mreže dostupni traženi primjerci. Drugu cjelinu predstavljaju raznovrsne statistike vezane uz kataložnu obradu i preuzimanje zapisa između knjižnica unutar sustava Crolist. Spomenute statistike prikazuju ukupan broj izrađenih bibliografskih te normativnih zapisa, zatim informacije o broju korisničkih upita, mjesečne i godišnje statistike o preuzimanju bibliografskih zapisa za svaku knjižnicu, odnose u uzajamnoj katalogizaciji i sl.

Baš kao i na stranicama on-line kataloga sisačke knjižnice, niti u ovom slučaju nigdje ne postoji kratak tekstualni opis knjižničnog fonda kojeg katalog predstavlja, kao niti podatak o veličini knjižničnog fonda kojeg isti obuhvaća i koji se pretražuje. Suvremeni multimedijски sadržaji kao popratni dio kataložnih zapisa ili kao dodatni element u dizajnu kataloga karakteristični za današnje kataloge također su izuzeti.

Prema navedenom opisu lako je moguće zaključiti da je i ovdje riječ o starijem obliku on-line kataloga, točnije, prepoznaju se karakteristike OPAC-a druge generacije. Međutim, pokraj svih navedenih, postoji ipak jedan element koji ga usmjerava prema suvremenim OPAC-ima. Riječ je o velikom polju za unos korisničkog upita koji se nalazi na samom vrhu početne stranice skupnog kataloga, odmah ispod njegova naslova. Navedeno polje predstavlja mjesto u koje korisnik može upisati svoj upit bez obzira na činjenicu po kojem kriteriju namjerava vršiti pretraživanje (autoru, naslovu, predmetu ili nekom drugom). Konkretno isticanje odabira kriterija kao niti popunjavanje ikakvih drugih stavaka, kao što je to bio slučaj u klasičnom pretraživaču, od korisnika se ne traži. Razlog tomu leži u činjenici da je spomenuto polje za unos upita povezano sa Vero WebPAC pretraživačem u kojem se pretraživanje vrši po nešto drugačijem principu, razvijenim po uzoru na OPAC-e treće generacije. Pokretanjem postupka pretraživanja kroz ovo polje, korisnik se odmah preusmjerava na stranice Vero skupnog kataloga čiji opis slijedi u narednom poglavlju.

2.5.3. Korisničko sučelje skupnog kataloga Vero

Već na prvi pogled, promatrajući samo grafički dizajn sučelja skupnog kataloga Vero i uspoređujući ga sa sučeljem klasičnog Crolistovog OPAC-a, očito je da je u slučaju Crolistovog kataloga Vero riječ o suvremenijem katalogu, o katalogu koji vizualno želi biti blizak i pristupačan svim korisnicima. Osim upotrebe vizualno oku ugodnih elemenata i boja, Vero i svojom funkcionalnošću odaje karakteristike suvremenog kataloga (Vidi: *Slika 5: Početno sučelje skupnog kataloga Vero*, Slikovni prilozi str.73.)

Poznavanje stručnih bibliotekarskih pojmova nije neophodno, kao što je to bio slučaj u starijim inačicama knjižničnih kataloga. Upravo suprotno, u ovom slučaju učinjeno je sve kako bi se katalog učinio što dostupnijim i prihvatljivijim svim tipovima knjižničnih korisnika.

Dobra organizacija kako grafičkih elemenata, tako i pripadajućeg sadržaja u prostoru, baš kao i u klasičnom katalogu, osigurava dobru preglednost i lako snalaženje čak i onim korisnicima koji su mu po prvi puta pristupili. Međutim, uvođenje novih elemenata koji postupak pretraživanja čine puno jednostavnijim i preglednijim, osiguravaju ovoj verziji kataloga znatno višu kvalitetu u pogledu njegove funkcionalnosti. Naime, u ovom slučaju, početnim sučeljem kataloga dominira tražilica koja je jedinstvena pristupna točka za pretraživanje knjižnične građe svih knjižnica povezanih u Crolistovu mrežu knjižnica. U odnosu na klasičnu tražilicu, gdje je korisnik bio primoran prvo iz prethodno istaknutog polja odabrati jedan od navedenih elemenata po kojem želi vršiti pretraživanje, a tek potom upisati željeni upit koji odgovara odabranom kriteriju pretraživanja, u ovom slučaju pretraživanje se vrši isključivo kroz jedno polje za unos upita unutar kojega korisnik slobodno i proizvoljno može kombinirati riječi iz naslova, autora, predmeta, ISBN-a i nakladnika, te svoj upit oblikovati jednostavno putem prirodnog jezika, bez upotrebe Booleovih operatora i sl. Upravo na taj način, prateći pritom svjetske trendove, odnosno, nove oblike pretraživanja po uzoru na velike web pretraživače kao što je npr. Google, postiglo se maksimalno pojednostavljenje i olakšanje postupka pretraživanja knjižničkog kataloga.

Rezultati pretraživanja prikazuju se u obliku liste skraćenih kataložnih zapisa i zauzimaju središnji dio korisničkog sučelja (Vidi: *Slika 6: Prikaz rezultata pretraživanja u Crolistovom skupnom katalogu Vero*, Slikovni prilozi str.73). Označeni su rednim brojevima i automatski navedeni prema kriteriju relevantnosti, što znači da je zapis koji najbolje odgovara

postavljenom upitu istaknut na prvom mjestu dobivene liste. Osim navedenog kriterija, korisnik prema vlastitoj potrebi može odabrati prikaz istih i prema naslovu abecednim redoslijedom, te prema datumu od najnovijeg prema starijim izdanjima i obrnuto.

Na jednom ekranu ispisuje se po 20 rezultata pretraživanja. U slučaju većeg broja pronađenih jedinica, na dnu sučelja prikazani su brojevi stranica sa pronađenim rezultatima kroz koje se korisnik može kretati putem navigacijskih strelica. Osim informativnog sadržaja koji nude, oni istovremeno služe i kao poveznice prema sljedećih 20 rezultata pretraživanja, a kroz još jedan korak vode i prema konkretnim kataložnim zapisima. Nasuprot tomu, točan podatak koji govori o ukupnom broju pronađenih kataložnih jedinica koje odgovaraju zadanom upitu istaknut je na samom početku liste zapisa, kao i vremenski period koji je bio potreban za pronalazak istih.

U slučaju da korisnik nije dovoljno detaljno specificirao svoj upit, kao rezultat mogao bi mu se dati jako velik broj poveznica prema kataložnim zapisima. U svrhu što lakšeg filtriranja dobivenih rezultata i pronalaska užeg popisa jedinica koje će korisniku otvoriti pristup naslovima koji bi trebali odgovoriti na njegov korisnički zahtjev, oblikovane su facete. Riječ je o blokovima različitih entiteta, koji su prema svojem sadržaju razvrstani i organizirani desno i lijevo od središnjeg dijela sučelja kataloga. Oblikovane facete omogućavaju knjižničnom korisniku naknadno filtriranje kako na entitete format, godina nastanka, jezik te lokacije, tako i probiranje rezultata na entitete autor i predmet, čime stvaraju novu specifičniju listu rezultata pretraživanja.

Odabirom željenog rezultata, u novom sučelju kataloga otvara se detaljan prikaz potpunog kataložnog zapisa. Kao nov i vrlo zanimljiv dodatni sadržaj, u ovom slučaju, ističe se podatak naveden nakon kataložnog zapisa koji govori o popularnosti odabrane publikacije kroz *Popularity Star Rating*, dok je u stupcu desno od središta sučelja prikazan popis knjižnica koje posjeduju primjerke odabranog naslova. U slučaju potrebe, korisniku je u svakom trenutku osigurana mogućnost povratka na listu rezultata, kroz poveznicu istaknutu na samom dnu sučelja. Također, ukoliko je nezadovoljan dobivenim rezultatima, sustav mu sugerira i pokušaj novog pretraživanja putem novih kriterija, u svrhu pronalaska njemu relevantnih zapisa.

3. Poslovanje Državnog arhiva Sisak potpomognuto računalnom tehnologijom

Nakon više desetljeće rada Državnog arhiva u Sisku u premalom i neadekvatnog prostoru, osobito kada je riječ o pohrani arhivskog gradiva u pripadajuća spremišta, kao produkt dugogodišnjeg velikog truda i zalaganja djelatnika Arhiva za dobivanjem novog primjerenijeg prostora, 2007. godine otvorena je novoizgrađena zgrada Državnog arhiva u Sisku. Upravo ta 2007. godina predstavlja prekretnicu u cjelokupnom poslovanju Arhiva. Naime, osim novoizgrađenog adekvatnog prostora povezanog s tada preuređenim i obnovljenim prostorom dotadašnjeg Državnog arhiva Sisak, zajedničkim naporima ravnateljice i djelatnika Arhiva, uz potporu Ministarstva kulture RH, prostor je opremljen suvremenom računalnom tehnologijom, koja potom otvara djelatnicima Arhiva nove mogućnosti poslovanja i oblikovanja novih usluga namijenjenih kako njihovim korisnicima tako i ostalim suradnicima u sabirnim arhivskim centrima i drugim imateljima arhivskog gradiva u sustavu nadzora državnih arhiva.

Potaknuti novim računalnim hardverskim i softverskim rješenjima djelatnici DASK²⁴-a oblikuju nove mogućnosti pristupa arhivskom gradivu na različitim medijima. Osim u obliku tradicionalnih izvornika na papiru, arhivsko gradivo postaje dostupno na mikrofilmu, a potom i u elektroničkom obliku, kao produkt mnogobrojnih projekata digitalizacije vrijednog arhivskog gradiva, pokrenutih od strane Državnog arhiva Sisak. U sklopi projekata digitalizacije, nastaju i mnogobrojne virtualne zbirke. Oblikuju se različite baze podataka koje olakšavaju organizaciju podataka o arhivskom gradivu te osiguravaju njihovo lakše pretraživanje i uvid u isto. Po naputku Hrvatskog državnog arhiva Zagreb poslovanje se započinje i u novooblikovanom arhivskom informacijskom sustavu ARHiNET. Potom, svoj rad i usluge Arhiv počinje prezentirati i na novim web stranicama čime se još više nastoji približiti svojim korisnicima.

Utjecaj računalne tehnologije na poslovanje Arhiva postaje svakim danom sve vidljiviji i izraženiji, a dio tog utjecaja te napor djelatnika DASK-a da njegov potencijal i mogućnosti iskoristi opisat će se u tekstu koji slijedi.

---

²⁴ DASK = Državni arhiv Sisak

3.1. Web stranice Državnog arhiva Sisak

U kratko, osnovni cilj djelovanja Državnog arhiva Sisak jest prvenstveno zaštita pisane spomeničke baštine koja je nastala na sisačkom arhivskom području. Kako bi to bogatstvo arhivskog gradiva postalo dostupno znanstvenicima, ali i sveopćoj javnosti, djelatnici Arhiva sustavno povode stručnu obradu istoga, kako bi potom, to gradivo mogli koristiti svi zainteresirani građani. U svrhu upoznavanja što većeg broja ljudi sa arhivskim gradivom, te općenito djelatnosti Arhiva, osmišljavaju se različite izložbe, predavanja, okrugli stolovi, izdaju se publikacije čiji se sadržaj temelji na arhivskom gradivu, izvorni primjerci posebno interesantnog gradiva se snimaju na nove medije, stvaraju se njihove e-verzije. Između ostaloga, u svrhu prezentacije rada DASK-a i gradiva koje čuvaju, obrađuju i daju na korištenje, potaknuti razvojem računalne tehnologije, pokreću su i službene web stranice²⁵.

Web stranice organizirane su kroz nekoliko osnovnih strukturalnih dijelova. Na samom vrhu smješteno je zaglavlje koje je sadržajno uvijek jednako u svim dijelovima stranica DASK-a. Naime, lijevim uglom zaglavlja dominira prepoznatljivi logo Arhiva sa njegovim punim nazivom, koji ujedno služi i kao poveznica na početnu stranicu iz bilo kojeg dijela u kojem se u tom trenutku korisnik nalazi, dok je ostatak zaglavlja obogaćen fotografijama koje prikazuju gradivo i spremišta Arhiva. U središnjem dijelu početne stranice smještena je uvodna riječ ravnateljice DASK-a nakon koje slijede aktualne vijesti te najave skorih zbivanja u prostoru Arhiva, pri čemu je svaki tekst obogaćen prigodnom ilustracijom, fotografijom, a ukoliko korisnik želi osim kratke najave doći i do detaljnijih informacija, ponuđena mu je poveznica *Pročitajte više* sa pripadajućim sadržajem. Lijevo i desno od središnjeg dijela sučelja smještena su dva izbornika sa poveznicama prema različitim sadržajima koji pružaju „osnovne informacije o ustanovi i njoj djelatnosti, ali i podatke o sadržajnoj fizionomiji arhivskog gradiva koje čuvaju (...) u spremištima kao i o mogućnostima i pravilima njegova korištenja.“²⁶ Odabirom pojedinih tema iz navedenih izbornika, u nekim slučajevima, korisniku se otvaraju dodatni podizbornici kroz koje je ostvarena jako dobra preglednost i olakšan pristup specifičnim segmentima pojedinih tema. Sadržaj svake odabrane teme otvara se u središnjem dijelu sučelja.

Osim odgovarajućih tekstualnih opisa prema pojedinim navedenim temama koji, bitno je napomenuti, vrlo jasno i često zaista detaljno daju potpun uvid u obrađivani segment,

---

²⁵ <http://www.dask.hr/>

²⁶ Poštovani korisnici!. URL: <http://www.dask.hr/> (2.4.2015.)

službene web stranice sisačkog arhiva posjeduju i dodatne sadržaje te neke specifične usluge oblikovane također u svrhu lakšeg pristupa željenim informacijama svim zainteresiranim korisnicima. Kao vrlo zanimljiv sadržaj ističe se baza matičnih knjiga, oblikovana na inicijativu samih djelatnika DASK-a, nakon što su mnogi istraživači, ali i privatni korisnici pokazali veliki interes za istima. U svrhu lakšeg pristupa informaciji posjeduje li sisački arhiv matične knjige iz određenog razdoblja ili iz određenog kraja koji korisnik istražuje, u svojim arhivskim spremištima, ili su npr. iste pohranjene negdje drugdje, svo gradivo te vrste u nadležnosti DASK-a obrađeno je, a potom su ključni podaci o njima pohranjeni u posebno oblikovanoj bazi podataka. Kako bi informacije te vrste bile uvijek dostupne korisnicima, neovisno o njihovoj trenutnoj lokaciji, ili radnom vremenu Arhiva, baza matičnih knjiga pretraživa je on-line, putem tražilice na web stranicama Arhiva, odabirom poveznice *Matične knjige* iz lijevoga izbornika. Bazu je moguće pretraživati kroz nekoliko kriterija: prema naselju/mjestu, vrsti matične knjige, vremenskom rasponu, vjeroispovijesti i smještaju, odabirom željenih karakteristika putem padajućih izbornika. Nešto više o ovoj zanimljivoj i vrlo korisnoj usluzi slijedi u narednom poglavlju.

DASK je od samih početaka svojega djelovanja na sisačkom području bio iznimno osviješten kada je u pitanju potreba za zaštitom, ali i istovremenom uslugom slobodnog pristupa određenom arhivskom gradivu. U posljednjih desetak godina rješenje za ostvarenje tih ciljeva djelatnici Arhiva pronalaze u mnogobrojnim mogućnostima koje im nudi suvremena tehnologija. Provede projekte digitalizacije arhivskog gradiva, a isto prezentiraju korisnicima kroz virtualne zbirke. Iznimna važnost digitaliziranog gradiva istaknuta je i na službenim web stranicama DASK-a posebno označenom i izdvojenom poveznicom unutar desnoga izbornika. Njezinim odabirom korisnik pristupa uvodnim riječima o „stvaranju zbiraka arhivskog gradiva u digitalnom obliku, relevantnog za sisačko arhivsko područje, kao široko dostupnog sadržaja,”²⁷ dok mu se na lijevoj strani sučelja otvara novi izbornik sa poveznicama koje vode prema pojedinačnim virtualnim zbirkama te pripadajućim opisom istih. Digitalizirane zbirke ili zasebne jedinice arhivskog gradiva prikazuju se o obliku galerije slika, a pregledavaju se putem navigacijskih strjelica.

Kako je Državni arhiv u Sisku u pojedinim slučajevima i izdavač raznovrsnih publikacija oblikovanih upravo na temelju arhivskog gradiva sa sisačkog područja, ili su autori istih djelatnici ili suradnici Arhiva, u svrhu promocije, a potom i prodaje istih, sva svoja izdanja

---

²⁷ Digitalne zbirke. URL: <http://www.dask.hr/digitalne-zbirke/> (6.4.2015.)

DASK predstavlja u obliku lijepo i pregledno dizajniranog on-line kataloga na svojim web stranicama. Katalog je dostupan putem poveznice *Izdanja DASK-a* smještene u lijevom izborniku. Na istom mjestu, uz katalog, dostupna je i narudžbenica izrađena kao Word dokument, koju svaki zainteresirani korisnik može preuzeti na svoje računalo, te prateći i popunjavajući tražene stavke obrasca brzo i lako izraditi vlastitu narudžbu koju potom može postati e-mailom, na adresu Arhiva.

Točna adresa ustanove, broj telefona i e-mail dostupni su i posebno istaknuti već na početnoj stranici, ispod izbornika u desnom stupcu sučelja. Iako web stranice nude korisnicima zaista vrlo detaljno prezentirane raznovrsne informacije vezane uz Arhiv i njegovo gradivo, te su sve usluge jasno predložene, u slučaju potrebe za bilo kojom dodatnom informacijom, kontakt je moguće ostvariti na jasno istaknute adrese i telefonske brojeve. Također, svoj upit korisnici mogu poslati i kroz posebno oblikovanu kontakt formu do koje vodi poveznica *Kontakt* u desnom izborniku. Nakon što popune navedena polja u kontakt formi sa svojim osobnim podacima te im pridruže svoj upit, odgovor na isti mogu očekivati u najkraćem mogućem roku na vlastitu e-mail adresu ili po želji telefonskim putem. U svrhu lakšeg pronalaska same zgrade Arhiva, u slučaju potrebe osobnog posjeta istoj, korisnicima je osim točne adrese na web stranicama ponuđena i karta grada Sisak, sa točno ucrtanom lokacijom arhiva, što također predstavlja vrlo koristan dodatni sadržaj stranica. Kartografski prikaz dostupan je kako za sisački arhiv, tako i za sabirni arhivski centar u Petrinji.

Svi sadržaji ponuđeni na službenim web stranicama DASK-a vrlo su pregledni, organizirani prema istom principu, pa se i korisnici koji po prvi puta pristupe istima, u vrlo kratkom roku mogu snaći i pronaći tražene informacije. Tome doprinosi svakako i jednostavan, poslovan, ali istovremeno suvremen grafički dizajn sučelja na kojem prevladavaju crna i bijela boja, dok su pojedini detalji istaknuti oku vrlo ugodnom zelenom bojom.

3.2. Mikrofilmiranje, digitalizacija i stvaranje računalne baze matičnih knjiga

Prvi propisi o vođenju matičnih knjiga nastali su u 16.stoljeću, kada se izdaju općeniti propisi koji definiraju načine na koje se trebaju voditi , ali i čuvati matične knjige krštenih i

vjenčanih. Potom se u 17.stoljeću izdaju propisi i o vođenju matica umrlih. U to vrijeme, vođenjem matica bile su zaokupljene isključivo crkvene vlasti, dok u 18.stoljeću državna vlast maticama priznaje status javne isprave te izdaje 'patent' kojim naređuje crkvenim vlastima vođenje matica, čime one postaju i svjetovni dokument. Tijekom 19.stoljeća izdaju se mnogobrojne zakonske uredbe o vođenju matičnih knjiga, između ostalih i ona o potrebi izrade matičnih knjiga u dva primjerka, takozvanih parica, koje se trebaju čuvati kod državnih organa uprave. Nakon Drugog svjetskog rata, matične se knjige više ne vode po vjeroispovijesti, već po mjesnim narodnim odborima, prema mjestima, potom po matičnim područjima, katastarskim općinama, a od 1998.godine zakonskom uredbom određena su matična područja sa matičnim uredima kao središtima prema županijama Republike Hrvatske, koja i danas vrijede. Nadzor nad vođenjem i čuvanjem matica Državni arhiv u Sisku provodi nad svim Matičnim uredima unutar Sisačko-moslavačke županije te dijelu područja koji pripada Zagrebačkoj županiji, točnije, Matičnim uredima Ivanić-Grad, Kloštar Ivanić i Križ.²⁸

„Pravo na korištenje arhivskog gradiva prema Pravilniku o korištenju arhivskog gradiva imaju svi korisnici pod jednakim uvjetima. Međutim, javno gradivo koje se odnosi na osobne podatke, kao što su matične knjige, dostupno je za korištenje 70 godina nakon svog nastanka, odnosno 100 godina od rođenja osobe na koju se odnosi.“²⁹Iz navedenog razloga Državni arhiv u Sisku preuzima po službenoj dužnosti matice iz matičnih ureda na trajno čuvanje nakon što prođe stotinu godina od posljednjeg upisa u matičnu knjigu. Trenutačno ovu vrijednu zbirku čini 395 matica, a svake godine taj se broj, proporcionalno broju matičnih knjiga rođenih, vjenčanih i preminulih nastalih od prije 100 godina povećava. Sadržaj zbirke zanimljiv je mnogim profesionalnim istraživačima povijesti, etnologije i sl., ali i pojedincima koji istražuju prošlost svojih predaka s ciljem oblikovanja vlastita rodoslovna stabla ili to za njih radi neka stručna agencija koja se bavi genealogijom. Kako arhivski korisnici u svojim zahtjevima za korištenjem arhivskog gradiva vrlo često navode upravo matične knjige, s ciljem njihovog što manjeg izlaganja javnosti te zaštite istih od potencijalne realne vrlo visoke mogućnosti oštećenja učestalim listanjem i neopreznim pregledavanjem, DASK već dugi niz godina provodi njihovu zaštitu pokrećući u određenim vremenskim periodima njihovo zaštitno snimanje. Naime, sve matične knjige koje Državni arhiv u Sisku čuva u svojim spremištima snimljene su u Državnom arhivu u Zagrebu na mikrofilmove, pa je njihovim

²⁸ Podaci preuzeti iz deplijana objavljenog povod otvorenja izložbe *Matičarstvo i osobna stanja građana*, povodom obilježavanja Međunarodnog dana arhiva 9.lipnja 2011., u Državnom arhivu u Sisku.

²⁹ Dostupnost i korištenje matičnih knjiga. URL: <http://www.dask.hr/maticne-knjige/dostupnost-i-koristenje/> (29.4.2015.)

sigurnosnim kopijama moguće tamo pristupiti. Također, osim mikrofilmiranja proveden je istodobno i projekt digitalizacije istih, financiran od strane Ministarstva kulture RH. Međutim, iako već neko duže vrijeme ovo gradivo postoji snimljeno u elektroničkom obliku, svim arhivima, pa tako i DASK-u, koji su sudjelovali u ovom projektu, HDA još uvijek nije dostavio digitalizirane primjerke kao niti zapise na mikrofilmu. Iz tog su razloga korisnici područnih arhiva trenutačno zakinuti za ovaj elektronički sadržaj i prisiljeni na odlazak u Zagreb ili pregledavanje izvornika, u ovom slučaju, u sisačkom arhivu.

Kroz nekoliko stoljeća tijekom kojih se kroz matične knjige u Republici Hrvatskoj bilježi ova vrsta podataka o rođenim, vjenčanim i umrlim, kao što je i opisano na početku ovoga poglavlja, indirektno se pisao i svojevrsni dio povijesti o pojedinim osobama i obiteljima koje se u njima navode. Matične knjige su stoga danas zanimljive iz više perspektiva, kako sa rodoslovnog, etnološkog i kulturološkog, tako i sa sociološkog i npr. zdravstvenog aspekta. Činjenica da za sadržajem zbirke matičnih knjiga postoji veliki interes potaknula je DASK da pokuša svojim korisnicima što više olakšati pristup istima. Iz toga razloga, na vlastitu inicijativu, 2011. godine pokrenuli su vrlo korisnu uslugu pretraživanja matica, koje su u njihovoj nadležnosti, putem on-line tražilice na vlastitim web stranicama. Pokretanju te usluge prethodilo je popisivanje i stručna obrada svih matica i potom njihov unos u bazu podataka. On-line bazu oblikovao je tim stručnjaka koji je u tom trenutku radio i na oblikovanju novih web stranica Državnog arhiva Sisak. Međutim, kako svake godine Arhiv po službenoj dužnosti preuzima matice od njihovih dotadašnjih stvaratelja, koje su u tom trenutku starije od 100 godina, oblikovana baza matičnih knjiga neprestano se nadopunjava novim podacima. Iz toga razloga, djelatnici DASK-a koji su dobili administratorske ovlasti, putem aplikacije postavljene na web stranici, prema potrebi, mogu pristupiti bazi i dodati nove matične knjige, odnosno, osvježiti sve upisane podatke. Na taj se način postiglo da ova on-line baza uvijek opisuje točno trenutačno stanje, odnosno, status matica.

Registracijom putem dodijeljene lozinke i korisničkog imena, administrator otvara sučelje oblikovano za upis novih matica i izmjenu podataka u postojećim. Unos podataka za novu matičnu knjigu najjednostavniji i najbrži je odabirom posljednje stavke u glavnom izborniku, a to je *Matične knjige* i potom iz podizbornika stavke *Unos*. Na taj način administratoru će se na jednom sučelju istovremeno prikazati cijeli obrazac sa svim kategorijama potrebnim za opis matične knjige. Svaka kategorija popunjava se odabirom odgovarajućeg podatka iz ponuđenih padajućih izbornika ili kvadratića za odabir (eng. check box), što dodatno olakšava i ubrzava upis podataka, dok za napomene i sl. postoji posebno označen okvir za upis teksta.

Osim toga, podaci se mogu upisivati i ažurirati prema pojedinim kategorijama, odabirom svake pojedinačno kroz glavni izbornik. (Vidi: *Slika 7: Dio sučelja za upis podataka u bazu matičnih knjiga u nadležnosti DASK-a*, Slikovni prilozi str.74)

Slobodan pristup bazi matičnih knjiga sa sisačkog arhivskog područja osiguran je na web stranicama DASK-a svim zainteresiranim korisnicima (Vidi: *Slika 8: Sučelje za pretraživanje baze matica na službenim web stranicama DASK-a*, Slikovni prilozi str.74). Navedena baza uključuje matične knjige koje čuvaju „u svojim arhivskim spremištima u Sisku (DASK), ali i matice koje su pohranjene u Hrvatskom državnom arhivu (HDA) u Zagrebu, a sadrže podatke sa sisačkog arhivskog područja, kao i matice koje se još uvijek nalaze u matičnim uredima (MU) jer su mlađe od 100 godina, te matične knjige i „popise duša“ (status animarum – SA) koje se čuvaju u pojedinim župnim uredima (ŽU) s područja nadležnosti Državnog arhiva u Sisku.“³⁰ Ispred polja za pretraživanje navedena je napomena u obliku savjeta korisnicima kako pretraživati bazu te je ponuđen popis kratica s pripadajućim objašnjenjem istih, što korisnicima može znatno olakšati snalaženje prilikom pretraživanja, jer se spomenute kratice koje označavaju vrste matičnih knjiga te njihov smještaj koriste unutar pojedinih polja tražilice. Nakon uputa o pretraživanju i popisa kratica, slijedi 6 polja sa 6 različitih kriterija po kojima se može pretraživati. Ponuđeni kriteriji za pretraživanje su: naselja/mjesta, vrsta matične knjige, vremenski raspon od, vremenski raspon do, vjeroispovijest, smještaj. Odabirom željenih podataka unutar odgovarajućih polja kriterija kroz padajuće izbornike i potom klikom miša na gumb *Traži*, pokreće se postupak pretraživanja baze. Preporuča se odabir barem dva kriterija, pri čemu, svakim dodatnim odabirom podatka iz ponuđenih kriterija, korisnik sužava svoje pretraživanje te dobiva manji broj matica kao rezultat pretraživanja, iz kojeg će stoga puno lakše i brže odabrati upravo one koje daju relevantne podatke za njegov postavljeni upit. Rezultati pretraživanja za svaku maticu prezentirani su prema svim podacima prema kojima je moguće vršiti i pretraživanje. Osobito zadovoljstvo ovom bazom matičnih knjiga i uslugom njezinog on-line pretraživanja ističu mnogobrojni istraživači pojedinci i agencije koje se bave istraživanjem rodoslovlja, jer su česti korisnici ove vrste arhivskog gradiva. Naime, na ovaj način mogu vrlo jednostavno pronaći točan smještaj traženih matica, bez prethodnog nepotrebnog gubitka vremena na obilaženje svih župnih ureda, arhiva i ostalih prostora za koje postoji mogućnost da čuvaju matične knjige sa ovoga područja.

---

³⁰ Baza matičnih knjiga s područja Arhiva. URL: <http://www.dask.hr/maticne-knjige/baza-maticnih-knjiga/> (28.4.2015.)

3.3. Digitalizacija arhivskog gradiva

„Trendu digitalizacije kulturne baštine prisutnom u globalnim razmjerima, a u Republici Hrvatskoj potaknutom nacionalnim projektom digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe pod nazivom „Hrvatska kulturna baština“, čiji je pokretač Ministarstvo kulture, pridružuje se i Državni arhiv u Sisku“³¹ 2007.godine, pa tako tijekom posljednjih 8 godina, neprestano vrlo aktivno prati navedeni trend te sudjeluje u digitalizaciji vlastitog vrijednog arhivskog gradiva.

U skladu sa Smjernicama za odabir građe za digitalizaciju napisanih prema naputku Ministarstva kulture RH, cilj i svrha digitalizacije trebali bi biti „određeni namjerom ustanove da pomoću digitalnih preslika poboljša dostupnost građi, zaštititi izvornike, stvara nove proizvode i usluge te upotpuni fond ustanove.“³² Važnost navedenih mogućih razloga za pokretanje postupaka digitalizacije prepoznao je i Državni arhiv u Sisku koji raspolaže reprezentativnim brojem povijesno i kulturno vrlo vrijednih zapisa čije je izvornike upravo kroz nekoliko projekata digitalizacije zaštitio te istovremeno, za njihove digitalne zapise osigurao u potpunosti slobodan pristup na računalima unutar vlastite Čitaonice, a djelomično i kroz pet virtualnih on-line zbirki predstavljenih na njihovim web stranicama, pružajući tako i nove usluge svim zainteresiranim građanima, istraživačima i drugim korisnicima.

Naime, postupkom digitalizacije arhivsko papirno gradivo pretvara se u digitalni oblik, koji se potom može pohraniti i koristiti putem računala. Međutim, kako bi se odabrano gradivo uspješno digitaliziralo, a pritom se ne bi ugrozila sigurnost izvornika niti se dovela u mogućnost visokog rizika oštećenja, osobito ako je riječ o vrlo starom i krhkom papirnom gradivu, potrebno je odabrati pravilnu metodu i tehnologiju kojom će se postupak digitalizacije provesti. „Gradivo koje je određeno za digitalizaciju, generalno gledano, može biti tekstualno, slikovno, zvučno, video ili trodimenzionalno (3D). Vrsta gradiva, njegove fizičke dimenzije i osjetljivost uvjetuju odabir opreme i postupke njegove digitalizacije.“³³ U sklopu projekata pokrenutih od strane sisačkog arhiva, digitalizacijom su obuhvaćeni tekstualni i slikovni zapisi, pa će se iz toga razloga u tekstu koji slijedi posvetiti pažnja upravo digitalizaciji navedenih vrsta gradiva.

³¹ Digitalne zbirke. URL: <http://www.dask.hr/digitalne-zbirke/> (6.4.2015.)

³² Smjernice za odabir građe za digitalizaciju. URL: https://bib.irb.hr/datoteka/590089.smjernice_odabir.pdf (5.4.2015.)

³³ Stančić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2009., str.33.

Tekstualno i slikovno gradivo moguće je digitalizirati primjenom različitih vrsta skenera koje se općenito dijele u dvije velike skupine, a to su koračni i protočni. Koračni skeneri „bez ljudske intervencije mogu skenirati samo ono pojedinačno gradivo koje je postavljeno na površinu za skeniranje. Nasuprot njima, protočni skeneri sami izmjenjuju gradivo za skeniranje (npr. raznim oblicima uvlakača papira ili tehničkim rješenjima za samostalno okretanje stranica) čime se proces digitalizacije automatizira.“³⁴ Prema svojim potrebama, ali i mogućnostima, osobe i ustanove koje provode digitalizaciju između više vrsta koračnih skenera, kao što su npr. ručni, plošni, skeneri za mikrooblike, rotacioni, reprografski, 3D skeneri te skeneri za knjige, mogu potom odabrati onu vrstu skenera koja najbolje odgovara njihovim zahtjevima. Osim skenera, u svrhu prijenosa izvornika u digitalni oblik, koriste se i digitalne kamere koje obuhvaćaju digitalne fotoaparate raznih klasa (bilo da je riječ o amaterskim ili profesionalnim fotoaparatom, studijskim kamerama ili profesionalnim modularnim sustavima digitalnih kamera), ali i digitalne video kamere za snimanje pokretnih slika. Uz fotografiranje i skeniranje, kao treća metoda digitalizacije tekstualnih zapisa moguća je i transkripcija, vrlo dugotrajan i iscrpljujući način prijenosa teksta u digitalni oblik, no u slučajevima digitalizacije rukopisa, najčešća i najisplativija metoda. Sve tri metode digitalizacije (skeniranje, fotografiranje i transkripcija) primjenjivane su prema potrebi i u projektima DASK-a.

Vođen već spomenutim Smjernicama za odabir građe za digitalizaciju, Državni arhiv u Sisku proveo je nekoliko velikih projekata digitalizacije. Pojedine novonastale digitalne zbirke, kao produkt uspješno provedenih projekata, dostupne su na službenim web stranicama DASK-a. Trenutačno, riječ je o četiri u potpunosti digitalizirane zbirke, dok je peta djelomično pohranjena u digitalnom obliku i dostupna korisnicima. U Državnom arhivu Sisak ističu kako im je osnovni cilj „stvaranje zbiraka arhivskog gradiva u digitalnom obliku, relevantnog za sisačko arhivsko područje, kao široko dostupnog sadržaja.“³⁵ Iz tog razloga, jednu od digitalnih zbirki na njihovim web stranicama čini i iznimno vrijedno gradivo koje svjedoči o obrani sisačke gospostije od Turaka. Ova virtualna zbirka nastala je na inicijativu DASK-a, kroz njegovu uspješnu suradnju sa Hrvatskim državnim arhivom iz Zagreba u čijem se depozitu nalazi Nadbiskupski arhiv u Zagrebu. Isti, između ostaloga, čuva i fond Stari spisi Zagrebačkog kaptola iz kojeg su odabrani pojedini dokumenti koji danas čine navedenu online zbirku. Zanimanje DASK-a za tim gradivom proizlazi iz činjenice da se spomenuto

---

³⁴ Ibidem

³⁵ Digitalne zbirke. URL: <http://www.dask.hr/digitalne-zbirke/> (6.4.2015.)

gradivo sadržajno i tematski odnosi na područje koje jest u njegovoj nadležnosti, što je također ujedno i razlog velikog interesa javnosti za istim. Naime, riječ je o spisima i ispravama iz 16.stoljeća „koji svojim sadržajem svjedoče o troškovima gradnje i izvorima prihoda za gradnju sisačke utvrde, o opremi i naoružanju te posadi utvrde, zatim izvješća kaptolskih zapovjednika u Sisku iz razdoblja turskih opsada od 1590. sve do slavne bitke kod Siska 22.lipnja 1593. godine, kao i izvješća i zapise o stanju nakon bitke.“³⁶ Unutar ovoga projekta digitalizirana su 202 dokumenta, dok je 20 najreprezentativnijih predstavljeno on-line u virtualnoj zbirci. DASK pokreće ovaj projekt prvenstveno s ciljem upotpunjavanja vlastitog fonda, a potom se stvara i ideja o mogućnosti oblikovanja novih ponuda i usluga korisnicima arhivskog gradiva u obliku virtualnih zbirki. Kao prva metoda primijenjena u svrhu digitalizacije navedenog gradiva odabire se skeniranje, pri čemu se koristi tzv. koračni plošni skener. Riječ je o vrsti skenera koja se najčešće nudi na tržištu, A4 i A3 modeli relativno su jeftini i ne zahtijevaju veliko znanje za njihovim rukovanjem, a nakon uspostavljanja i uhodavanja radnog procesa, istima se može vrlo brzo raditi³⁷, što su svakako ključni razlozi njihove popularnosti, odnosno, široke primjene, i u krajnjem slučaju, njihova odabira za navedeni projekt. Preostali dio izvornika unutar ovoga projekta preneseni su u digitalni oblik putem digitalne kamere. Na web stranicama sisačkog arhiva uz svaku od 20 istaknuti slika digitaliziranih dokumenata naveden je sadržajni sažetak prikazanog dokumenta napisan na hrvatskom jeziku, a klikom miša na poveznicu *Pročitajte više* korisniku se u novom sučelju otvara transkript originala ispod kojega slijedi galerija slika koju je moguće jednostavno pregledavati putem navigacijskih strjelica.

Drugu on-line virtualnu zbirku predstavlja Zbirka fotografija Saler, čiji su izvornici nastali najvjerojatnije u razdoblju od 1920. do 1940. godine kao produkt rada profesionalnog sisačkog fotografa Franje Salera, ali i njegova sina fotoamatera Antuna Salera. Sisački arhiv 2004. godine otkupom preuzima ovu zbirku koju u tom trenutku sačinjavaju 103 fotografije. Iste prikazuju scene iz društvenog i sportskog života grada Siska, panorame Siska i okolice, ulice, trgove, parkove i sl. Kako bi se zbirka predstavila javnosti, organizirana je izložba fotografija u svrhu koje su se svi originalni primjerci digitalizirali i na taj način ujedno i zaštitili. Projekt digitalizacije započeo je na inicijativu samog DASK-a, čiji su zaposlenici isti samostalno u potpunosti i proveli. U tu svrhu korišten je plošni skener, poznat pod nazivom i stolni ili refleksni skener. Danas, svim zainteresiranim osobama osiguran je slobodan pristup

³⁶ Digitalne zbirke: Obrana sisačke gospostije od Turaka. URL: <http://www.dask.hr/digitalne-zbirke/obrana-sisacke-gospostije/> (8.4.2015.)

³⁷ Stančić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2009., str.34.

navedenoj virtualnoj zbirci. Naime, sve digitalizirane zapise moguće je pregledati na računalima u prostoru DASK-a, dok su izvornici pohranjeni u arhivskim spremištima gdje se čuvaju u kontroliranim klimatskim uvjetima. Na web stranicama Državnog arhiva u Sisku ova zbirka je također predstavljena. Osim njezinog kratkog tekstualnog opisa, od cjelokupne zbirke on-line je dostupno 10 odabranih fotografija koje sadržajem i vanjskim karakteristikama predstavljaju Zbirku. Uz svaku fotografiju, naveden je kratki opis onoga što prikazuje, vrijeme kada je nastala, podatak o formatu i autoru iste.

Kao posljedica postavljanja arhivističke izložbe 2011. godine povodom Tjedna arhiva u Državnom arhivu u Sisku nastala je i digitalna zbirka pod nazivom Industrijski pogoni u Sisku do 1945. godine. „Riječ je o izvornim dokumentima nastalim djelovanjem pojedinih subjekata iz oblasti industrije koji su se pojavili i djelovali u Sisku u razdoblju od sredine 19. stoljeća do kraja II. svjetskog rata.“³⁸ Dok je sve dokumente do formata A3 DASK samostalno digitalizirao plošnim skenerom, za izvorne nacрте većih formata obratio se za pomoć Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu. Od ukupno 131 dokumenta koji su digitalno snimljeni i obrađeni u sklopu ovoga projekta, njih 30 predstavljeno je na web stranicama sisačkog arhiva. Uz svaku fotografiju izvornika naveden je i podatak o tome što fotografija prikazuje te godinu nastanka. Riječ je o nacrtima, situacijskim planovima, nacrtima pogona i zgrada koji svjedoče o bogatoj industrijskoj i gospodarskoj povijesti grada Siska, odnosno, moći sisačke industrije toga vremena.

Među najvrjednije i najstarije primjerke arhivskog gradiva u vlasništvu Državnog arhiva u Sisku ubrajaju se povelje, poznate pod nazivom i listine ili tzv. "diplome". „Možemo ih definirati kao pisana svjedočanstva o nekom pravnom poslu (kupoprodaja, darovanje...) ili događaju, pisana točno utvrđenom formom koja bi trebala jamčiti vjerodostojnost i dati dokaznu moć.“³⁹ Uzimajući u obzir činjenicu kako navedene povelje „arhivska teorija svrstava u sam vrh valorizacijskog popisa vrsta arhivskog gradiva koje su predmet zaštite u arhivima“⁴⁰, pokretanje projekta digitalizacije ovoga gradiva bilo je iznimno bitna, ali i neophodna odluka. Naime, u ovom konkretnom slučaju, povelje datiraju iz razdoblja od sredine 16. do sredine 19. stoljeća, pisane su većinom na pergameni, a tek nešto manji broj na papiru. Njihov vrlo atraktivan vizualni izgled, potom zanimljiv sadržaj, ali i podatak o

³⁸ Digitalne zbirke: Industrijski pogoni u Sisku do 1945.g. URL: <http://www.dask.hr/digitalne-zbirke/industrijski-pogoni-u-sisku-do-1945/> (10.4.2015.)

³⁹ Digitalne zbirke: Digitalna zbirka povelja DASK. URL: <http://www.dask.hr/digitalne-zbirke/povelje/> (12.4.2015.)

⁴⁰ Ibidem

njihovoj višestoljetnoj starosti svakako doprinose činjenici da pobuđuju iznimno velik interes u javnosti. Sve navedeno doprinjelo je odluci DASK-a da ove vrijedne dokumente digitalizira i stvori virtualnu zbirku dostupnu na web stranicama Arhiva, koja osigurava slobodan pristup te pregledavanje povelja u svako doba dana, neovisno o radnom vremenu DASK-a, a ujedno izravno doprinosi zaštiti originalnih primjeraka ovog arhivskog gradiva. S obzirom da je riječ o vrlo specifičnom i jedinstvenom gradivu, odabir metode digitalizacije te uređaja kojima će provesti postupak, bio je iznimno bitan. Nakon savjetovanja sa više stručnjaka iz područja digitalizacije i zaštite gradiva, DASK je odlučio ove povelje prepustiti timu stručnjaka u Zagrebu, koji su u prostorijama Hrvatskog državnog arhiva iste odlučili snimili posebnom profesionalnom kamerom zbog trodimenzionalnih pečata koje u glavnom sadržavaju.

Unutar fundusa gradiva koje čuva Državni arhiv u Sisku pohranjeni su i mnogobrojni arhivski fondovi iz područja prosvjete nastali djelovanjem škola na sisačkom arhivskom području. Među njima posebnu pažnju pobudile su tzv. "školske spomenice", koje, iako su odraz subjektivne interpretacije različitih događaja iz perspektive upravitelja škola koji su ih pisali, ponekad su jedini pisani izvor o životu pojedinih malih mjesta, pa su iz toga razloga vrlo zanimljive i korisne istraživačima lokalne povijesti. Naime, školske spomenice su „evidencije koje su u skladu s propisima vodili upravitelji škola i u njima bilježili sve značajnije događaje školske svakodnevnice, stanje školskih objekata, program škole, sastav učiteljskog zbora, učenika, njihov socijalni status, ali opisivali su i bilježili i događaje u mjestu pa čak i, prema svojim saznanjima, opisivali povijest mjesta te osnovne geografske i prirodne karakteristike lokaliteta.“⁴¹ Digitalizacija ovog gradiva također se provodi u suradnji sa HDA. Kako je u ovom projektu digitalizacije riječ o uvezanim knjigama koje su preosjetljive da bi se mogle položiti na plošni skener, korišten je suvremeni skener za knjige (tzv. Smart Book scanner 3.0). Naime, kod takvih skenera se „obično koriste posebne košare za polaganje knjiga, čime se izbjegava oštećenje hrpta.“⁴² Spomenuta 'košara' zapravo je postolje u obliku slova V na koje se položi otvorena knjiga, koju potom snimaju istovremeno dvije kamere. Primjenom ove tehnike snimanja „korištenjem dviju digitalnih glava s dva digitalna fotoaparata visoke razlučivosti, postavljena okomito na predložak, (...) istovremeno digitaliziraju obje otvorene stranice knjige.“⁴³ Naknadnom obradom pripadajućim softverskim rješenjima dvije stranice spajaju se u jednu sliku, a u nekim slučajevima, skeneri sadrže i softvere koji pružaju

⁴¹ Digitalne zbirke: Školske spomenice. URL: <http://www.dask.hr/digitalne-zbirke/skolske-spomenice/> (15.4.2015.)

⁴² Stančić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2009., str.40.

⁴³ Ibidem, str.41.

moгуćnost automatskog uklanjanja distorzija slike koja nastaju zbog zakrivljenosti stranica. Iako je projekt digitalizacije školskih spomenica još uvijek u tijeku, odnosno, sve spomenice još nisu u potpunosti digitalizirane, za one koje su u cijelosti obrađene već je započelo oblikovanje virtualne zbirke na službenim web stranicama sisačkog Državnog arhiva, zahvaljujući kojoj zainteresirani građani mogu pregledavati zbirku u svako doba dana, pod uvjetom da imaju osiguran pristup Internetu.

Bitno je za kraj napomenuti kako je u svim ovim projektima Državni arhiv Sisak posebnu pažnju pridao zaštiti novonastalog gradiva u elektroničkoj okolini. U uvodnim riječima prilikom predstavljanja virtualnih zbirku na njihovim web stranicama navedeno je kako sva prava na ondje objavljene digitalizirane sadržaje pridržava Državni arhiv u Sisku, a u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima zaštićena je i objavljena baza podataka kao vlastita intelektualna tvorevina. Također, jasno je istaknuto da se objavljeni sadržaji ne smiju dalje kako kopirati, tako niti reproducirati ili na bilo koji drugi način distribuirati bez izričitog dopuštenja DASK-a.⁴⁴ Uz to, svaka pojedina digitalizirana jedinica arhivskog gradiva predstavljena u virtualnoj zbirci zaštićena je tzv. vodenim žigom. „Vidljivi digitalni vodeni žigovi pojavljuju se u obliku logotipa ili neke poruke na vidljivom (...) području digitalnog gradiva, a korisnicima služe kao informacija o vlasništvu ili dopuštenom korištenju.“⁴⁵ Dakle, ovakvim metodama provođenja zaštite digitaliziranog gradiva Arhiv osigurava zaštitu od neovlaštenog pristupa, umnožavanja i daljnjeg širenja samoga gradiva, ali i dokazivanje autentičnosti istoga.

3.4. Poslovanje u informacijskom sustavu ARHiNET

Po naputku Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu, koji ima funkciju središnje nacionalne arhivske ustanove i trebao bi nadzirati, savjetovati i pomagati u razvojnim i matičnim poslovima arhivske službe, Državni arhiv u Sisku, kao i svi ostali područni državni arhivi, od 2008. godine uključuje se u mrežni informacijski sustav ARHiNET. Sustav je zamišljen kao jedinstven nacionalni mrežni informacijski sustav kojim bi se koristili svi državni arhivi, kao i sve ostale pravne i fizičke osobe koje posjeduju ili stvaraju arhivsko gradivo.

⁴⁴ Digitalne zbirke. URL: <http://www.dask.hr/digitalne-zbirke/> (6.4.2015.)

⁴⁵ Stančić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2009., str.107.

Svrha ovoga HDA-ovog projekta uvođenja jedinstvenog informacijskog sustava u sve arhive očituje se kroz njihovu želju za uspješnim vođenjem evidencija o arhivskom gradivu na nacionalnoj razini te planiranju i usklađivanju stručnog rada arhiva u njihovoj nadležnosti. Iz navedenih razloga oblikovan je ARHiNET koji se i danas koristi za opis, obradu i upravljanje arhivskim gradivom.

Sustav se tokom narednih godina polako razvijao i s vremena na vrijeme u operativnu uporabu puštao pojedina programska rješenja, kao i nove verzije postojećih modula. Već od samih početaka, tim stručnjaka koji je radio na održavanju i razvoju ovoga sustava, dobivao je mnoge primjedbe na račun postojećih propusta, složenosti i sporosti sustava te sugestije arhivskih djelatnika kako unaprijediti i bolje organizirati module. Iako su se tokom godina pojedine promjene dogodile, sustav još uvijek treba razvijati i unaprjeđivati. Dovoljno o tome govori i činjenica da do nedavno kao rezultat pretraživanja niste mogli dobiti traženi arhivski fond ukoliko niste znali njegov točan i potpun naziv, jer pretraživanje po ključnim riječima nije funkcioniralo kako bi trebalo. Ako se pritom uzme u obzir da nazivi fondova mogu biti dosta složeni, dugi, pisani različitom kombinacijom npr. velikih i malih slova, moguće je zaključiti da je uspješno pretraživanje bilo praktički nemoguće za običnog korisnika, pa i djelatnika arhiva, izuzev djelatnika koji su sami možda baš obrađivali taj fond ili se već nekom drugom prilikom susretali s istim, pa se sjećaju točnoga naziva.

Iako su se mnogi korisnici, što iz državnih arhiva i pripadajućih sabirnih centara, što i oni iz drugih ustanova, upravnih tijela i poduzeća koja stvaraju arhivsko gradivo i koriste u svojem poslovanju ARHiNET, žalili na navedeni informacijski sustav, valja napomenuti kako određeni rezultati u poboljšanju, pojednostavljenju i ubrzanju pojedinih programskih rješenja ipak postoje. Tako npr. djelatnici u Državnom arhivu Sisak ističu kako su zadovoljni trenutačnim izgledom te relativnom preglednošću korisničkog sučelja (s obzirom na iznimno velik broj samostalnih cjelina koje pokrivaju sve poslovne funkcije arhiva) kao i unutarnjom organizacijom modula. Međutim, ističu kako sustav treba neprestano razvijati i unaprjeđivati konzultirajući se pritom sa djelatnicima arhiva koji iz prve ruke mogu upozoriti na poteškoće s kojima su se susretali tijekom rada u navedenom informacijskom sustavu.

U tekstu koji slijedi biti će predstavljeno sučelje ARHiNET-a te moduli koje, u ovom slučaju, najčešće koriste, konkretno, djelatnici Državnog arhiva u Sisku.

3.4.1. Sučelje arhivskog informacijskog sustava ARHiNET

ARHiNET je osmišljen kao jedinstveni nacionalni arhivski informacijski sustav koji svim imateljima i stvarateljima arhivskog gradiva omogućuje unos i razmjenu podataka među ustanovama koje čuvaju arhivsko gradivo, pri čemu im je istovremeno osigurana zaštita i informacijska cjelovitost gradiva. Pregledavanje i pretraživanje podataka o fondovima i zbirkama upisanim u ovom sustavu omogućeno je svim pravnim i fizičkim osobama koje stvaraju te posjeduju i čuvaju arhivsko gradivo, ali i svim istraživačima i ostalim građanima zainteresiranim za gradivo. Pretraživanje je otvoreno za javnost putem tražilice na službenim web stranicama⁴⁶ sustava ARHiNET.

Unos pak novih i izmjena postojećih podataka dozvoljena je isključivo ovlaštenim osobama unutar svake ustanove koja je dio ovoga arhivskoga informacijskoga sustava, koje su u tu svrhu dobile odgovarajuće lozinke i korisnička imena putem kojih se prijavljuju u sustav i potom započinju rad u istome. Nakon provjere valjanosti upisane lozinke i korisničkog imena, otvara se početno sučelje unutar kojega administrator iz glavnoga izbornika odabire poveznicu *Moja ustanova* koja ga potom vodi do matičnih podataka o ustanovi u kojoj radi. Dok su u desnom dijelu sučelja prikazani osnovni podaci, u ovom slučaju, konkretno, o Državnom arhivu u Sisku, u lijevom dijelu sučelja smješten je izbornik sa osnovnim cjelinama potrebnim za evidentiranje, opis, obradu i organizaciju arhivskog gradiva. Cjeline unutar izbornika su: Arhivsko gradivo, Registraturno gradivo, Upisnici, Evidencije, Topografija, Akti i izvješća (Vidi: *Slika 9: Početno sučelje Državnog arhiva Sisak u sustavu ARHiNET*, Slikovni prilozi str. 75). Bez obzira na to u kojem modulu, odnosno samostalnoj cjelini ovoga sustava korisnik odluči raditi, u svakom trenutku će se moći vratiti klikom miša na gumb *Nazad* na početnu stranicu Državnog arhiva Sisak, dok će mu u desnom gornjem uglu sučelja uvijek biti istaknuta grafička ikona čijim se odabirom može vratiti na početnu stranicu sustava ARHiNET od kuda će moći pristupiti različitim sadržajima pohranjenim u ovom sustavu, kao i pregledavanju i pretraživanju istih, pri čemu će, u tom slučaju, biti obuhvaćeno arhivsko gradivo svih ustanova uključenih u ovaj sustav, a ne samo DASK-a. Međutim, kako djelatnici DASK-a svoje poslovanje provode kroz modul *Moja ustanova*, u tekstu koji slijedi, opisat će se upravo sučelje i segmenti toga dijela sustava koji su u svakodnevnoj uporabi unutar sisačkog arhiva.

---

⁴⁶ <http://arhinet.arhiv.hr/>

Prva stavka unutar cjeline Arhivsko gradivo glavnoga izvornika pojedine ustanove jest Opći inventar. On predstavlja popis svih fondova i zbirke u arhivu sa pripadajućim općim i osnovnim podacima u koje ulazi signatura, naziv, vrsta te razdoblje koje obuhvaća (Vidi: *Slika 10: Opći inventar u sustavu ARHiNET*, Slikovni prilozi str.75). Kao posljednji podatak naveden je status fonda/zbirke koji može biti prikazan na dva načina, grafičkom oznakom olovke ili zemaljske kugle. Simbol olovke označava da je isti još uvijek u izradi te nije dostupan on-line, dok zemaljska kugla označava da je zapis pregledan i odobren od strane HDA te sada vidljiv i na Internetu prilikom pretraživanja. Svi osnovni podaci vezani uz pojedini fond/zbirku pregledno su prikazani i jasno organizirani u obliku jednostavne tabele unutar koje se prikazuje po 20 zapisa istovremeno, a na sljedećih ili prethodnih 20 moguće je prijeći putem navigacijskih strjelica na dnu tabele. Ispred popisa općeg inventara smještena je tražilica putem koje djelatnici DASK-a mogu pretraživati isti prema nazivu ili signaturi, pri čemu od nedavno više nije potrebno upisivati puni naziv fonda, odnosno, zbirke, već je pretraživanje moguće i prema samo jednom dijelu naziva, odnosno ključnoj riječi. Druga stavka, Arhivsko gradivo, unutar iste cjeline, predstavlja poveznicu prema obrascima za upis podataka o fondovima i zbirkama, kroz koje se oblikuje njihov detaljan opis. Obrasci za opis arhivskog gradiva u sustavu ARHiNET organizirani su kroz čitan niz tzv. područja opisa, prateći pritom pravila ISAD(G)⁴⁷-a. Osim stvaranja novih zapisa, moguće je i naknadno upisivanje dodatnih podataka u već oblikovane zapise, u svrhu oblikovanja potpunijeg i detaljnijeg opisa. Međutim, valja pritom napomenuti da je naknadni upis novih podataka u određeni zapis dozvoljen isključivo djelatniku koji je prvotno i stvorio isti. Odabirom naziva fonda ili zbirke čiji zapis želi izmijeniti, korisniku se otvara pregled cjelokupnog zapisa, čiji se sadržaj opisa zatim može mijenjati klikom miša na gumb *Uredi* istaknut uz svako područje opisa (Vidi: *Slika 11: Mogućnost naknadnog uređivanja i izmjene postojećeg zapisa o arhivskom gradivu*, Slikovni prilozi str.76). Izmjena postojećih i unos novih podataka vrši se putem odabira željenih podataka ponuđenih u padajućim izbornicima ili samostalnim upisom u predviđena polja za upis teksta (Vidi: *Slika 12: Primjer polja za upis podataka*, Slikovni prilozi str.76). Ukoliko se korisnik sustava odluči na stvaranje novog zapisa (Vidi: *Slika 13: Upis novog fonda ili zbirke prema područjima opisa*, Slikovni prilozi str.77), program će mu sam otvarati jedan po jedan obrazac sa upis podataka prema područjima opisa. Upisane podatke korisnik potvrđuje klikom miša na gumb *Spremi* nakon čega mu program automatski nudi obrazac za sljedeće područje opisa arhivskog gradiva, sve dok ne prođe kroz sva

---

⁴⁷ ISAD(G) = Opća međunarodna norma za opis arhivskoga gradiva

područja i izradi cjelokupni zapis. Treća stavka unutar cjeline Arhivsko gradivo glavnog izbornika Državnog arhiva u Sisku u sustavu ARHiNET je poveznica *Obavijesna pomagala*. Riječ je o sumarnim i sadržajnim opisima gradiva u nekoj zbirci ili fondu u obliku različitih vodiča, popisa, sumarnih inventara i regesta koji korisniku daju informacije o tome što sadrži obrađeno arhivsko gradivo, o čemu govori i izražava njegovu količinu (broj arhivskih kutija, fascikla i sl.)

Svi ostali elementi koji također služe za evidentiranje, opis, obradu i organizaciju arhivskog gradiva također se upisuju, mijenjaju, pregledavaju i pretražuju prema istom principu kao što je to prethodno opisano za prvu cjelinu *Arhivsko gradivo* glavnoga izbornika. Zahvaljujući upravo toj činjenici da su svi elementi unutar sučelja organizirani na jednak način te svi segmenti ovoga programa funkcioniraju po istim principima, jednim su od glavnih razloga zašto se djelatnici DASK-a dobro snalaze u svim dijelovima sustava ARHiNET bez obzira na njegovu opsežnost i mogućnost vrlo detaljne obrade gradiva. Upravo zato, dobru organizaciju, pregledno sučelje i mogućnost detaljnog opisa gradiva (ukoliko je to potrebno) ističu kao njegove ključne prednosti.

Osim obrade arhivskog gradiva, što je zasigurno najčešći aspekt uporabe sustava ARHiNET u sisačkom arhivu, navedeni sustav koristi se također i za izradu različitih obavijesnih pomagala te popisa općeg inventara, kao što je gore već i navedeno. Uz to, kroz ARHiNET se vode popisi o pismohranama pod njihovim nadzorom, odnosno, evidencije o svim imateljima arhivskog i registraturnog gradiva. Knjiga akvizicija u kojoj se bilježi primjeno gradivo preuzeto prema službenoj dužnosti, dobiveno darom ili otkupljeno od stvaratelja ili imatelja, još uvijek se vodi u obliku klasične knjige. Međutim, istovremeno, u DASK-u izrađuju i njezin elektronički primjerak unutar sustava ARHiNET. U donosu na klasičnu knjigu akvizicija, njezina elektronička verzija ima nekoliko prednosti od kojih se kao najvažnija ističe mogućnost brzog i jednostavnog pretraživanja iste prema godinama ponuđenima kroz padajući izbornik te jednako tako brz i jednostavan pristup arhivskim zbirkama i fondovima u koje je primljeno gradivo razvrstano. Poveznice također olakšavaju rad i u drugim segmentima ovoga informacijskoga sustava. Tako je npr. iz opisa određenog fonda moguće putem poveznica pristupiti podacima o odgovornosti, odnosno, podacima o pravnoj ili fizičkoj osobi čijim radom je nastala građa i od koje je DASK preuzeo istu. Također, iz opisa arhivskih jedinica moguće je zahvaljujući navedenim poveznicama lako pristupiti svim zapisima unutar knjige akvizicija koje svjedoče o preuzimanju te građe i slično.

U odnosu na već spomenute informacijske sustave Crolist, M++ i S++ koji se koriste u pojedinim baštinskim institucijama u gradu Sisku, ARHiNET je specifičan po tome što je osmišljen kao web aplikacija kojoj je moguće on-line pristupiti sa bilo kojeg mjesta sa osiguranim pristupom Internetu, pa tako djelatnici arhiva mogu ući i unositi podatke u sustav i prilikom rada na terenu, npr. u različitim pismohranama ustanova čiji rad nadziru i slično, pod uvjetom da pritom imaju vlastitu valjanu lozinku i korisničko ime.

4. Poslovanje Gradskog muzeja Sisak potpomognuto računalnom tehnologijom

Baš kao i Narodna knjižnica i čitaonica u Sisku te Državni arhiv Sisak, Gradski muzej Sisak jedna je od baštinskih institucija koja djeluje na sisačkom području u svrhu zaštite i očuvanja kulturne i povijesne baštine, pri čemu Muzej, konkretno, prikuplja, obrađuje i omogućuje pristup predmetima baštine koje čuva u ime javnosti, odnosno društva u sklopu kojega djeluje.

U svrhu same stručne obrade, lakše organizacije muzejskih predmeta u pojedinim odjelima i zbirkama te vođenja obveznih evidencija o poslovanju Muzeja, koriste se baze podataka unutar muzejskog računalnog informacijskog sustava. Osim vođenja osnovnog poslovanja ustanove, zahvaljujući pojedinim kreativnim rješenjima potpomognutim mogućnostima koje nudi suvremena tehnologija, oblikovane su zanimljive korisničke usluge, dok se sveukupni rad Muzeja svakodnevno prezentira korisnicima na službenim web stranicama, ali i na pojedinim društvenim mrežama.

„Kroz sve oblike svoje djelatnosti muzej ima osnovnu zadaću proširiti krug posjetitelja i poticati ih na ostvarivanje pozitivnog odnosa prema kulturnom i povijesnom nasljeđu, te u skladu s tako razvijenim odnosom i mogućnostima, ostvariti aktivno sudjelovanje na očuvanju materijalnih i duhovnih svjedočanstava prošlosti.“⁴⁸ Primjena računalne tehnologije u te svrhe nudi muzejima nove dodatne mogućnosti koje su djelatnici Gradskog muzeja Sisak prepoznali te ih kroz samostalno zadane ciljeve i oblikovane projekte nastoje djelomično implementirati putem svojih on-line sadržaja i usluga.

Na koje sve načine djelatnici Gradskog muzeja Sisak nastoje iskoristiti prednosti koje im se nude aktivnom informatizacijom poslovanja i oblikovanja on-line korisničkih usluga u svrhu bržeg, boljeg i efikasnijeg rada Muzeja te okupljanja sve većeg broja posjetitelja opisat će se u narednim poglavljima.

---

⁴⁸ Gradski muzej Sisak: Povjesnica. URL: <http://www.muzej-sisak.hr/article/55/povjesnica> (17.5.2015.)

4.1. Web stranice Gradskog muzeja Sisak

Prepoznavši nove mogućnosti pristupa i prezentacije svoje kulturne djelatnosti on-line svim svojim redovitim korisnicima, ali i drugim potencijalnim posjetiteljima, Gradski muzej Sisak angažirao je tvrtku s timom stručnjaka za izradu i održavanje službenih web stranica⁴⁹. Stranice su redovito ažurirane i svakodnevno nadopunjavane novim sadržajima, najčešće u obliku najava novih predavanja i izložbi koje će se održati u prostoru Muzeja. Početna stranica služi za objavu upravo takve vrste sadržaja. Najave skorih i opise aktualnih izložbi korisnici mogu pregledati u obliku slide showa istaknutog u središnjem dijelu početne stranice, ispod kojega potom slijede kratke izdvojene vijesti čiji širi tekstualni opis sa pridruženih slikovnim sadržajima korisnici mogu pregledati klikom miša na poveznicu *Više* pridruženu svakoj pojedinoj najavi. Uz novosti te aktualne i izdvojene vijesti početna web stranica sadrži podatke o točnoj adresi Muzeja i utvrde Stari grad koja je također u njegovoj nadležnosti, sa točnim radnim vremenom jednog i drugog prostora. Zaglavljem web stranica dominira stiliziran ali prepoznatljiv logo Gradskog muzeja Sisak, dok je drugu polovicu zaglavlja zauzeo glavni izbornik sa poveznicama prema svim sadržajima koje stranice nude, od nekih općih podataka o muzeju i njegovu poslanju, preko predstavljanja svih odjela, stalnog postava Muzeja te arheoloških istraživanja u kojima sudjeluje na sisačkom području, pa do sadržaja namijenjenih posjetiteljima kroz koje mogu saznati nešto o povijesti grada Sisak, dobiti preporuku što valja posjetiti u gradu, kao i informacije o izložbama i drugim kulturnim događanjima. Idenične poveznice koje korisnike mogu uputiti prema sadržajima koji govore o poslovanju Muzeja te kulturnim sadržajima koje imaju u svojoj ponudi, smještene su i na dnu sučelja stranica.

Već pri prvom posjetu službenim web stranicama Muzeja, korisnik vrlo lako može pronaći informacije koje su mu potrebne. Za to je svakako zaslužna vrlo dobra, funkcionalna i logična organizacija sadržajnih elemenata na stranicama od strane samih dizajnera web stranica. Uz dobru preglednost, ugodne boje (nježne nijanse bež-smeđe, boje pijeska) koje dominiraju središnjem dijelom stranica kao pozadina tekstualnim i slikovnim sadržajima, uz elegantno zaglavlje i dno stranica označeno kombinacijom bijele i narančaste boje za naslove i poveznice, na crnoj podlozi, svakako ostavljaju dojam suvremenih, modernih i oku vrlo ugodnih stranica.

---

⁴⁹ <http://www.muzej-sisak.hr/>

Kao jedina mala zamjerka na početnoj stranici ističe se postavljena tražilica koja, na žalost, nije u funkciji.

Odabirom bilo koje poveznice iz glavnog izbornika, korisniku se otvara novo sučelje sa odgovarajućim tekstualnim sadržajima koji govore o odabranoj temi. Određeni tekstovi obogaćeni su slikovnim sadržajima u obliku malih galerija slika. Ukoliko postoji više zasebnih cjelina koje se obrađuju unutar pojedine teme, u tom slučaju, na lijevoj strani sučelja otvara se dodatni podizbornik unutar kojega potom korisnik opet može birati podtemu koja bi mu mogla pružiti tražene informacije. U pojedinim slučajevima, navedeni tekstualni sadržaji znaju biti dosta opširni, no tomu je vjerojatno razlog pretpostavka tima koji je oblikovao stranice da će korisnici čitati isključivo pojedine segmente koji ih zanimaju, a ne sve, pa im je cilj bio pružiti što više korisnih informacija za sve ponuđene teme putem web stranica, zahvaljujući kojima korisnici mogu saznati u velikom broju slučajeva baš sve što žele, bez naknadnog kontaktiranja osoblja. Ipak, ukoliko iz bilo kojega razloga korisnici trebaju kontaktirati Muzej, za to je predviđena posljednja poveznica u izborniku koja uz točnu adresu, brojeve telefona i e-maila, nudi i kontakt formu putem koje je moguće vrlo lako oblikovati upit i poslati ga, pri čemu djelatnici Muzeja nastoje odgovoriti na isti u najkraćem mogućem roku.

U nastavku teksta slijedi opis nekoliko usluga koje se svojim sadržajem posebno ističu na ovim web stranicama.

Poveznica *Povijest Siska* osim što vodi do tekstualno lijepo opisane povijesti grada Sisak, unutar svojega podizbornika pruža korisniku i zanimljivu uslugu tzv. povijesnu šetnju Siskom. Riječ je naime o prikazu karte grada na kojoj su istaknute ključne povijesne točke i mnogobrojne kulturne znamenitosti, od arheoloških lokaliteta, preko različitih spomenika, sve do zanimljivih arhitektonskih rješenja iz pojedinih povijesnih razdoblja sve do današnjih dana. Korisnik se putem miša i navigacijskih strjelica smještenih na dnu karte može kretati i virtualno obilaziti istaknule ključne kulturno-povijesne točke. Istaknuta je također i opcija za povećanje/smanjivanje pojedinih dijelova karte, što olakšava pregledavanje specifičnih područja. Pronalazak određene kulturno-povijesne točke omogućen je i putem tražilice prikazane u lijevog gornjem uglu karte, u koju korisnik proizvoljno može upisati naziv znamenitosti koju bi želio posjetiti. Ukoliko je ista navedena na karti, aplikacija će automatski korisniku prikazati njezinu točnu lokaciju. Potom, klikom miša na željenu točku, otvara se

malo informativno polje sa kratkim opisom prostora, odnosno kulturno-povijesne znamenitosti koja se nalazi na tom mjestu.

Poveznica *Publikacije* vodi korisnika do on-line publikacija objavljenih od strane Gradskog muzeja Sisak. Trenutačno su na stranicama Muzeja dostupne dvije takve publikacije. Jednu predstavlja zbornik sažetaka iz ciklusa predavanja "Sisak u svjetlu novih arheoloških istraživanja", koji svi zainteresirani korisnici mogu pregledavati i čitati on-line. Zbornik također mogu i preuzeti na svoje računalo u PDF formatu te, prema potrebi, ispisati. Druga on-line publikacija je "Godišnjak Gradskog muzeja Sisak 9". Navedenom godišnjaku također je osiguran slobodan besplatan pristup na web stranicama Muzeja. Pregledavanje istoga ipak malo je drugačije od klasičnog prethodno spomenutog PDF dokumenta, zbog efekta 'listanja stranica' koji ova on-line publikacija sadrži. Listanje stranica moguće je putem miša ili posebno istaknutih gumbi na dnu sučelja za prelazak na sljedeći ili prethodnu stranicu. Za povećanje/smanjivanje sadržaja također postoji poseban gumb, a isto se može postići i dvoklikom miša na željenom dijelu teksta. Posebnost ovakvog načina pristupa publikaciji jest i u specifičnoj mogućnosti pretraživanja i istovremenom brzom pristupu željenim poglavljima. Naime, ispod prikaza stranica navedene publikacije, istaknuta je tražilica, koja u sebi ima pohranjene naslove svih samostalnih radova koji čine ovaj godišnjak, pa je tako pretraživanje omogućeno prema pripadajućim naslovima. Preuzimanje publikacije u PDF formatu također je moguće, kao i ispis.

Unutar Muzeja smještena je suvenirnica koja svim posjetiteljima nudi bogatu ponudu različitih suvenira, unikatnih primjeraka nakita, kao i veliku ponudu publikacija Gradskog muzeja Sisak. Dio ponude suvenirnice predstavljen je i na web stranicama. Uz pristup osnovnim podacima o predmetu i njegovoj cijeni, korisnicima je na istom mjestu osigurana i mogućnost on-line narudžbe. Za početak je potrebno klikom miša željene predmete dodati u košaricu, dok se potom drugi korak sastoji od popunjavanja za to predviđenog on-line obrasca sa svojim osnovnim osobnim podacima. Klikom miša na gumb *Naruči*, narudžba je izvršena.

4.2. Gradski muzej Sisak na društvenim mrežama

Osim što svoj rad Gradski muzej Sisak predstavlja kroz svoje službene web stranice, komunikaciju sa svojim vjerim posjetiteljima uspostavlja i putem Facebooka. Svakodnevna aktivnost i ažuriranje informacija vezanih uz događaje u Muzeju na njihovoj Facebook stranici⁵⁰ zasigurno su jedan od ključnih razloga vrlo dobre reakcije korisnika te iskazan veliki interes publike za tom vrstom sadržaja na ovoj društvenoj mreži. Prethodno objavljene najave skorih događanja u prostoru ili u organizaciji Muzeja, nakon njihova održavanja, vrlo često su obogaćene albumima fotografija sa otvorenja izložbi, održanih predavanja i slično. Za svaku nadolazeću izložbu ili predavanje, također, koristi se mogućnost oblikovanja Eventa, koju nudi Facebook, a koju Gradski muzej Sisak koristi za besplatno slanje svojevrstnih pozivnica svima koji prate njihovu stranicu. Uspješna interakcija sisačkog muzeja s korisnicima ove društvene mreže očitava se isto tako i kroz njihovo svakodnevno međusobno komentiranje pojedinih objava te odgovaranje na korisničke upite, kako na njihovu Zidu (eng. Wall) tako i kroz inbox.

Prepoznavši mogućnost upoznavanja velikog broja ljudi sa njihovim radom putem društvenih mreža, Gradski muzej Sisak osigurao si je nove posjetitelje, a podršku u radu dobio i od mnogih ljudi koji do tada nisu bili toliko upućeni u njihovu djelatnost u gradu Sisku. Iz tog se razloga uključivanje Muzeja na društvene mreže može istaknuti kao iznimno dobra odluka i korak u novi stupanj njihove marketinške strategije, potaknut prvenstveno novim rješenjima suvremene tehnologije.

4.3. Live stream predavanja i otvorenja izložbi

Od siječnja 2015. godine Gradski muzej Sisak nudi novu, vrlo zanimljivu i inovativnu uslugu. Riječ je o live streamovima predavanja i otvorenja izložbi koja se održavaju u Muzeju. Projekt snimanja ovakvih događanja i njihov prijenos u živo na kanalu YouTubea⁵¹, pokrenut je po prvi puta povodom kulturne manifestacije Noć muzeja 2015. godine, na poticaj stalnih posjetitelja Muzeja koji u tom trenutku nisu bili u mogućnosti fizički prisustvovati

⁵⁰ <https://www.facebook.com/pages/Gradski-muzej-Sisak/470073799810479>

⁵¹ <https://www.youtube.com/channel/UCIGiVxaxxlxg7E5cxc3BCFw>

navedenom događaju, a iskazali su veliki interes za istim. Od tada, sva kulturna događanja prenose se u živo, a zanimanje ljudi za ovom uslugom sve je veće.

U svrhu provođenja ovoga projekta, djelatnici Muzeja nemaju na raspolaganju neku reprezentativnu opremu, no u ovom slučaju, dokazali su da se uz puno volje, dobru organizaciju i dobru zamisao, čak i uz upotrebu vrlo skromne računalne opreme i besplatnih on-line servisa, dobri projekti mogu uspješno ostvariti. Naime, na raspolaganju su im tek otvoreni računi na Google+ i YouTube kanalu, te web kamera i mikrofoni povezani s prijenosnim računalom. Live stream provodi se putem besplatne usluge Google Hangouts, zahvaljujući kojoj se zvuk i slika zabilježeni mikrofonom i kamerom automatski mogu pratiti u realnom vremenu na YouTube kanalu sisačkog muzeja.

Svjesni činjenice da je tako zabilježen snimak jako niske kvaliteta, sljedeći dan, nakon održane i uživo on-line prenošene manifestacije, djelatnici Muzeja nastoje snimku učiniti ipak malo boljom od one izvorno zabilježene i prikazane u živo. Iz navedenog razloga, svaki događaj koji se snima na gore navedeni način web kamerom, bilježi se na još jedan način. Naime, istovremeno se i digitalnim fotografskim aparatom snima slika koja se zatim sljedeći dan naknadno spaja sa zvukom zabilježenim mikrofonom, ali tim povodom dodatno obrađenim i pročišćenim za to predviđenim programom. Tako pročišćen zvuk povezan sa kvalitetnijom slikom objavljuje se dan nakon održanog kulturnog događanja na YouTube kanalu Muzeja, te ostaje dostupan on-line, dok se snimak livestreama lošije kvalitete uklanja. Bitno je pritom napomenuti da se u svim segmentima ovoga procesa snimanja i obrade ne koriste neki profesionalni, posebno kvalitetni i skupi programi, već je riječ o softverskim rješenjima koja se mogu besplatno preuzeti i koristiti sa Interneta.

4.4. Poslovanje kroz baze M++ i S++ muzejskog informacijskog sustava

Naglo širenje i primjena mnogobrojnih programskih rješenja u različitim aspektima ljudskoga djelovanja, pokrenuto razvojem računalne tehnologije, potaknulo je i djelatnike muzejskih ustanova da razmisle o mogućnosti oblikovanja i implementacije sustava koji bi bili pogodni za modernizaciju i informatizaciju njihovog poslovanja. Gradski muzej Sisak tako na vlastitu inicijativu od 2000. godine počinje voditi bazu podataka oblikovanu u Microsoft Accessu. U

tom slučaju, bila je riječ o vrlo jednostavnoj bazi koju je izradio za Muzej njihov vanjski suradnik po uzoru na stare inventarne knjige koje su muzejski djelatnici do tada vodili u klasičnom papirnom obliku. Kako u to vrijeme mnogi drugi muzeji za informatizaciju svojega poslovanja odabiru pojedine komercijalne muzejske sustave koji se pojavljuju na tržištu, na njihovu preporuku od 2004. godine Gradski muzej Sisak obradu i organizaciju muzejske dokumentacije počinje voditi putem sustava M++ i S++. Sva dotada stvorena i upisana dokumentacija u prethodno oblikovanoj bazi podataka konvertirana je i pohranjena u nove M++ i S++ sustave, a daljnja obrada sve do danas nastavlja se u njima. Kako je „čuvanje dokumentacije jedan od prioritetnih zadatak zbog toga što njezinim gubitkom gotovo nepovratno gubimo i niz informacija o kulturnoj baštini vezanih uz neki vremenski trenutak ili razdoblje“⁵², razlog za novim ulaganjem u računalne sustave u potpunosti je opravdan, dapače, to je bio očekivan i logičan slijed događaja unutar razvoja i osuvremenjivanja poslovanja Gradskog muzeja Sisak.

M++ i S++ su relacijske baze koje svoje baze temelje na Microsoft Accessu. Sustavi rade unutar lokalne mreže Muzeja, a svaki ovlašteni korisnik pristupa im putem svoje radne stanice povezane sa serverom na kojem je instaliran ovaj muzejski informacijski sustav. Baza M++ namijenjena je inventarizaciji muzejskih predmeta, dakle, stvaranju primarne muzejske dokumentacije, dok je baza S++ oblikovana u svrhu računalnog vođenja sekundarne muzejske dokumentacije. Oba programska rješenja izrađena su u skladu s Pravilnikom o vođenju muzejske dokumentacije koje izdaje Ministarstvo kulture RH.

4.4.1. M++

U Gradskom muzeju Sisak baza M++ svakodnevno se koristi za vođenje muzejskih zbirki i unos podataka o novim muzejskim predmetima. Pritom je važno napomenuti da svaki ovlašteni djelatnik Muzeja raspolaže vlastitim korisničkim imenom i lozinkom, pri čemu se uz njegov profil vežu i određene ovlasti u sustavu, pa tako svaki voditelj ili neki drugi registrirani djelatnik može upisivati nove i mijenjati postojeće podatke samo u zbirkama koje vodi, tj. za koje ima dodijeljene ovlasti. Preostale sadržaje može pretraživati, pregledavati zajedno sa pripadajućim multimedijским sadržajima te ih ispisivati.

---

⁵² Maroević, Ivo. Uvod u muzeologiju. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 1993., str.190.

Baza M++ osim što je oblikovana u skladu s Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi, prati i CIDOC⁵³-ove podatkovne kategorije, odnosno, Međunarodne smjernice za podatke o muzejskim predmetima, nastale pod nadzorom ICOM⁵⁴-a. Sukladno tome, u sustavu M++ podaci o muzejskom predmetu upisuju se kroz niz polja postavljenih na osnovnom obrascu i pripadajućim podobrazcima dizajniranim u obliku svojevrtnih shema, odnosno predložaka za obradu muzejskih predmeta (Vidi: *Slika 14: Sučelje baze M++ za stručnu obradu muzejskih predmeta*, Slikovni prilozi, str.77).

Klikom miša na posebno istaknut grafički gumb *Novi zapis* otvara se prazan obrazac unutar kojega se provodi inventarizacija muzejskog predmeta. Kao prvo polje navedeno je ono za upis inventarne oznake. To polje ujedno je i obvezno te jedinstveno za svaki muzejski predmet, jer svaki predmet koji dođe u prostor muzeja mora biti jednoznačno određen svojom inventarnom oznakom. Potom se ostali podaci mogu upisivati kroz polja redoslijedom koji odgovara osobi koja vrši obradu. Iako se preporuča upisati što više podataka, kako bi se dobio što precizniji i potpuniji opis muzejskog predmeta, popunjavanje svih polja nije obvezno. Naknadno ažuriranje postojećih te upisivanje novih također je dozvoljeno.

Uz opis muzejskih predmeta popunjavanjem navedenih polja tekstualnim sadržajem, svaki zapis može se obogatiti i pridruživanjem jedne ili više slika konkretnog predmeta, koja se potom prikazuje u predviđenom polju, u desnom gornjem uglu osnovnog obrasca. Kao posebno zanimljivo polje ističe se ono koje je smješteno odmah do polja za sliku, sa njegove lijeve strane, u koje sustav automatski ispisuje ključne podatke preuzete iz popunjenih polja osnovnog obrasca i pripadajućih podobrazaca, na temelju kojih potom oblikuje katalošku jedinicu obrađenog muzejskog predmeta, koju muzejski djelatnici kasnije mogu preuzeti npr. u svrhu izrade kataloga izložbe na kojoj je izložen i taj predmet.

Unutar osnovnog obrasca postavljano je još 4 dodatna podobrasca: Osnovni podaci, Materijal, Povijest i Upravljanje zbirkom, dok je peti, pod nazivom Nalazište, otvoren voditeljima i administratorima arheoloških zbirki. Prvi podobrazac obuhvaća osnovne podatke, kao što su vrsta predmeta, njegov opis, vrijeme nastanka i sl. U drugom podobrascu se navodi materijal i tehnika kojom je predmet izrađen, njegove dimenzije te opis mogućih natpisa i oznaka ukoliko se isti nalaze na predmetu. Treći podobrazac obuhvaća povijest obrađivanog

---

⁵³ CIDOC = International Committee for Documentation

⁵⁴ ICOM = International Council of Museums

predmeta, navodi se njegova uporabna vrijednost u prošlosti, njegovo stanje te terensko nalazište sa kojeg je prikupljen, potom se navode izložbe na kojima je izlagan, kao i literatura u kojoj je objavljivan. U četvrtom podobrascu upisuju se podaci o nabavi obrađivanog predmeta, o njegovom statusu te stalnom i trenutačnom smještaju, procjenjuje se njegova vrijednost, upisuje se podaci o inventarizaciji. Peti podobrazac popunjavaju stručnjaci iz arheološkog odjela sa podacima o arheološkom nalazištu, njegovu točnom lokalitetu, mjestu i načinu prikupljanja. U svakom podobrascu navedena su polja kroz koja se pobliže opisuje muzejski predmet prema zadanim segmentima. Desno od većine polja u koja se upisuju traženi podaci postavljena je tipka u obliku strjelice. Klikom miša na istu, otvara se padajući izbornik sa popisom već korištenih opisnih elemenata unutar odabranog polja. U sklopu takvih polja, naime, primjenjuje se kontrola nazivlja, pa korisnik ne treba sam upisivati željeni pojam, već ga može odabrati, ukoliko postoji u pripadajućem tezaurusu. U suprotnome, korisnik samostalno upisuje novi naziv te ga automatski može pohraniti u tezaurus i na taj način osigurati jednostavno korištenje i odabir istoga, u slučaju potrebe, u sljedećim inventarizacijama. Osim takvih polja sa padajućim izbornicima, postoje i ona u koja se samostalno upisuje tekst. Ta vrsta polja primjenjuje se u slučajevima u kojima se očekuju neki veći i detaljniji opisi npr. predmeta, njegova lokaliteta ili u svrhu izrade različitih napomena.

Zanimljivost ovoga informacijskog sustava jest činjenica da nigdje ne postoji posebno istaknuta opcija za snimanje upisanog sadržaja, već se svaka izmjena podataka o nekom muzejskom predmetu automatski ažurira i samostalno snima unutar baze.

Iznad osnovnog obrasca za upis podataka o muzejskim predmetima postavljena je glavna alatna traka koja je prisutna uvijek na tom mjestu sa svim svojim posebnim opcijama i alatima. Dakle, bez obzira u kojem dijelu sustava se korisnik nalazio, glavna alatna traka će mu uvijek biti na raspolaganju. Iz niza funkcija koja ona nudi, djelatnici Gradskog muzeja Sisak najčešće koriste opciju pristupa kataloškoj jedinici automatski izrađenoj na temelju upisanih podataka kroz osnovni obrazac i pripadajuće podobrasce o pojedinom muzejskom predmetu. Također, vrlo često koriste i opciju kopiranja trenutnog zapisa. Ta opcija olakšava im upis muzejskih predmeta koji su međusobno vrlo slično, jer nakon stvaranja kopije, novom zapisu potrebno je dodijeliti novu inventarnu oznaku te izmijeniti sadržaje samo onih polja po kojima se novi predmet razlikuje od onog prethodno opisanog.

Osim unosa novih zapisa o muzejskim predmetima, njihove izmjene, ili u krajnjem slučaju brisanja, pohranjene podatke o predmetima i zbirkama u ovom muzejskom informacijskom sustavu moguće je i pregledavati, pretraživati i ispisivati.

Na samom početku osnovnog obrasca u bazi M++ smještena su dva polja: *Odabir zbirke* i *Odabir zapisa s inv. oznakom*. U prvom polju korisnik može klikom miša iz padajućeg izbornika odabrati zbirku čije predmete želi pregledavati, dok u drugom polju može samostalno upisati inventarnu oznaku konkretnog predmeta čijem zapisu (tzv. predmetnoj kartici) želi pristupiti ili ju odabrati također iz padajućeg izbornika. Osim putem ova dva polja, pregledavanje i kretanje kroz zapise moguće je i putem navigacijske trake na kojoj su jasno istaknute navigacijske strjelice za pomak na prvi i posljednji zapis, te prethodni i sljedeći, pri čemu je uvijek jasno naveden broj trenutnog zapisa od ukupnog broja zapisa muzejskih predmeta. Na istoj traci navedene su još dvije grafičke ikone i obliku gumba od kojih je prvi zapravo prečac za otvaranje novog obrasca i stvaranja novog zapisa, a drugi omogućava brisanje zapisa na kojem se korisnik trenutno nalazi.

Spomenuta navigacijska traka osim što se koristi za kretanje kroz zapise, koristi se i uz pojedina polja unutar podobrazaca za upis podataka o muzejskom predmetu i to u slučajevima kada za isto polje postoji mogućnost upisa više opisnih svojstava (npr. uz polje Materijal i tehnika postoji navigacijska traka, jer je za izradu pojedinog predmeta moguće koristiti više različitih materijala i tehnika izrade, pa će korisniku baze navigacijska traka olakšati upis svih svojstava).

Na osnovnom obrascu u desnom dijelu sučelja smješten je izbornik sa nekoliko opcija od kojih djelatnici Gradskog muzeja Sisak najčešće koriste onu za unos novog zapisa, spomenutu i opisanu već na početku ovoga poglavlja, potom poveznicu koja ih vodi do sučelja koje im nudi različite mogućnosti pretraživanja baze i kao posljednju, onu kojom će doći do više opcija za ispis pohranjenih sadržaja. Unutar sustava M++ korisniku su na raspolaganju jednostavno i složeno pretraživanje. Jednostavno pretraživanje namijenjeno je za nešto manje zahtjevno pretraživanje baze, dok je u složenom pretraživanju moguće pretraživati po bilo kojem kriteriju, odnosno, polju opisa koje se koristi pri stvaranju zapisa svakog muzejskog predmeta unutar ovog informacijskog sustava. U jednostavnom pretraživanju navedena su polja po kojima se može pretraživati (Vidi: *Slika 15: Jednostavno pretraživanje u bazi M++*, Slikovni prilozi str.78). U slučaju odabira više kriterija za pretraživanje, kao rezultat pretraživanja ispisat će se sve što zadovoljava sve odabrane i navedene kriterije. U složenom

pretraživanju korisnik samostalno može navesti polja, odnosno, kriterije po kojima će pretraživati, kao i vrijednosti koje traži uz odabrana polja, koja će potom proizvoljno povezivati i stavljati u željene odnose putem logičkih operatora. Kao zanimljiv element koji može utjecati na rezultat pretraživanja, uz sve kategorije po kojima korisnik želi pretraživati ističe se posebno oblikovan kvadratić koji se može označiti kvačicom, tzv. checkbox, pri čemu će, u tom slučaju, u pretraživanje upisanog pojma biti uključeni i svi njemu podređeni pojmovi pohranjeni u sklopu tezaurusa ove baze. Sve muzejske predmete dobivene kao rezultat pretraživanja putem ovako samostalno oblikovanog upita korisnik može klikom miša na grafičku ikonu povećala pregledati u obliku pojedinih predmetnih kartica. Klikom miša na grafičku ikonu foto-aparata dobit će prikaz slike, ukoliko je naravno slika pridružena prilikom opisa muzejskog predmeta podacima na predmetnoj kartici, a klikom miša na ikonu printera može pripremiti predmetnu karticu za ispis.

Svi podaci koji su pohranjeni unutar ove baze mogu se po potrebi ispisati, i to u različitim oblicima, odnosno formatima, sa različitim pripadajućim sadržajima. Odabirom stavke *Ispisi* iz izbornika smještenog na desnoj strani osnovnog obrasca otvara se novo sučelje sa popisom mnogobrojnih oblika ispisa od kojih korisnik klikom miša odabire željeni (Vidi: *Slika 16: Oblici ispisa podataka pohranjenih u bazi M++*, Slikovni prilozi str.78). Ispis inventarne knjige muzejskih predmeta, kataloga muzejskih predmeta, knjige ulaska, knjige izlaska, knjige pohrane muzejskih predmeta, potom predmetnih kartica, ispisi predmeta po određenim tematskim cjelinama, tablični ispisi sortirani prema različitim kriterijima i sl. samo su neke od ponuđenih mogućnosti. Osim ispisa na pisač, oblikovane evidencijske zapise moguće je izvesti i u PDF formatu i pohraniti na računalo, prijenosnu memoriju, poslati e-mailom itd.

Sučelje baze M++ na prvi pogled vrlo je složeno, a raznolikost mogućnosti kroz mnogobrojna polja, posebne alate i opcije koje ono nudi muzejskim djelatnicima koji tek počinju sa radom u ovome sustavu mogu u početku djelovati više kao dodatne opcije koje ih zbunjuju nego pomažu i u tom trenutku, na neki način otežavaju rad. Međutim, sve češćim korištenjem ove baze, djelatnici Gradskog muzeja Sisak po malo otkrivaju funkcije i sve prednosti navedenih opcija i alata, pa im tako danas one više ne predstavljaju otežavajuću okolnost pri uporabi sučelja, već veliku pomoć i korist. Dobra i logična organizacija elemenata na sučelja svakako je pritom dodatno doprinijela lakšem snalaženju korisnika u navedenom sustavu.

4.4.2. S++

Rad baze S++ temelji se na istoj tehnologiji koju koristi i baza M++. Dakle, i ona se također svodi na poslovanje u lokalnoj mreži, sa pohranom svih podataka u bazu temeljenu na MS Accessu, pri čemu je, u ovom slučaju, riječ o podacima nastalim vođenjem sekundarne muzejske dokumentacije u obliku različitih popratnih i dopunskih fondova, koji nastaju kao produkt muzejske djelatnosti. Prema Pravilniku o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi sekundarnu dokumentaciju čine inventarne knjige svih audiovizualnih fondova, u koje možemo ubrojiti fonoteku, fototeku, dijateku, videoteku, filmoteku, planoteku, dokumentacijske crteže, kao i sve digitalne i magnetske zapise. Sekundarnu dokumentaciju prema Pravilniku obuhvaćaju također i inventarne knjige hemeroteke, knjiga evidencije o izložbama, evidencije o konzervatorsko-restauratorskim postupcima, o pedagoškoj djelatnosti, o stručnom i znanstvenom radu, kao i evidencije o izdavačkoj djelatnosti, potom sva dokumentacija o marketingu i odnosima s javnošću te dokumentacija o osnivanju i povijesti muzeja. Kako se tim informatičkih stručnjaka koji je razvio ovaj muzejski informacijski sustav neprestano u svom radu vodio propisima navedenim u već spomenutom Pravilniku, unutar baze S++ uvrstili su popise svih knjiga sekundarne dokumentacije koji isti propisuje. Međutim, kroz suradnju s mnogobrojnim djelatnicima muzeja, kojima je u krajnjem slučaju ovaj sustav i bio namijenjen, otkrivaju potrebu uključivanja i još nekih dodatnih fondova koje Pravilnik ne navodi. Kako bi učinili ovaj sustav što funkcionalnijim i boljim, osluškujući potrebe muzejskih djelatnika, u bazu S++ dodaju se i fondovi koji obuhvaćaju knjige negativa, medijateku te dokumente za posebna događanja (Vidi: *Slika 17: Izbornik fondova sekundarne muzejske dokumentacije u bazi S++*, Slikovni prilozi str.79).

Rad u bazi S++ započinje na jednak način kao i u M++, dakle, unosom korisničkog imena i lozinke. Nakon njihove provjere i validacije, korisniku se otvara sučelje sa popisom svih fondova iz kojega on odabire željeni. Neovisno o tome koji se fond odabere, način rada koji obuhvaća upisivanje novih podataka, a potom i mogućnosti njihova pregledavanja, pretraživanja i ispisa jednak je u svim dijelovima sustava. Pritom, činjenica da se i M++ i S++ temelje na jednakoj organizaciji elemenata korisničkog sučelja te istom principu rada znatno pridonose lakšem i bržem ovladavanju poslovanja u ovom sustavu djelatnicima svih muzeja koji se odluče na rad u istome, kao što je to bio slučaj i u Gradskom muzeju Sisak od 2004. godine.

Baš kao i u bazi M++ i ovdje na početku sučelja smještena je glavna alatna traka sa nizom posebnih opcija i alata koji mogu djelatnicima muzeja koji se svakodnevno koriste ovim programom u pojedinim segmentima rada pomoći u uspješnom korištenju istoga. Potom slijedi alatna traka sa gumbima za navigaciju kroz zapise te poljem za pregledavanje zapisa prema inventarnim oznakama. U središnjem dijelu sučelja nalazi se osnovni obrazac programa koji omogućava upis i obradu podataka vezanih uz evidentiranje i vođenje sekundarne muzejske dokumentacije. Upis podataka vrši se na isti način kao i u bazi M++, kroz različite kategorije putem polja za samostalan upis teksta ili polja sa padajućim izbornicima iz kojih korisnik može odabrati neki od već pohranjenih sadržaja ili samostalno upisati novi. Polja za upis unutar osnovnog obrasca vrlo su slična u svim fondovima, razlikuju se tek po nekim elementima, ovisno o vrsti sadržaja koji se obrađuje. Desno od osnovnog obrasca postavljen je izbornik sa gumbima koji vode do obrasca za novi zapis, potom do pretraživanja baze, do sučelja za ispis zapisa, potom do početnog izbornika za odabir željenog fonda unutar baze S++ te do opcije koja služi kao izlaz iz baze. (Vidi: *Slika 18: Sučelje baze S++ za upis podataka o sekundarnoj muzejskoj dokumentaciji*, Slikovni prilozi str.79).

U odnosu na M++, unutar baze S++, u sklopu osnovnog obrasca za upis podataka posebno se ističe polje pod nazivom *Veze* koje omogućava povezivanje oblikovanog zapisa sa različitim slikovnim i tekstualnim datotekama, kao i video i zvučnim zapisima, potom međusobno povezivanje više zapisa iz različitih fondova sekundarne dokumentacije, ali i povezivanje zapisa iz baze S++ sa zapisima o muzejskim predmetima iz baze M++. Temeljem ovih opcija povezivanja različitih zapisa unutar baze S++, kao i uspostavljanjem veza između zapisa sekundarne dokumentacije sa zapisima o muzejskim predmetima stvara se bolja i potpunija slika o njihovim međusobnim odnosima te se daje jasniji uvid u rad i poslovanje muzeja.

Kako je baza S++ dizajnirana po uzoru na M++ i zapravo zamišljena kao njezina svojevrsna nadopuna, djelatnici Gradskog muzeja Sisak ističu kako unatoč brojnim mogućnostima koje ona nudi, nakon što su savladali rad u bazi M++, rad u S++ nije im predstavljao neki problem, dapače, vrlo brzo su ovladali ovim sučeljem, što je svakako velika prednost ovoga informacijskoga sustava.

5.Usporedba poslovanja baštinskih institucija pod utjecajem razvoja računalne tehnologije

Unutar sve tri baštinske institucije obuhvaćene ovim istraživanjem vidljiv je jasan utjecaj primjene računalne tehnologije u njihovom svakodnevnom poslovanju. Kao prvi element usporedbe ističu se web stranice koje su bitan segment njihova poslovanja te ujedno multimedijски prikaz njihova rada u virtualnom prostoru. Web stranice su, naime, prva slika s kojom se korisnici susreću te na temelju koje stvaraju vlastitu predodžbu o pojedinoj baštinskoj instituciji bez da su istu prethodno nužno fizički i posjetili. Upravo je to jedan od ključnih razloga zbog kojih je ovaj segment poslovanja odabran kao prvi kriterij za analizu primjene suvremenih računalnih rješenja. Narodna knjižnica i čitaonica "Vlado Gotovac", Državni arhiv Sisak i Gradski muzej Sisak raspolažu vlastitim web stranicama. Odabir boja i grafičkih elemenata te njihov raspored dobro je određen i prezentiran na stranicama sve tri institucije. Ipak, dizajn web stranica sisačkog arhiva i gradskog muzeja otkrivaju suvremen, složeniji i potpuniji vizualni prikaz, za razliku od nešto skromnijih i jednostavnijih stranica sisačke narodne knjižnice. Sadržaj stranica sve tri baštinske institucije vrlo je jasno organiziran što osigurava korisnicima dobru preglednost, jednostavno snalaženje te brz pronalazak osnovnih podataka i željenih informacija. Osim web stranica, kroz posljednjih nekoliko godina, baštinske institucije se upoznaju i sa mogućnostima komunikacije i prezentacije svoga rada putem društvenih mreža. Tako danas NKČ Sisak i Gradski muzej Sisak aktivno djeluju i redovito kontaktiraju svoje korisnike putem društvene mreže Facebook.

Sljedeća stavka obuhvaćena analizom bila je ponuda, raznolikost i originalnost posebnih usluga i sadržaja namijenjenih korisnicima, odnosno, posjetiteljima baštinskih institucija. Pojedini sadržaji dostupni su na službenim web stranicama institucija, dok su neki oblikovani i pohranjeni na drugim mrežnim mjestima. Kao treća opcija otvorena je mogućnost pristupa sadržajima u samom prostoru baštinskih institucija, koji su pritom pohranjeni na njihovim računalima ili nekom obliku prijenosne memorije. Tako npr. Narodna knjižnica i čitaonica "Vlado Gotovac" nudi u svojem prostoru bogate zbirke neknjižne građe, pristup računalnoj opremi, ali i specifične usluge kao što su edukativna informatičke radionice svim zainteresiranim korisnicima. Međutim, niti u online uslugama ona ne nezaostaje. Usluga Pitajte knjižničare te on-line knjižnični katalozi samo su neke od njih. Državni arhiv u Sisku provodio je velike projekte mikrofilmiranja, a danas digitalizacije vrijednog arhivskog gradiva. Tako oblikovane cjelovite digitalizirane zbirke dostupne su u prostoru Arhiva dok su

najreprezentativnije ponuđene i on-line na službenim web stranicama. Oblikovanje baze matičnih knjiga te njezino otvaranje on-line korisnicima jedna je od posebnih usluga koja je također nastala kao produkt novih mogućnosti koje primjena računalne tehnologije otvara djelatnicima DASK-a. Gradski muzej Sisak ne koristi svoje web stranice za postavljanje on-line sadržaja i usluga u tolikoj mjeri kao prethodno spomenute dvije baštinske institucije, već za to pristupa i drugim besplatnim servisima (npr. za live stream predavanja i otvorenja izložbi koristi svoj YouTube kanal.).

Zatim, kao treća stavka u prikazu utjecaja računalne tehnologije na poslovanje baštinskih institucija ističe se vrlo važna primjena informacijskih sustava u svakodnevnom radu djelatnika knjižnica, arhiva i muzeja. Iako sve tri analizirane institucije koje su obuhvaćene ovim istraživanjem koriste informacijske sustave, stupanj njihova razvoja te mogućnosti koje pružaju nisu jednake. Osim tehničkih performansi svakoga sustava, uspjeh u radu ovisi i o mjeri u kojoj se sustav koristi te interesu djelatnika baštinskih institucija da iste prepoznaju i iskoriste za cjelokupno dobro ustanove, njih samih te njihovih korisnika. Iako u ovom slučaju interes za uporabom informacijskih sustava postoji, spor razvoj i prilagođavanje sustava novim potrebama predstavlja problem svim institucijama obuhvaćenim ovim istraživanjem, pri čemu je tako npr. dugogodišnji potpuni zastoј u razvoju i nadogradnji sustava CroList najveća otežavajuća okolnost u NKČ Sisak. Nasuprot tome, Gradski muzej Sisak i Državni arhiv Sisak odabrali su sustave koji su spremni na opciju da polako, ali kontinuirano uvode određene promjene i prepoznaju potrebu za istima kroz aktivnu suradnju timova stručnjaka koji rade na razvoju informacijskih sustava sa djelatnicima muzeja i arhiva.

6. Zaključak

U ovom radu predmet istraživanja utjecaja računalne tehnologije na poslovanje baštinskih institucija provodio se u konkretno tri ustanove: Narodnoj knjižnici i čitaonici "Vlado Gotovac" Sisak, Državnom arhivu Sisak i Gradskom muzeju Sisak. U svakoj od njih uočen je određen stupanj svjesnosti djelatnika o važnosti i vrijednosti primjene računalnih sustava u svakodnevnu poslovanju, međutim ne na jednakoj razini na kojoj bi se očekivalo da bude, uzimajući u obzir mogućnosti koje računalna tehnologija danas, početkom 21.stoljeća nudi. Kao osnovna dva razloga nesrazmjera između interesa pojedinih djelatnika baštinskih institucija za primjenom određenih računalnih programa i samoinicijativnog oblikovanja novih korisničkih usluga, sa mogućnostima koje tehnologija danas pruža, ističe se svojevrsni tzv. 'strah' ljudi od nečega novoga, u ovom slučaju, novih računalnih sustava, koji je i danas vrlo česta pojava, osobito kod djelatnika baštinskih institucija nešto starije životne dobi, te nedostatak informatičke edukacije tih istih djelatnika i poticanja njihove komunikacije s informatičarima koji rade na razvoju novih računalnih rješenja. Tek kao treći razlog navedenog nesrazmjera između interesa djelatnika i mogućnosti koje pruža tehnologija ističemo nedostatak određenih financijskih sredstava neophodnih u te svrhe.

U svim baštinskim institucijama obuhvaćenim ovim istraživanjem s ciljem automatizacije, odnosno informatizacije njihova svakodnevnog poslovanja, koriste se određeni informacijski sustavi, što je svakako pohvalno. Kroz provedeno istraživanje došli smo do zaključka da je za potpuno i kvalitetno oblikovanje takvog jednog računalnog sustava neophodna suradnja informatičara koji rade na izradi sustava te djelatnika baštinskih institucija, koji su pak stručnjaci u svojem području. Kako bi djelatnici baštinskih institucija bili neprestano u toku sa novim računalnim rješenjima, na temelju kojih bi mogli oblikovati nove korisničke usluge te podići kvalitetu vlastitog poslovanja na višu razinu, potrebna je njihova kontinuirana edukacija i komunikacija s informatičarima. Osim njihove međusobne suradnje tokom oblikovanja novog informacijskog sustava ili pojedine on-line usluge, ista je poželjna i u daljnjem radu, u svrhu ispravljanja mogućih propusta vidljivih tek nakon uporabe novooblikovanog sustava/usluge kroz određeni vremenski period. Također, naknadne izmjene u svrhu poboljšanja programa uvijek su poželjne, osobito kada je u pitanju aktivno praćenje trendova, novih potreba korisnika i novih tehnoloških rješenja predstavljenih na tržištu. Djelatnici sisačkog arhiva i muzeja ističu kako se kontinuirane, ali vrlo spore izmjene pojedinih nedostataka te poboljšanje određenih segmenata unutar sustava ARHiNET i baza

M++ i S++ vide, dok autori sustava Crolist već dugi niz godina ne uspostavljaju potrebnu komunikaciju niti uvažavaju primjedbe sisačke knjižnice na pojedine elemente sustava. Stoga bismo se usudili reći da je sustav Crolist djelomično 'stao u vremenu' od početka 90-ih godina 20.st. kada je dizajniran, što mu je svakako veliki nedostatak.

Kao rješenje problema korištenja neadekvatnih sustava i sklapanja ugovora sa tvrtkama koje nisu spremne na daljnji razvoj i prilagodbu svojih sustava potrebama klijenata, otvara se ideja o mogućnosti i nužnosti osiguravanja stanja zdrave konkurentnosti na tom tržištu, dizajniranjem i pokretanjem većeg broja konkurentnih sustava namijenjenih računalnom poslovanju upravo ovih ustanova. Svaki tim morao bi se potruditi da si kvalitetom izvedbe svoga sustava te spremnošću na aktivnu suradnju i moguće preinake istoga, osigura mjesto kao profesionalni informacijski sustav u pojedinoj baštinskoj instituciji. Osim veće mogućnosti izbora prema kvaliteti i otvorenosti ka korisnicima, knjižnice, muzeji i arhivi, zasigurno bi iste mogli birati i prema cijenama prilagođenim ponudi, složenosti i sadržaju sustava, shodno vlastitim potrebama, ali i mogućnostima. Na taj način, i čest problem financijskog monopola vezan uz kupnju ili mjesečnu naknadu koju je potrebno izdvojiti za korištenje sustava pojedinih tvrtki, čije sustave danas koriste baštinske institucije, bio bi riješen.

Unutar Državnog arhiva Sisak, Narodne knjižnice i čitaonice "Vlado Gotovac" i Gradskog muzeja Sisak osim u poslovanju kroz određene informacijske sustave, utjecaj računalne tehnologije vidljiv je i u mnogobrojnim uslugama kreiranim za njihove korisnike/posjetitelje, nastale kao oblik racionalnih ali vrlo kreativnih ideja, često potpomognutih primjenom besplatnih internetskih servisa i mreža.

Kako bi se aktivno mogla pratiti pojava novih trendova u vidu računalnih rješenja i njihova implementacija u poslovanje baštinskih institucija, zaključujemo da bi tim informatologa koji bi osluškivao potrebe djelatnika institucije u kojoj rade te bi bili u stalnom kontaktu sa informatičarima u suradnji s kojima bi mogli realizirati nove usluge uz pomoć odgovarajućih hardverskih i softverskih rješenja, bio idealno rješenje za probleme koji su zatečeni tokom provedenog terenskog istraživanja u svrhu oblikovanja ovog diplomskog rada. Naime, informatolozi kao osobe sa odgovarajućim znanjima o računalnoj tehnologiji, ali i izvršnoj upućenosti u poslovanje baštinskih institucija, bili bi idealni posrednici između informatičara i djelatnika u muzeju, arhivu i knjižnici. Stoga bi svojim radom i znanjima značajno doprinijeli

još većoj modernizaciji, primjeni i poboljšanju računalnih sustava i e-usluga u spomenutim baštinskim institucijama.

7. Literatura: citirani izvori

- 1) ArhivPRO: Jedinstvo. URL: <http://sisak.arhivpro.hr/index.php> (18.3.2015.)
- 2) Baza matičnih knjiga s područja Arhiva. URL: <http://www.dask.hr/maticne-knjige/baza-maticnih-knjiga/> (28.4.2015.)
- 3) Bujas, Nataša. Osnivanje DVD-teke u Dječjem odjelu Narodne knjižnice i čitaonice Sisak. // Godišnjak Knjižničarskog društva Sisačko-moslavačke županije 1, 1 (2007), str. 10.
- 4) Digitalne zbirke. URL: <http://www.dask.hr/digitalne-zbirke/> (6.4.2015.)
- 5) Digitalne zbirke: Digitalna zbirka povelja DASK. URL: <http://www.dask.hr/digitalne-zbirke/povelje/> (12.4.2015.)
- 6) Digitalne zbirke: Industrijski pogoni u Sisku do 1945.g. URL: <http://www.dask.hr/digitalne-zbirke/industrijski-pogoni-u-sisku-do-1945/> (10.4.2015.)
- 7) Digitalne zbirke: Obrana sisačke gospoštije od Turaka. URL: <http://www.dask.hr/digitalne-zbirke/obrana-sisacke-gospostije/> (8.4.2015.)
- 8) Digitalne zbirke: Školske spomenice. URL: <http://www.dask.hr/digitalne-zbirke/skolske-spomenice/> (15.4.2015.)
- 9) Dostupnost i korištenje matičnih knjiga. URL: <http://www.dask.hr/maticne-knjige/dostupnost-i-koristenje/> (29.4.2015.)
- 10) Gradski muzej Sisak: Povjesnica. URL: <http://www.muzej-sisak.hr/article/55/povjesnica> (17.5.2015.)
- 11) Holcer, Dunja. Digitalizacija u Dječjoj knjižnici. // Godišnjak Knjižničarskog društva Sisačko-moslavačke županije 1, 1 (2007), str.12.-13.

- 12) Lazzarich, Lea. Koliko mrežne stranice knjižnica mogu pomoći ili odmoći u promidžbi? // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3-4(2003), str.119.-124.
- 13) Maroević, Ivo. Uvod u muzeologiju. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 1993.
- 14) O knjižnici. URL: <http://www.nkc-sisak.hr/o-nama/> (5.3.2015.)
- 15) O projektu 'Pitajte knjižničare'. URL: <http://www.knjiznica.hr/pitajte-knjiznicare/projekt/> (11.3.2015.)
- 16) Optical Character Recognition. // Kiš, Miroslav. Englesko-hrvatski i hrvatsko-engleski informatički rječnik. Zagreb: Naklada Ljevak, 2000., str.682.
- 17) Poštovani korisnici! (Početna stranica DASK-a). URL: <http://www.dask.hr/> (2.4.2015.)
- 18) Rajter, Željko. CROLIST WWW OPAC. // Vjesnik bibliotekara hrvatske 43, 1-2 (2000), str.108.-117.
- 19) Ružić, Drago. Marketinške mogućnosti Interneta. Osijek: Ekonomski fakultet, 2000.
- 20) Seiter-Šverko, Dunja; Križaj, Lana. Digitalizacije kulturne baštine u Republici Hrvatskoj: od trenutne situacije prema nacionalnoj strategiji. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str.29.-40.
- 21) Smjernice za odabir građe za digitalizaciju. URL: https://bib.irb.hr/datoteka/590089.smjernice_odabir.pdf (5.4.2015.)
- 22) Stančić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2009.
- 23) Šabić, Marijan. Računalo u suradničkom aspektu rada školske knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 45, 1-2(2002), str.58.-65.
- 24) Usluge. URL: <http://www.nkc-sisak.hr/usluge/> (11.3.2015.)

8. Slikovni prilozi

540710068	VRSTA	SLOGA	a	BIBLIOGRAF.RAZ. m	HIJERARHIJ.RAZ. 2
TAG 200/	STVARNI NASLOVI I PODACI O ODGOVORNOSTI				INDIK. 1
ZNACENJE	SFI	PODATAK (TEKST)			
Gl. stv. naslov	\$a	Bajka o snjegovićima			
Opća oznaka građe	\$b				
Gl.stv.nasl.dr.aut	\$c				
Usp. stv. naslov	\$d				
Podnaslov	\$e				
Prvi pod. o odgov.	\$f	napisao Kašmir Huseinović			
Drugi pod o odgov.	\$g	ilustrirala Andrea Petrlik Huseinović			
Ustanova	\$5				
Oznaka sveska	\$v				

Slika 1: Sučelje sustava Crolist unutar modula Katalogiziranje - primjer unosa željenog taga i pripadajućih potpolja, pri čemu sustav očitava značenje svake bročane oznake taga i zatim knjižničar upisuje pripadajuće podatke vezane uz publikaciju koju katalogizira

BILTENI PRINOVA	Posjedovanje	Narodna knjižnica i čitaonica Sisak ▼	
	Odaberite pojam	Ključne riječi Autori Naslov Riječi iz naslova i jezik Predmet UDK	
PODACI ZA KORISNIKA	Upisite tekst	<input type="text"/>	
		<input type="button" value="Pretraži"/>	
Crolist %	OPSEG PRETRAŽIVANJA (NIJE OBVEZNO)		
	Jezik	bilo koji jezik ▼	
	Bibliografska razina	bilo koja bibliografska razina ▼	
	Vrsta zapisa	bilo koja vrsta zapisa ▼	
	Oblik sadržaja	bilo koji oblik sadržaja ▼	
	Godina izdavanja	pocetna : 0001	završna : 9999
	Zapisa po ekranu	20 ▼	
KLJUČNE RIJEČI : majstor bulgakov ... znači : majstor i Bulgakov AUTORI : kishon ephraim ... znači : autor Kishon Ephraim NASLOVI : the euro ... znači : naslovi koji počinju znakovima EURO RIJEČI IZ NASLOVA : krvotok* + pluć* bolest* - kroničn* ... znači : krvotok ili pluća i bolesti i ne kronične PREDMET : vođeno ... znači : predmetnice koje počinju znakovima VODENO UDK : 782* ... znači : UDK oznake koje počinju znakovima 782 ISBN,ISSN,NSK-UNIN: 1-870889-47-9 ... znači : ISBN,ISSN,ISMN ili NSK-UNIN = 1-870889-47-9			
Složeno pretraživanje Primjeri Pocetak © 1996-2008 Unibis			

Slika 2: Početno korisničko sučelje knjižničkog kataloga Crolist Narodne knjižnice i čitaonice "Vlado Gotovac" Sisak

Crolist Baza podataka: **NARODNA KNJIZNICA I CITAONICA** **SISAK**
Tražili ste: bibliografski zapis
Vaš upit: 111006033

111006033: monografija/2 **ISBD** **UNIMARC**

Identifikatori: ISBN 978-953-6006-78-6
Autor: Bowman, John H.
Naslov: Osnove katalogizacije / J. H. Bowman ; [prijevod Jelica Lešić]
Impresum: Zagreb : Dominović, 2010.
Materijalni opis: 215 str. ; 24 cm
Nakladnička cjelina: Izdanja Dominović: knjižarstvo, knjižničarstvo, nakladništvo, priručnici, pretisci ; knj.6
Napomene: Prijevod djela: Essential cataloguing. - Puno ime autora: John H. Bowman. - Bibliografija: str.197. - Predmetno kazalo.
Predmetnice: Katalogizacija -- Priručnik
AACR -- Priručnik
MARC 21 -- Priručnik
UDK: 025.31(73)
Signatura: 025; BOW, o

Narodna knjižnica i citaonica Sisak					
Primjerak	Inventari	Lokacija	Signatura	Status	Razduženje
830129097	c KCM2067/2010	CAPRAG	025 / BOW o	--	--
830129801	KCM2044/2010	CENTRALNI	025 / BOW o	--	--
830131729	DCM178/2011	CENTRALNI	025 / BOW o	--	--
830154829	d 53.159	REFERENTNA DJEČJI	02 / BOW o	--	--

[Jednostavno pretraživanje](#) | [Složeno pretraživanje](#) | [Primjeri](#) | [Mreža knjižnica](#) | [Početak](#)

Slika 3: Prikaz rezultata pretraživanja u on-line katalogu Crolist – prikaz kataložne jedinice i podataka o raspoloživim primjercima, njihove signature i točna lokacija, te podatak o dostupnosti građe, odnosno njezin status (zadužena / dostupna na policama knjižnice)

SKUPNI KATALOG CROLIST

Pretraži [English](#)
Autor, naslov, predmet, riječi, ISBN, ISSN, nakladnik [Složeno pretraživanje](#)

---

ili odaberite pojam

Autori

Naslovi

Predmeti

Ključne riječi (BOOLEAN)

UDK

i upišite tekst **Pretraži**

 zbirke

 Crolist %

OPSEG PRETRAŽIVANJA (NIJE OBVEZNO)

Jezik: bilo koji jezik ▼

Bibliografska razina: bilo koja bibliografska razina ▼

Vrsta zapisa: bilo koja vrsta zapisa ▼

Oblik sadržaja: bilo koji oblik sadržaja ▼

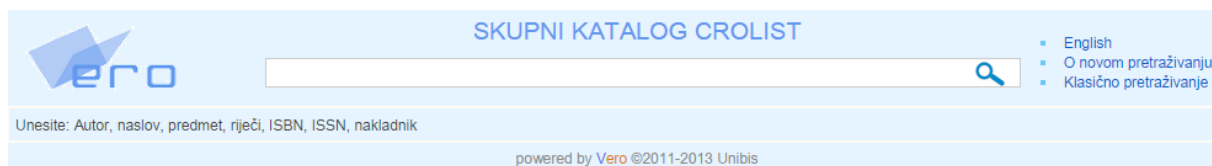
Godina izdavanja: početna : 0001 završna : 9999

Zapisa po ekranu: 20 ▼

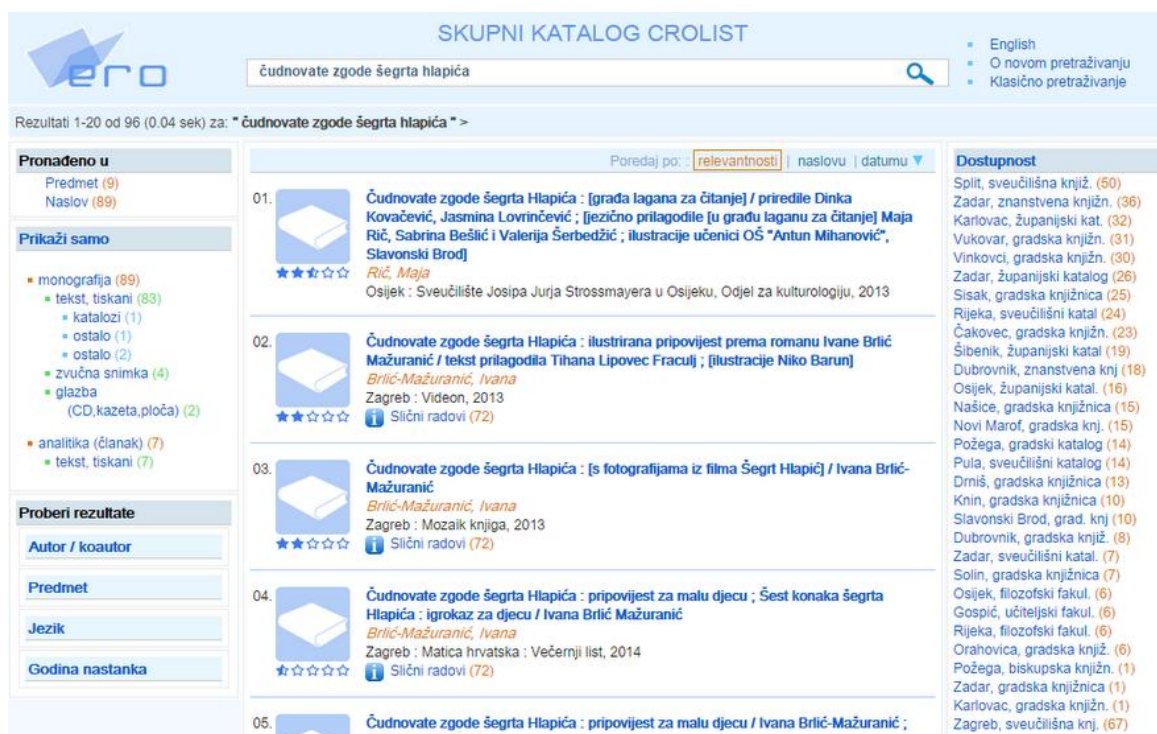

AUTORI : kishon ephraim ... znači : autor Kishon Ephraim
NASLOVI : the euro ... znači : naslovi koji počinju znakovima EURO
PREDMET : vodeno ... znači : predmetnice koje počinju znakovima VODENO
KLJUČNE RIJEČI : majstor bulgakov ... znači : majstor i Bulgakov
BOOLEAN : krvotok* + pluća* bolesti* - kroničn* ... znači : krvotok ili pluća i bolesti i ne kronične
UDK : 001* ... znači : UDK oznake koje počinju znakovima 001

Slika 4: Sučelje skupnog kataloga Crolist

Slika 5: Početno sučelje skupnog kataloga Vero

Slika 6: Prikaz rezultata pretraživanja u Crolistovom skupnom katalogu Vero – istaknute mogućnosti naknadnog probiranja i sužavanja rezultata pretraživanja odabirom željenih kriterija ponuđenih kroz više faceti

Slika 7: Dio sučelja za upis podataka u bazu matičnih knjiga u nadležnosti DASK-a

Tražilica matičnih knjiga

NAPOMENA:

Ukoliko vam nije poznat točan vremenski raspon podatka u određenoj knjizi, preporučujemo da podatak o godinama **ne upisujete** ili da upišete samo godinu za koju tražite određeni podatak u jedno od ponuđenih opcija, primjerice u polje "Vremenski raspon od...", a polje pod nazivom "Vremenski raspon do..." ostavite prazno!

KRATICE:

MKR – matična knjiga rođenih	DASK – Državni arhiv u Sisku
MKU – matična knjiga umrlih	HDA – Hrvatski državni arhiv Zagreb
MKV – matična knjiga vjenčanih	MU – matični ured
S – popis žitelja u pravoslavnim parohijama	ŽU – župni ured
SA – popis žitelja rimokatoličkih župa	
SS – popis stališa	

Naselja/mjesta:

Vrsta matične knjige:

Vremenski raspon od:

Vremenski raspon do:

Vjeroispovijest:

Smještaj:

Traži

Slika 8: Sučelje za pretraživanje baze matica na službenim web stranicama DASK-a

ARHiNET
arhivski informacijski sustav

Početna Osvježi Odjavi se

Moja ustanova

Pregled detalja moje ustanove

Arhivsko gradivo

- Opći inventar
- Arhivsko gradivo
- Obavijesna pomagala
- Matične knjige

Registraturno gradivo

- Registraturno gradivo
- Stvaratelj registraturnog gradiva
- Organizacijske jedinice
- Knjiga primljenog gradiva

Upisnici

- Popis upisanih
- Popis kategoriziranih
- Ugovori

Evidencije

- Pismohrane pod nadzorom
- Predavatelji
- Knjiga akvizicija
- Knjiga depozita
- Katalog JDI

Topografija

- Objekti
- Topografski inventar

Područje identifikacije

Naziv: Državni arhiv u Sisku
Tip imatelja: Arhiv s pravom nadzora
Oznaka: DASK
Nadležni arhiv: Državni arhiv u Sisku
Imatelj kao stvaratelj: Državni arhiv u Sisku
Status: Javni
MB: 3313824
Država: Hrvatska
Sjedište: Sisak
Adresa: Frankopanska 21
Telefon: 044/525-060
Fax: 044/540-860
E-mail: info@dask.hr
Web: http://www.dask.hr
Odgovorne osobe: Ravnateljica Nela Kužanić dipl. polit. 15.05.1996

Područje opisa

Osnivač: Republika Hrvatska
Godina osnutka: 1962.
Vrsta ustanove: državni arhiv
Pravni oblik: javna ustanova
NK djelatnosti: Knjižnice, arhivi, muzeji i ostale kulturne djelatnosti
Niža tijela: [Saborni arhivski centar Petrinja \[DASK-SACPE\]](#)
Politika akvizicija: Državni arhiv u Sisku preuzima po službenoj dužnosti arhivsko gradivo registriranih i kategoriziranih stvaratelja i imatelja (pravnih i značajnijih fizičkih osoba) sa sisačkog arhivskog područja, preciznije - s područja sedam gradova: Gline, Hrvatske Kostajnice, Kutine, Novske, Siska, Petrinje i Ivanić Grada te dvanaest općina: Donjih Kukuruzara, Dvora, Hrvatske Dubice, Jasenovca, Križa, Lekenika, Lipovljana, Maiura, Martinske Vesi, Popovače, Sunje i Velike Ludine. Osim toga, gradivo pristiže u Državni arhiv u

Slika 9: Početno sučelje Državnog arhiva Sisak u sustavu ARHiNET

ARHiNET
arhivski informacijski sustav

Početna Osvježi Odjavi se

Opći inventar

[Empty ArhivskeJedinice.OpclInventar_Browse_Description]

Traži

Imatelj: Državni arhiv u Sisku

Naziv:

Signatura:

Traži

Prikaži sve ▼

Signatura	Naziv	Vrsta	Razdoblje	O.P.	Status
HR-DASK- 24	Gradski narodni odbor Kostajnica	fond	1946 - 1955		
HR-DASK- 25	Narodni odbor gradske općine Kutina	fond	1952 - 1955		
HR-DASK- 26	Narodni odbor gradske općine Novska	fond	1952 - 1955		
HR-DASK- 28	Gradski narodni odbor Sisak	fond	1945 - 1955		
HR-DASK- 29	Skupština općine Novska	fond	1963 - 1993		
HR-DASK- 30	Skupština općine Sisak	fond	1963 - 1968		
HR-DASK- 31	Narodni odbor općine Banova Jaruga	fond	1955 - 1962		

Slika 10: Opći inventar u sustavu ARHiNET – mogućnost pregledavanja i pretraživanja općeg inventara

ARHINET
arhivski informacijski sustav

Prijavljeni ste kao: Kušanić, Nela [Državni arhiv u Sisku]

Početna Osvježi Odjavi se

Arhivska jedinica

Opis arhivske jedinice

Opće funkcije

- Popis
- Briši
- Niže razine
- Niže razine - pretraživanje
- Reg. pom. - Upis
- Reg. pom. - Popis
- Tehničke jedinice

Područje identifikacije Uredi

Imatelj: [Državni arhiv u Sisku](#)

Naziv: Gradsko poglavarstvo Sisak

Razina opisa: fond

Signatura: HR-DASK-4

Skraćeni nazivi: GPS (hrvatski)

Klasa: A.3.1.5. - Gradska uprava

Razdoblje: 1918 - 1941

Količina: 4 d/m

Tehničke jedinice: 40 knj. ; 27 kut.

Područje konteksta Uredi

Odgovornost: [Grad Sisak, Poglavarstvo](#) (stvaratelj)

Povijest jedinice: Gradivo ovoga fonda preuzeto je od Skupštine općine Sisak u nekoliko navrata tijekom 1968., 1969. i 1971. godine u potpuno nesređenom stanju zajedno sa gradivom Gradskog narodnog odbora Sisak i Narodnog odbora gradske općine Sisak.

Akvizicije: [2 / 1968](#); [2 / 1968](#); [7 / 1969](#); [4 / 1971](#); [4 / 2006](#)

Područje sadržaja i ustroja Uredi

Sadržaj jedinice: Fond sadrži gradivo nastalo radom Poglavarstva u razdoblju od 1881. do 1945. godine a sastoji se od zapisnika sa sjednica Gradskog zastupstva, nekoliko kazala k općim spisima i najviše knjiga gradskog računovodstva i blagajne odnosno najviše glavnih knjiga gradske uprave i likvidacionih knjiga stalnih beriva. Od sačuvanih spisa fond sadrži najviše građevinskih i financijskih spisa i manji dio personalija.

Slika 11: Mogućnost naknadnog uređivanja i izmjene postojećeg zapisa o arhivskom gradivu

Područje dopunskih podataka Otkazi

Stara signatura: 409

Razdoblje od: Godina ▼ 1914

Razdoblje do: Godina ▼ 1917

Sadržaj: Fotografije vojnika i časnika iz Petrinje u postrojbama A-U Monarhije u vrijeme I. svj. rata.

Smještaj:

Vrsta gradiva:

Vrsta	Napomena
Ostalo	

Dodaj novi

Vrsta: ... ▼

Napomena:

Spremi Spremi i zatvori Otkazi

Arhivskih jedinica: Dodaj novi

Tehničkih jedinica:

Vrsta	Količina	Napomena
neg.	7,00	

Dodaj novi

Vrsta: ... ▼

Količina: 0

Napomena:

Spremi Spremi i zatvori Otkazi

Slika 12: Primjer polja za upis podataka

The screenshot shows the ARHINET web application. At the top, there is a logo for ARHINET (arhivski informacijski sustav) and a user login status: "Prijavljeni ste kao: Kužanić, Nela [Državni arhiv u Sisku]". Navigation links include "Početna", "Osvježi", and "Odjavi se". The main section is titled "Fondovi i zbirke arhivskog gradiva" with a subtitle "Popis arhivskih jedinica". Below this is a form titled "Upis novog fonda ili zbirke". The form includes fields for "Vrsta:" (dropdown), "Naziv:" (text), "Signatura:" (text), "Razdoblje od:" (dropdown), and "Razdoblje do:" (dropdown). At the bottom of the form are two buttons: "Spremi" (green) and "Otkazi" (red).

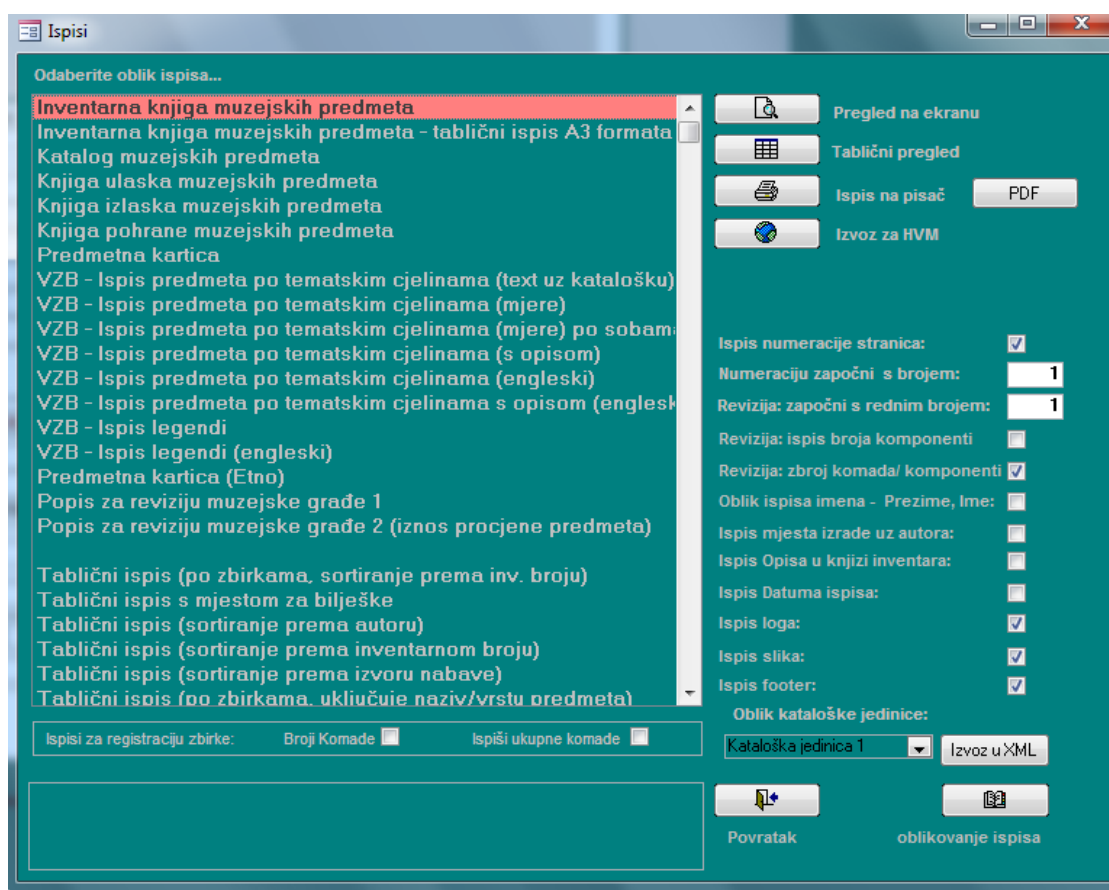
Slika 13: Upis novog fonda ili zbirke prema područjima opisa

The screenshot shows the M++ Gradski muzej Sisak database application. The top menu bar includes "Baza podataka", "Simboli", "Povećalo", "Kopiranje zapisa", "Uvećana slika", "Katalogska jedinica", "Alati", and "Osvježi katalogsku jedinicu". The main interface is divided into several sections. On the left, there are tabs for "1) Osnovni podaci", "2) Materijal", "3) Povijest", and "4) Upravljanje zbirkom". The "Osnovni podaci" tab is active, showing fields for "Vrsta / naziv", "Naslov", "Podaci o temi", and "Stil / pravac". The "Izrada" section includes fields for "Autor", "Uloga", "Mjesto", and "Vrijeme". The "Pripadnost (nacion)" section has a dropdown menu. The "Opis predmeta" section is a large text area for entering the object description. On the right side, there are buttons for "Novi zapis", "Pretraživanje", "Ispisi", "Nadzor nazivlja", "Tematske cjeline", and "Izlaz iz M++". At the bottom, there are checkboxes for "Prikaz početnog obrasca sa zbirakama", "Odobrano za web:", "Prikaz opisa za web:", "Za Virtualni muzej MDC-a:", "Registracija:", and "Datum:".

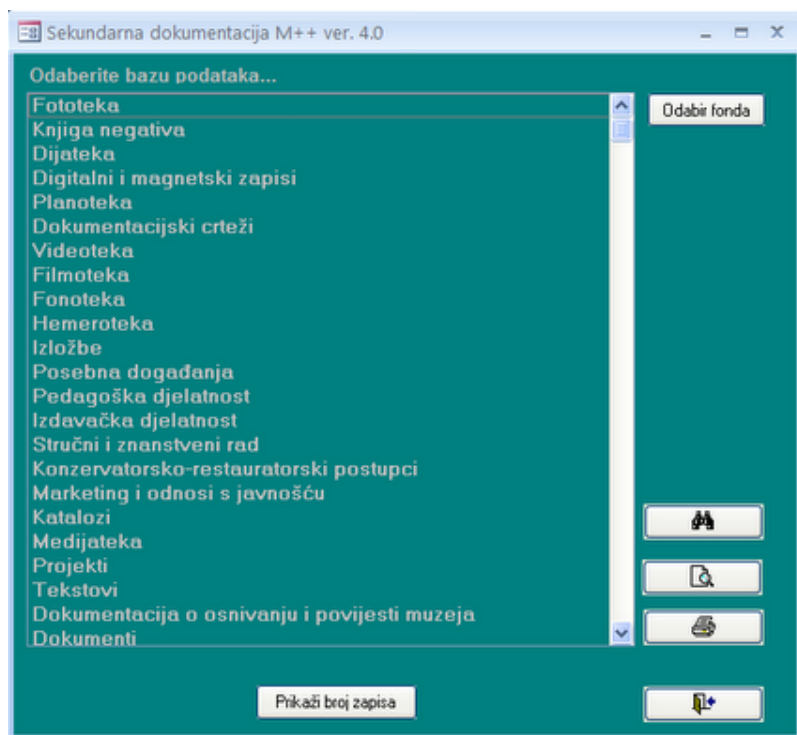
Slika 14: Sučelje baze M++ za stručnu obradu muzejskih predmeta – unos podataka o muzejskim predmetima kroz osnovni obrazac te pripadajuće podobrasce

Slika 15: Jednostavno pretraživanje u bazi M++

Slika 16: Oblici ispisa podataka pohranjenih u bazi M++

Slika 17: Izbornik fondova sekundarne muzejske dokumentacije u bazi S++

Microsoft Access

Prethodni zapis | Baza podataka | Simboli | Povećalo | Sažetak | Kopiranje zapisa | Uvećana slika | Alati | Osvježi podatke | Evidencija rada

Odabir zapisa s inv. oznakom | Inv. oznaka | Identifikator: **Kuhanje i blagovanje u rimskoj Sisciji (ID-10) (2006)** | 10 / 111

Izdavačka djelatnost

Inventarna oznaka: **ID-10** | Godina: **2006** | Podzbirka: **katalozi** | Veze: **Zaključano**

Prijašnja inv. oznaka: **IZD-17/2007**

Naslov: **Kuhanje i blagovanje u rimskoj Sisciji** | Preuzimanje iz K++

Vrsta izdanja: **katalog**

Autori: **4 / 3**

autor kataloga: **Tomaš, Tea**

likovno oblikov: **Merzel, Mladen**

fotografije: **Suntešić, Blaženka**

autor:

U prodaji: ☒

Format

Broj stranica: **20**

C/b fotografija:

Fotografija u boji:

Dimenzije: **A4**

Tisak: **Grafika Gulan, Sisak**

Izdavač: **Gradski muzej Sisak**

Publikacija:

Jezik:

Bibliografska jedinica:

Primjerci

Naklada: **500**

Podijeljeno:

Otvorena polica:

Stanje u arhivi:

Datum izdanja: **01.2007.**

Cijena: **30**

ISBN: **978-953-6439-29-4**

ISSN:

Napomena:

Stalni smještaj: **polica u uredu dokument** | Odg. osoba: **Gruica, Ana-Marija**

Datum upisa: **30.11.2006.**

Veze

Datoteke | Dok. fondovi | M. predmeti | Ostala građa | Lokalisti | WEB

Hemeroteka

- Prehrambene navike Rimljana / Večernji list (H-98) (2007)
- I u muzeju se može dobro prizlogajiti / Večernji list (H-97) (2007)
- Izložba "Kuhanje i blagovanje u rimskoj Sisciji" u sisačkom M

Medijateka

- KUHANJE I BLAGOVANJE U RIMSKOJ SISCJI (M 64) (2007)

Izložbe

- Kuhanje i blagovanje u rimskoj Sisciji (I-15) (2007)
- "Kuhanje i blagovanje u rimskoj Sisciji" i "Siscia u vrijeme ko
- "Siscia u vrijeme kovnice novca" i "Kuhanje i blagovanje u

Pridružene datoteke

- M:\sekundarna\izdavačka djelatnost\ID-10 ino

Veza

Izložbe

"Siscia u vrijeme kovnice novce"

Sadržajna obrada - teme | Ključne riječi

Podaci o temi

Tema (opći poja):

Novi zapis

Pretraživanje

Ispis

Premjesti u fond: **Izdavačka d**

Odabir fonda

Izlaz

Slika 18: Sučelje baze S++ za upis podataka o sekundarnoj muzejskoj dokumentaciji – primjer popunjenog obrasca za oblikovanje sekundarne dokumentacije o katalogu izložbe „Kuhanje i blagovanje u rimskoj Sisciji“ nastalom kao produkt izdavačke djelatnosti Gradskog muzeja Sisak pri oblikovanju istoimene izložbe